Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
NAJER FOLKSBLAT

פּרייז 30 גראָשען

היינט 22 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 64 | Łódź, Piątek, 15 marca 1935 r. | דרייצענטער יאָהרגאַנג | לאָדז, פרייטאָג, י' אדר ב' תרצ"ה | № 64

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 224-71

מוראדיגער סקאַנדאַל אין שטאָט־ראַט

ענדעקעס בעשלאָסען צו קינדיגען אַלע יודישע בעאַמטע פון מאַגיסטראַט

די ענדעקעס אין לאָדזער שטאָט־ראַט האַלטען דעם דופק פון זייער „גאַס", פערגעסען קיינמאָל נישט, אַז מ'טאָר נישט אָפּלאָזען דאָס דעמאַגאָגישע פערדעל, אויף וועלכען זיי זענען אריינגעריטען אין שטאָט־ראַט, דעם יודען־האַס און דעריבער קומען זיי אויף יעדער זיצונג פון שטאָט־ראַט מיט אַ נייעם יודען־פאַרשלאַג, און יעדעס מאָל מוז דער פאַרשלאַג זיין שטאַרקער, כּדי די עמאָציע ביי די מאַסען זאָל זיין וואָס גרעסער. אויף דער נעכטיגער זיצונג זענען זיי ווידער געקומען, דוכט זיך, מיט דעם געפעהרליכסטען פאַרשלאַג, וועגען בעזייטיגען תּיכּף אַלע יודישע בעאַמטע אין דער שטאָט־פערוואַלטונג. דאָס איז אַן אמת'ע פאָטאָגראַפישע אויפנאַהמע פון די היטלעריסטישע ארבייטען אין דייטשלאַנד.

מיר וויסען גאַרנישט, וואָס עס הייסט אריינוואַרפען אַזעלכע געפעהרליכע לאָזונגען אין די צורייצטע מאַסען. אונזער טרייסט איז אָבער אַזעלכע, אַז גראָד אין לאָדזער שטאָט־ראַט טוען די דאָזיגע ארבייט נאַראָנים און מענשען, וועלכע זענען נישט אינגאַנצען ביים געזונדען פערשטאַנד.

די נעכטיגע זיצונג איז געעפענט געוואָרען דורך דעם רעגירונגס־קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי. נאָכדעם ווי ס'איז אָנגענומען געוואָרען די טאָג־אָרדנונג פון דער זיצונג און דער פּראָטאָקאָל פון דער פריהערדיגער זיצונג, שטעלט זיך אויף דער „גדול" אדוו. קאָוואַלסקי און וויל אדורכלייגען אַ דרינגענדען פאַרשלאַג.

קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי רייסט איבער און ערקלערט, אַז דרינגענדע פאַרשלאַגען קאָן מען נאָר אריינטראָגען צום שעף פון דער זיצונג. קאָוואַלסקי רעדט אָבער ווייטער און ס'גיט זיך איהם איין אדורכצולייגען דעם פאַרשלאַג, וועלכער לויטעט גאַנץ קורץ: „היות ווי יעדעס פאָלק האָט דאָס רעכט צו רעגירען אַזוי ווי עס וויל און אַזוי ווי עס פערשטעהט לויט איהרע נאַציאָנאַלע אינטערעסען, פאָדערן מיר אויף דעם רעגירונגס־קאָמיסאַר תּיכּף צו בעפרייען פון די פּאָסטענס אַלע יודישע בעאַמטע, וועלכע געפינען זיך אין דער לאָדזער שטאָט־פערוואַלטונג. די גאַלעריע, וועלכע איז געווען אָנגעגרייט דורך די ענדעקעס האָט שטאַרק אַפּלאָדירט די העלדישקייט פון קאָוואַלסקי'ן.

דער רעגירונגס־קאָמיסאַר לייענט דאַן אַ בריף פון געוו. רעדאַקטאָר פון „ראָזוואָי", טשאַיעווסקי, וועלכער בעקלאָגט זיך פאַר די איצטיגע מעהרהייט — זיינע חברים, אַז דער מאַגיסטראַט האָט נישט געזעצליך פערמאַכט זיין דרוקעריי. דער קאָמיסאַר ערקלערט אָבער, אַז דער בריף קען נישט בעטראַכט ווערען, ווייל ער געהערט נישט צו דער קאָמפּעטענץ פון שטאָט־ראַט, ווייל דאָס קרייז־געריכט האָט שוין בעשטעטיגט די האַנדלונג פון מאַגיסטראַט. די דרוקעריי איז פערמאַכט געוואָרען, ווייל זי געפינט זיך אין אַ קעלער ס'איז דאָרט שמוציג.

דאַן ווערט אָהן דיסקוסיע מיט אַ קוואַליפיצירטער מעהרהייט פון צוויי־דריטעל שטימען אָנגענומען דער פאַרשלאַג צו נעמען אַ לאַנגטערמיניגע הלוואה פון ארבייטס־פאָנד אויף אינוועסטיציע־צוועקען.

דאַן ווערט בעטראַכט דער סטאַטוט וועגען שטייער פאַר'ן ראָד־פערקעהר. דער רעגירונגס־קאָמיסאַר האָט דעם דאָזיגען שטייער געהאַט פּראָיעקטירט ארויפצולעגען אויף די אַלע, וועלכע פערדינען מעהר ווי 400 זל. אַ חודש די ענדעקעס האָבען אין דער קאָמיסיע דעם דאָזיגען פאַרשלאַג אָפּגעוואָרפען און האָבען בעשלאָסען, אַז דעם שטייער זאָלען צאָהלען אַזוי ווי ביז איצט די בעזיצער פון דראָזשקעס בריטשקעס, ריסאַרקעס, ראָלוואָגענס, אויטאָבוסען, אויטאָס א. אז. וו. זיי האָבען אָבער דאָס געמאַכט אויף דעם אופן, אַז זיי האָבען פאַר די אַלע דערמאָנטע געהעכערט דעם שטייער אַזש ביז 100 פּראָצענט אַ חוץ פאַר די, וועלכע האָבען אייגענע אויטאָס, פאַר די האָבען זיי דעם שטייער פערקלענערט.

נאָכ'ן רעפעראַט פון ענדעקישען ראַטמאַן קאָפּטשינסקי וועגען דער דאָזיגער פראַגע, נעמט אַ וואָרט ראַטמאַן מילמאַן, וועלכער ווייזט אָן, אַז די ענדעקעס בעשטייערן די אָרימע דראָזשקאַזשעס און דערפאַר בעפרייען זיי די, וואָס האָבען אייגענע אויטאָס. ער לעגט פאָר צו פערקלענערן די שטייערן פאַר איינשפּאַניגע און דאָפּעלשפּאַניגע ראָד־פערקעהר־מיטלען ער לעגט אויך פאָר, אַז די, וועלכע פערנעמען זיך פּראָפעסיאָנעל מיט'ן ראָד־פערקעהר זאָלען נאָר צאָהלען 50 פּראָצענט פון דעם שטייער, אַזוי ווי עס איז געווען ווי ביז איצט.

ראַטמ. אדוו. ווייצמאַן ווייזט אויך אָן אויף דער פּראָרימונג און נויט, וואָס הערשט צווישען די עלענדע פוהרמאַנעס, דראָזשקאַזשעס א. אז. וו. און מ'קען זיך גאַרנישט פאָרשטעלען, אַז מ'זאָל פאַר זיי די שטייערן העכערן. ער לעגט פאָר צו פערקלענערן די דאָזיגע שטייערן. דאָס האָט אָבער נישט קיין פּעולה, ווייל די ענדעקעס האַלטען זיך ביי זייערס און העכערן די שטייערן פאַר'ן ראָד־פערקעהר.

אַ גרעסערע דיסקוסיע רופט ארויס דער פאַרשלאַג פון די ענדעקעס צו פערקלענערן דעם צושלאַג צום מלוכה'שען שטייער אויף הייזער פאַר די הויזבעזיצער, וועלכע האָבען הכנסה ביז 2000 זל. אַ יאָהר פון 30 פּראָצענט ביז 15 פּראָצ. און פאַר די, וועלכע האָבען הכנסה ביז 4000 זל. פון 50 פּראָצ. אויף 25 פּראָצענט.

ס'רעדען די סאָציאַליסטישע ראַטמענער אורבאַך, וואַלטשאַק און מילמאַן, וועלכע ווייזען אָן, אַז די ענדעקעס פערניכטענדיג די אָרימע דראָזשקאַזשעס דורך ארויפלעגען אויף זיי גרויסע שטייערן, בערויבענדיג יודישע טויב־שטומע און יודישע זויגקינדער, גיבען זיי מתּנות די הויז־בעזיצער, וועלכע וועט קאָסטען די שטאָט 85 טויזענט זל.

אדוו. קאָוואַלסקי שרייט: פאַר יודען קיין איין גראָשען נישט, דערביי זשעסטיקולירט ער שטאַרק מיט די הענט.

ראַטמאַן אורבאַך (סאָציאַליסט): מאַכט נישט מיט די הענט, ווייל דאָס איז אַ יודישע געוואוינהייט.

ביי דער דאָזיגער פראַגע קומט אויך צו אַ שטאַרקען אינצידענט צווישען אדוו. קאָוואַלסקי'ן, וועלכער וויצעלט זיך כּסדר אויפ'ן חשבון פון די יודען און אדוואָקאַט ווייצמאַן, וועלכער ענטפערט איהם זעהר שאַרף אָפּ.

ס'ווערט סוף־כּל־סוף אָנגענומען דער פאַרשלאַג פון די ענדעקעס.

דאַן ווערט בעטראַכט דער פאַרשלאַג פון דער סאָציאַליסטישער איינהייט וועגען ביליגער מאַכען דאָס דירה־געלד אויף פּאָלעסיע.

ראַטמ. גזשעגאַזשאַק (ענדעק) טרעט ארויס געגען דעם פאַרשלאַג, ווייל די הייזער זענען אַ דעפּיציט־אונטערנעמונג און די שטאָט צאָהלט זעהר פיל צו דערצו (די אמת'ע מיינונג איז אָבער ווייל דאָרט וואוינען נישט זייערע מענשען).

ראַטמאַן אורבאַך (פּ. פּ. ס.) ווייזט אָן, אַז דער געוועזענער מאַגיסטראַט האָט איבערגעלאָזען אַ מאָנומענטאַלען אָנדענק מיט די הייזער אויף פּאָלעסיע, דאָרט וואוינען בלויז ארבייטער און בעאַמטע. דאָס דירה־געלד איז דאָרט זעהר טייער און דעריבער דאַרף מען עס ביליגער מאַכען.

ס'איז אדורכגעגאַנגען דער פאַרשלאַג פון די ענדעקעס נישט ביליגער צו מאַכען.

דאַן טרעט מען צו צו בעטראַכטען דעם פאַרשלאַג פון די סאָציאַליסטען וועגען אָנהויבען וואָס גיכער די סעזאָן־ארבייטען פון דער שטאָט. דאָס איז נויטיג שוין דערפאַר, ווייל כּדי ווייטער צו בעקומען ארבייטסלאָזע אונטערשטיצונגען מוז יעדער ארבייטער האָבען אדורכגעארבייט 156 טעג, אַ חוץ דעם פערלאַנגען די סאָציאַליסטען צו העכערן דעם לוין פון די סעזאָן־ארבייטער מיט 25 פּראָצענט.

קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי ערקלערט, אַז וואָס שייך העכערן דעם לוין איז דאָס נישט מעגליך צוליב די פעראָרדנונגען פון דער אויפזיכטס־מאַכט.

ס'רעדען נאָך די ראַטמענער מילמאַן, פּאַוולאַק און וואַלטשינסקי. דער לעצטער לעגט פאָר אַז דער שטאָט־ראַט זאָל בעפולמעכטיגען דעם רעגירונגס־קאָמיסאַר אויסצושטעלען וועקסלען אויף איינצוקויפען קאַנאַליזאַציע־ און וואַסער־לייטונגס־מאַטעריאַלען כּדי ארבייטען זאָל זיך קאָנען וואָס שנעלער אָנהויבען (ווי בעקאַנט האָבען די ענדעקעס דעם דאָזיגען פאַרשלאַג שוין איינמאָל אָפּגעוואָרפען).

כּדי צו ענטפערן דעם ראַטמאַן וואַלטשינסקי געהט ארויף אויף דער טריבונע דער אדוו. קאָוואַלסקי, וועלכער הויבט אָן זיין רעדע מיט פאָלגענדע ווערטער:

— די יודען און די יודישע פּאַכאַלקעס און וואַיטקעס פון דער לינקער זייט...

דאָ ענטשטעהט אַ מורא'דיגער סקאַנדאַל, וועלכער איז נאָך אין בנין פון שטאָט־ראַט נישט פאָרגעקומען: די יודען און די סאָציאַליסטען שטעלען זיך אויף פון די ערטער און מאַכען אַ שרעקליכען סקאַנדאַל.

ראַטמאַן מינצבערג קלאַפּט אין פּולט און שרייט: גענוג, גענוג, די איבריגע יודישע און סאָציאַליסטישע ראַטמענער שרייען „איהר וועט מעהר נישט רעדען", „איהר זענט אַליין אַ יודישער וואַיטעק, איהר האָט פערטיידיגט אין געריכט טאַראַנטשיק'ן".

ראַטמאַן צערבע שטעלט זיך אַוועק ביים רעדנערפּולט און שרייט קאָוואַלסקי'ן גליך אין די אויערן אריין „לאַבוז, לאַבוז, גראַנדאָוניס", איהר קענט מיך צוציהען צו פעראַנטוואָרטליכקייט.

די ענדעקעס וואַרפען זיך מיט די פויסטען שלאָגען די יודישע ראַטמענער. דער ענדעק טשערניק וואַרפט זיך אויפ'ן ראַטמאַן מאַרגאַליס, קאָפּטשינסקי וואַרפט זיך אויף ראַטמאַן יאָעל, ראַסטשקאָווסקי (ענדעק) האַלט אַ שטול "״" אין דער לופט, כּדי איהם צו וואַרפען אין דער גרופּע יודישע ראַטמענער.

ראַטמאַן ווייצמאַן שרייט צו קאָוואַלסקי'ן: „איך וועל אייך דערמאָנען אייערע צייטען פון פינאַנץ־אַמט".

ראַטמאַן ביאַלער שרייט, אַז קאָוואַלסקי וועט מעהר נישט רעדען.

ראַטמאַן שטיינשניידער שרייט: קאָפּטשינסקי קויפט ביי יודען סחורה און נעמט אויף קרעדיט.

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

BROWAR i FABRYKA KWASU WĘGLOWEGO
SUKCESORÓW K. ANSTADTA Spółka Akcyjna
tel. 122-31
Łódź, Pomorska 34/36.

עמפּפעהלט אויף פּורים איהרע פיינע קוואַליטעטס ביר'ען: Jasne-wyborowe

און בייעריש, דונקעלע זיס ביער

בעמערקונג: מיר בעטען די ג' קונדשאַפט, אַז זיי זאָלען ביים איינקויף אַכטונג געבען אויף אונזער פירמע. אַלע אונזערע פלעשלעך ביר זענען מיט אונזער איינגעבראַנטע פירמע בעצייכנט.

ס'איז אָנגעקומען אַ גרויסער אויסוואַהל פון
קאַנאַדער זילבער־פיקסען פון 300 זל. אָן
בלויע, גריבלעבדישע, רויטע און קאַשיזשאַקעס זאַווי זאַמטליכע סאָרטען פעלץ־וואַרען אין די מאָדערנסטע קאָלירען צום פריהלינג־סעזאָן
עמפּפעהלט צו די נידריגסטע פּרייזען!
Skład futer Ch. Turobiner, Łódź,
Piotrkowska 78, tel. 194-24.
הורט און דעטייל! — אייגענער אימפּאָרט!

Studjum Językowe Księgowości i Nauk Handlowych dla członków „Tow. Szerzenia Wiedzy Językowej"
ŁóDŹ, ul. PIOTRKOWSKA 116, tel. 111-22. PABJANICE, ul. KOŚCIUSZKI 14.
Języki: angielski, francuski, niemiecki, polski i rosyjski. Księgowość, Korespondencja, prawo handlowe. Nowoczesne metody buchalteryjne, Księgowość w firmach osobowych i kapitałowych, analiza bilansu. Kurs języków 15-o miesięczny, handlowy 2—3 miesięczny. Poszkolna pomoc dla młodzieży. Zapisy na członków przyjmuje sekretarjat w godzinach od 8 do 20-ej. 619

דאס בעוואוסטע
טוך- און קארט-געשעפט פון
M. TAZBIR
לאדז, פיעטריקאווער 23
טעל. 226-39, פראנט, II שטאק
טיילט מיט, אז צום קומענדען פרעהלינגס-סעזאן
בעזיצט איך אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון
די נייעסטע און מאדערנסטע
הערן און דאמען-שטאפן
פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער סחורות
צו די ביליגסטע פרייזען.
ספעציעלער רעשטען וואס מען פערקויפט מיט
אויסוואל פון 30 פראצ. ביליגער
געדענקט די אדרעס!
רעיעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

עקזיסטירט
1865 — 70 יאהר — 1935

דאס בעקאנטע עלטסטע ווייגעשעפט אין לאדז
פון **ע. שיקיער**
— לאדז, —
פולנאצנא 1
טעל. 107-84
אינה. ישראל שיקיער
עמפפעהלט לכבוד איהר 70-יעהריגען יובילעאום
דעם אמת'ן **אלטען אונגאר-וויין**
ווי אויך אלערהאנט געטראנקען צו זעהר צוגענגליכע פרייזען
פון די בעסטע קוואליטעטען.

MARKA F.R.S. OCHR.
GUARANTEED FINEST WOOL
BIELSKO

F.RABINOWITZ i Synowie
FABRYKA SUKNA
BIELSKO
די מאדערנסטע הערן-שטאפען
ספעציאליטעט:
אויף **דאמען-מאנטלען**
ערשטקלאסיגע קוואליטעטען
צו בעקומען אין יעדען בעסערען טוך-לאגער.

קמח של פסח
תחת השגחת הרבינאט דפה לאדז!
שוין די טעג ווערט די איינציגע מיהל אויף לאדז געכשר'ט אונטער דער שטרענגער אויפזיכט פון היגען ראבינאט. אונזערע ג' קונדען וועלען זיך ווידער איבערצייגען, אז דאס שענסטע און בעסטע זעקעל מעהל אויף מצות בעקומט מען נאר ביי דער פירמע
„עלעקטראמליך"
לאדז, זאקאנטנא 47, טעל. 147-40
וועלכע איז פעראנטווארטליך פאר די רעיעלע און פינקטליכע ליפערונג לויט יעדענס פערלאנג. פערקויפט אייך נישט אויף די פראווינצער מורעות, וואס פאר דעם גראשען ביליגער ביים איינקויף דערלעגט איהר מעהר ביי דעם מצות-פערקויף, נאר קומט שוין און בעשטעלט פערזענליך אדער דורך טעל. 147-40.
בעמערקונג: די ליפערונג פאר דער פראווינץ קומען מיר נאך די פערלאנגען פון קויפער. מיט אכטונג
Firma **„Elektromłyn"**
Łódź, Zakątna 47, tel. 147-40.

אכטונג, בעקער און מעהל-סוחרים!
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז אזוי ווי יעדעס יאהר בעזיצען מיר שוין אויף לאגער
מעהל כשר לחג הפסח
פון דער בעסטער קוואליטעט אויף גוטע בעדינגונגען
צו גינציגע מיהל-פרייזען.
דאס מעהל געפינט זיך אונטער דער השגחה פון קאלישער ראבינאט און ווערט אבגענומען פון לאדזער ראבינאט.
דאס מעהל טראגט די מארקע „ZŁOTY MEDAL"
הויפט-פערקויף אין מיין פאבריקס-לאגער
9 אלטשטאט 9 טעל. 241-96
Nowoczesny Młyn מיט אכטונג
Ch. NOWAK, KALISZ.
בעמערקונג: אויף לאגער בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון אלע סארטען מעהל צו גינציגע פרייזן. פינקטליכע צושטעלונג פון יעדן קוואנטום מעהל.

לכבוד פורים!
מאלאגא-טרויבען
מאראקא-טייטלען
סמירנא - פייגען
פרוכט-קאנסערוון
סארדינען א. א.
צו בעקומען אמביליגסטען ביי דער פירמע
E. Skórnicki
Stary Rynek 10, tel. 255-73
מעלעפאנישע בעשטעלונגען ווערן זאפארט אויסגעפיהרט.

שפירט של פסח
ווי אויך אלע ליקערן, וויינען, כרמל-וויין
און ווארשאווער ווייגען ווי ליבערמאן און שולדענרייך
אלע סארטען קאניאקען צו בעקומען
ביי בזשעזשינסקי, נארוטאוויטשא 31
טעלעפאן 190-08 איינהאבער בעלכאטאווסקי.

שלח-מנות
די קאנקורענץ-אוואצארניע א. פ.
„FYFFES"
50 פיעטער'קאווער 50
עמפפעהלט אויף פורים א גרויסען אויסוואהל פון די שענסטע
שלח-מנות-קערבער
ביליגסטע פרייזען! קומט און איבערצייגט אייך!

קמח פסח
„Królewska" „Alaska" „Merkur"
פון דער בעוואוסטער דאמף-מיהל
LEOPOLD RYCHTER, TORUN
געכשר'ט און געמאהלען אונטער דער השגחה מהרב ר' יצחק יהודה גליצענשטיין אבד"ק טורן והרב ר' יהודה דונקעלמאן אבד"ק לוביץ
איז שוין צו בעקומען אין די איינענע פאבריקס-לאגערס
Łódź, Nowomiejska Nr. 4, tel. 101-74
Warszawa, Zielna Nr. 46, tel. 506-90

די 1-טע און ביליגסטע קוועלע פון
רעשטען
אויף פאלטענס און אנציגער
פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער סחורות, די מאדערנסטע מוסטערן, אין א גרויסען אויסוואהל, בעקומט מען נאר ביי
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09
געדענקט. פראנט 2 שטאק.

הילפס-פעראיין „תומכי אורחים"
זונטאג, דעם 17-טען מערץ ד. י. 10 א זייגער פריה קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל פאמארסקא 18 די יעהרליכע
גענעראל-פערזאמלונג
מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג; 2) וואהלען פון א פארזיצענדען און אסעסארען; 3) פארלעזען דעם פראטאקאל פון דער לעצטער גענעראל-פערזאמלונג; 4) בעריכט פון דער טעטיגקייט; 5) בעריכט פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע; 6) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע; 7) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויף דעם יאהר 1935/36; 8) פרייע פארשלאגען.
בעמערקונג: לויט פאראגראף 2 פ. 19 פון די סטאטוטען, ווען ס'וועט נישט קומען די געהעריגע צאהל מיטגלידער צום 1-טען טערמין, אזוי קומט די פערזאמלונג פאר צום 2-טען טערמין אום 12 פארמיטאג און וועט זיין גילטיג ביי יעדער צאהל מיטגלידער.
לויט פאראגראף 17 B און פ. 3, 19 פון די סטאטוטען, וועלען קענען אנטיילנעהמען אין דער פערזאמלונג נאר די-יעניגע מיטגלידער, וועלכע האבען בעצאהלט מיטגלידס-בייטראג ביז דעם 28-טען פעברואר ד. י. איינשליסליך.
די פערוואלטונג פון „תומכי אורחים".

שפארט געלד
דורך קויפען רעיעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארון"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 120-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעיעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-וויין
פון די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהד

אגודה לזמרה — ולספרות עברית „הזמיר" אל. קאשטשושקי 21
מוצש"ק, דעם 16-טען מערץ, 9 א זייגער אווענד
4-טער מוזיק-אווענד
דיר. פראפ. י. זאקס.
אין פראגראם: בלאך: תהלים קאפ. כ"ב, מילנער: אין חדר, וואלפסאהן: אויפ'ן פריפיטשאק, מילנער: ביים רבין צו מלוה-מלכה, זאקס: מול הישימון, ענגעל: מיין טאטענס נגון, גלאדשטיין: רות, ענגעל: קדיש פון ר' לוי יצחק בערדיטשעווער, זילבערג: מה גדלו, שטרייכער: פון שיר השירים, זילבערג: נס ציונה, שקליאר: על הנסים
עס נעהמען אנטייל: פר. לילי קאראטשינסקא (קלאוויר), פרל. י. לעווקאוויטש (סאפראן), י. מאשקאוויטש (רעציטאציעס), ל. ריאזאנצעוו (באריטאן) און דער געמישטער כאר.
ביים קלאוויר: פר. פיעטרושקא, א. באלזאם. קלאוויר בלוטנער פון קלאוויר-געשעפט קווישטיין, מאניושקי 2, בילעטן צו 50 גר. ביז 1 זל. אין הזמיר

הזכרה.
זונטאג, פ' צו דעם 17-טען מערץ 1935, פינקטליך 11 א זייגער פריה קומט פאר אויפ'ן בית-החיים א הזכרה און דאס שטעלען פון דער מצבה צו דער ערשטער שמערצליכער יאהרצייט פון אונזער אונפערגעסליכען פאטער נ"ע
יחיאל יצחק בערמאן ז"ל
צו וועלכע אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערן געבעטען פינקטליך צו קומען.
די פאמיליע.

צוזאמען מיט דער גאנצער פאמיליע בעוויינען מיר דעם אונברחמנותדיגען טויט וועלכער האט פון אונז אוועקגעריסען אין איהר בליהענדער יוגענד אונזער קוזינע
עווא שעראקאווסקא
(געבוירענע שאפירא)
זאל איהר די ערד גרינג זיין!
ת. ראזענבלום און פרוי.

זונטאג, פ' צו, דעם 17-טען מערץ 1935, פינקטליך 11 א זייגער פריה קומט פאר אויפ'ן בית-החיים די הזכרה, צו דער ערשטער יאהרצייט פון אונזער געוועזענעם לאנגיעהריגען חשוב'ן פרעזעס
נ"ע יחיאל יצחק בערמאן ז"ל
ווי אויך דאס שטעלען א מצבה דורך זיינע קינדער.
12 א זייגער קומט פאר די הזכרה אין דער תלמוד-תורה יאקובא 6.
די משפחה, קרובים און בעקאנטע ווערן געבעטען פינקטליך און צאהלרייך צו ערשיינען.
די פערוואלטונג פון דער תלמוד-תורה
ע"ש הרה"צ רבנו אלי' חיים מייזל זצ"ל.

אפּעל צו דער מאַנדאַט-מאַכט

וועגן עפענען די טויערן פון ארץ-ישראל פאַר די פליטים

רעזאָלוציעס פונ'ם אַלפּוילישן צוזאַמענפאָהר פון די פעראייניגטע קאָמיטעטן פאַר די פליטים פון דייטשלאַנד. — די לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד

ווארשע (יט"א) דער אַלפּוילישער צוזאַמענפאָהר פון די פעראייניגטע קאָמיטעטן פאַר די פליטים פון דייטשלאַנד, וואָס איז פאָרגעקומען דעם 10־טען מערץ ה. י. האָט צוגענומען פאָלגענדע רעזאָלוציעס:

1) וועגן דער הילף־לייסטונג פאַר די פליטים:

דער צוזאַמענפאָהר, אויסהערענדיג דעם בעריכט פון דער ביז איצטיגער הילפס־טעטיגקייט פאַר די פליטים פון דייטשלאַנד, שטעלט פעסט, אַז דאָס פוילישע יודענטום האָט אַרויסגעוויזן אַ גרויסע פאַרשטענדניש פאַר דער לאַגע פון די יודישע פליטים, וועלכע זענען געקומען קיין פוילן צוליב די יודען־פאַרפאָלגונגען אין דייטשלאַנד. די סומע פון קרוב אַ האַלבן מיליאָן זל., וואָס איז דורכן פוילישן יודענטום אויפגעבראַכט געוואָרן, אין אַ צייט פון אויסערגעוועהנליך־שווערן עקאָנאָמישן קריזיס, דאַרף אָנגעקענט ווערן ווי אַן אויסדרוק פון וואַרעמער, ברידערליכער הילף, וואָס איז דורך די יודן אין פוילן געגעבן געוואָרן די קרבנות פונ'ם נאַציזם.

דער צוזאַמענפאָהר שטעלט פעסט אויך מיט צופרידענהייט, אַז די אויסלענדישע יודישע אָרגאַניזאַציעס, און דער ערשטער רייהע דער „דזשאָינט", ענגלאַנד־ישער בריטישער פאָנד, „היקעם" ווי אויך דער פערבאַנד פון די יודישע הילפס־אָרגאַניזאַציעס אין לאָנדאָן א. א. האָבן מיט זייער בעדייטענדער הילף מיטגעווירקט צו דער לינדערונג פון דער נויט צווישן די יודישע פליטים פון דייטשלאַנד, דורך געבן זיי אַ מעגליכקייט איינצואָרדנען זיך אויפ'ן אָרט אָדער דורך אויסוואַנדערונג מעבר־לים. דער צוזאַמענפאָהר דריקט אויס די האָפנונג, אַז די דאָזיגע אָרגאַניזאַציעס וועלן אויך ווייטער אַקטיוו מיטווירקן צו דער קאָנסטרוקטיווער איינאָרדנונג פון די פליטים.

דער צוזאַמענפאָהר שטעלט פעסט, אַז דאָס איינציגע לאַנד, וואו עס איז ביז איצט געלונגען אין אַ בעדייטענדער מאָס איינצואָרדנען אַ גרעסערע צאָהל פליטים, איז ארץ־ישראל. דער צוזאַמענפאָהר אַפּעלירט צו דער ענגלישער מאַנדאַט־מאַכט, אַז די טויערן פון ארץ־ישראל זאָלן זיין אָפן פאַר דעם גרויסן שטראָם פון די דייטשע פליטים, גלייך ווי פאַר די יודען פון אַנדערע לענדער.

דער צוזאַמענפאָהר אַפּעלירט צו די הומאַני־טאַרע געפיהלן פון די וועלט־מלוכות, אַז זיי זאָלן אויך ווייטער געבן שוץ און אַרבייטס־רעכט די ענטלאָפענע קרבנות פון נאַציזם, אונאַבהענגיג פון זייער מלוכה־אַנגעהעריגקייט.

2) וועגן דער לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד.

דער אַלפּוילישער צוזאַמענפאָהר פון די פעראייניגטע קאָמיטעטן פאַר די פליטים פון דייטשלאַנד שטעלט פעסט, אַז די אויסראָטונגס־ און פערניכטונגס־פּאָליטיק פונ'ם נאַציזם לגבי דער יודישער בעפעלקערונג אין דייטשלאַנד האָט ביז'ן היינטיגן טאָג נישט אויפגעהערט און ווערט ווייטער פאָרטגעזעצט מיט דער פולער קראַפט דורך עלימינירן די יודען, מיט דער הילף פון ספּעציעלע געזעצן און פעראָרדנונגען, פון אַלע דורך זיי פאַרנומענע קולטורעלע און ווירטשאַפטליכע פּאָזיציעס.

דער צוזאַמענפאָהר שטעלט פעסט, אַז די יודען אין דייטשלאַנד געפינען זיך ווייטער אויסער געזעץ און זענען סיסטעמאַטיש אויסגעשטעלט אויף דער ערנידעריגונג פון זייער מענשליכער ווירדע, וואָס מוז אַרויסרופן דעם צאָרן און באַטאָנט פון דער גאַנצער ציוויליזירטער מענשהייט. נישט קוקענדיג אויף די פערזיכערונגען פון מאַנכע נאַציסטישע פיהרער, האָט זיך די פאַקטישע און רעכטליכע לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד מיט גאָר נישט געענדערט צום בעסערן אַזוי, אַז פאַר די אויגן פון דער גאַנצער וועלט ווערט ווייטער, מיט דער פולער ברוטאַליטעט, אָנגעווענדעט לגבי דעם טויזנט־יעהריגן אין פערדינסטפולן דייטשן יודענטום אַ סיסטעם פון באַרבאַריזם און פון מיטלאַלטערליכער יודען־פערפאָלגונג.

דער צוזאַמענפאָהר שטעלט פעסט, אַז נישט קוקענדיג אויף די שאַרפע שטימען פון פּראָטעסט און עמפּערונג, וואָס הערען זיך פון צייט צו צייט מצד אַ גרויסן טייל פון דער נישט־יודישער געזעלשאַפט געגען דעם נאַציזם, איז דאָס וועלט־יודענטום דאָך געבליבן אָנגעוויזן אין זיין דאָזיגן קאַמף פאַר'ן יודישן כבוד און יודישן רעכט, הויפּטזעכליך אויף די אייגענע כוחות.

דעריבער שטעלט פעסט דער צוזאַמענפאָהר, אַז נאָר דורכ'ן איינהייטליכן ווילן פונ'ם גאַנצן יודענטום, נאָר דורך פעראייניגונג פון אַלע יודישע כוחות אין דער גאַרער וועלט, וועט קענען ווייטער געפיהרט ווערן דער אונז אָנגעוואָרפענער פערטיידיגונגס־קאַמף ביז אַן ענדגילטיגן נצחון פון דער גערעכטיגקייט.

דער צוזאַמענפאָהר, פעסטשטעלענדיג מיט צופרידענהייט, אַז אַרום דעם קאַמף מיט'ן נאַציזם האָבן זיך קאָנצענטרירט אַלע ריכטונגען און גרופּירונגען פון פוילישן יודענטום, פאָדערט אויף אַלע יודען אין פוילן אָנצושטרענגען אַלע זייערע קרעפטן, כדי ווייטער צו שיהרן דעם אָנגעהויבענעם קאַמף און אָפּצושטויסן דעם אַטענטאַט פון באַרבאַריזם אויפ'ן יודישן כבוד און לעבן.

סכנה פאַר דער יודישער רעפּרעזענטאַנץ איז צוקונפטיגן סיים

א נייער פּראָיעקט ווער עס זאָל צוגרייטן די נייע סיים-וואַהלען

וואַרשאַ, 14 (טעלעפאָניש)

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן צוגרייטן אַ נייע וואַהל־אָרדינאַציע, צום סיים קורסירן אין די פּאָליטישע קרייזן זייט אַ לענגערע צייט פערשידענע קלאַנגען.

עס ווערט איבערגעגעבן, אַז עס זאָל ענטשטעהן אַ נייע אינסטיטוציע, וועלכע וועט הייסן „טריבונאַל וויבאָרטשי" (וואַהל־טריבונאַל), און וועט האָבן ווייטגעהענדע קאָמפּעטענצן אין אַלע ענינים, וואָס האָבן אַ שייכות צו די וואַהלען.

דער „טריבונאַל וויבאָרטשי" וועט אויך דאַרפן פעסטשטעלן, ווער עס מעג קאַנדידירן צום סיים און סענאַט און ווער נישט; אַחוץ־אַרום וועט שוין פון „וואַהל־טריבונאַל" זיין אָפּהענגיג דער קאַנדידאַטן־צוזאַמענשטעל צו די פּאַרלאַמענטאַרישע אינסטאַנצן, און זאָל זיין צוזאַמענגעשטעלט פון פאַרשטעהער פון די קאַמונאַלע זעלבסטפערוואַלטונגען און פון אַפּיציעלע ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס.

אין די יודישע קרייזן, זעהט מען אין דעם פּראָיעקט אַ גרויסע געפאַהר פאַר דער יודישער פערטרעטערשאַפט אין דעם נייעם סיים און סענאַט.

אַכטונג

שטעפּער-מייסטער!

דערמיט מעלדען מיר אייך, דאָס שבת, 16/III ד. י. 7 אַ זייגער אָוונט קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל פּילסודסקיעגאָ 69 אַ גרויסע

פאַך-פערזאַמלונג

געווידמעט אַקטועלע פראַגען פון פאַך.

ח"ח אין אייער אייגענעם אינטערעס ערשיינט מאַסענוויז און פּינקטליך.

די פערוואַלטונג פון שטעפּער־צעך אין לאָדז.

קרן תל-חי אין לאָדז

שבת, דעם 16 ד. ח. 8.30 אָוונט קומט פאָר אין זאַל „אַנגעלסקי" אַל. 1 מאַי 2 אַ פייערליכע

קרן תל-חי אַקאַדעמיע

צום XV יאָרצייט פון יוסף טרומפּעלדור מיט'ן אָנטייל פון: ד"ר וודראַווינסקי (וואַרשע), אינזש. ד. עלפּערן, ראָטמאַן זיידע, מגר. בערקאַל, ד"ר פעלדמאַן און מ. קלינגבייל

Dr. med. H. GUTSTADT

ספּעציאַליסט פאַר אַקושעריע און פרויען־קראַנקהייטען

Zachodnia 62, tel. 129=52

(Śródmiejska 14)

נעמט אָן פון 11—1 און פון 5—7 אָוונט

אַכטונג, דאַמען!

אין מיין ניי־ערעפענטן קליידער־אַטעליר אויף בזשעזשינער 11 פראָנט, 1. שטאָק בעקומט מען צו יעדערצייטס פּרייז.

באַלאָווע- און חופּה-קליידער

קאָנקורענץ־פּרייזן! סאָלידע בעהאַנדלונג!

Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych

M. Józefowiczowa

Brzezińska 11, front 1 piętro, m. 5.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דער לאָדזער בעפעלקערונג, אַז היינט, פרייטאג, ד. 15 מערץ, איז ערעפענט געוואָרען דאָס ערשטקלאַסיגע מאָדערן

שיך-געשעפט

אונטער דער פירמע

J. FUKS

6 אויף נאַוואָמיעסקאַ 6

מיר בציצען אַ גרויסען אויסוואַהל פון דאַמען-, הערן- און קינדער־שיך פון די בעסטע קוואַליטעטען. צוליב דער ערעפנונג ספּעציעלע רעקלאַמע־פּרייזען. קומט און איבערצייגט אייך!

פיל גליק און ערפאָלג ווינשען מיר דעם ה'

י. פוקס

צו דער ערעפנונג פון זיין ניי־מאָדערן איינגעאָרדנעט

שיך-סאַלאָן

אויף נאַוואָמיעסקאַ 6

א. יאַקובאָוויטש

ב. ווייספעלד

מ. הירש

6724

עקאָנאָמישער אינסטיטוט פאַר ארץ-ישראל

ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין לאָדז

מאַכט בעקאַנט, אַז דער לעצטער טערמין פון אָננעמען קאַנדידאַטען אויף דעם 2־טען קורס פאַר קאַנאַליזאַציע און וואַסער־לייטונג לויפט אָפּ דעם 27 מערץ ה. י. די צאָהל פּלעצער איז בעגרענעצט.

איינשרייבונגען און אינפאָרמאַציעס: ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין לאָדז, שרודמיעיסקאַ 29, טעל. 127-28, טעגליך פון 5 ביז 7 נאָכמ.

אָנווייזונגען אויף געלט שטעלט פון סאָוו.־רוסלאַנד אויף „טאָרגסין" נעהמען אָן:

Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank P. K. O.

און אָבטיילונגען (פּ. ק. אָ. ביי אַלע פּאָסט־אַמטען קאָנטאָ

Powszechny Bank Kredytowy S. A, (№ 22 000

Bank Zachodni S. A., Tow. „Hias", Powsz. Bank Związkowy, Bank Handlowy, Bank Związku Spółek Zarobkowych, D/B T. Bunimowicz, Wilno Oddział Banku Drezdeńskiego w Gdańsku און

ווי אויך די פירמעס Biuro Posyłek א. Bracia Pakulscy

ווערט-בריף נעהמען אָן אַלע פּאָסט־אַמטען. אַ בעדייטענדע פּרייזן־הנחה אויף די אימפּאָרט און עקספּאָרט־סחורות פון „טאָרגסין".

אינפאָרמאַציעס ערטיילען אַלע דערמאָהנטע אינסטיטוציעס און:

Przedstawicielstwo Handlowe Z. S. R. R. w Polsce,

Warszawa, ul. Koszykowa № 4, tel. 9-58-33.

תלמוד תורה כנגד כולם!

זונטאָג, דעם 17 מערץ 1935, 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג, קומט פאָר אין ענגלישען זאַל, אַל. 1 מאַי 2

א גראַנדיעזער פּורים-באַל

לטובת דער ישיבת אהבת־תורה, וואָלבאָרסקאַ 20

פּרעזעס ר' יעקב דוד פּאַצאַנאָווסקי

פערבונדען מיט אַן אינהאַלטסרייכען פּראָגראַם מיט דער בעטייליגונג פון בעקאַנטען חזן פון דער ווילקער שוהל ר' לייב ראַסקין מיט כאָר און אָרקעסטער. ●● בעת דער פייערונג וועט פאָרקומען די בעקליידונג פון די אָרימע תלמוד־תורה־קינדער אַנ'צאָל 300. ●● אויסערדעם פערשידענע סורפּריזען און איבעראַשונגען. ●● עס וועט אויך פאָרקומען פערשידענע רעפעראַטען פון ראַבינאַט־פערטרעטער און מיטן אָנטייל פון פערשידענע אַרטיסטישע קרעפטען. ●● אַלע יודען דאַרפען העלפען אונטערשטיצען אַזאַ וויכטיגע פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציע. ●● בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון ענגלישען זאַל. מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

צום פריהלינג

די לעצטע מאָדעלען

שיך

עמפּפעהלט

SALON OBUWIA

A. OGÓREK

Łódź, Zawadzka 11

אין פראנקרייך אלארמירט מען אויף א מלחמה-סכנה צוליב דייטשלאנד

פאריז, 14 (ספ. טעל.)

„פטי פאריזיען", „פאפולער" און דער „מאטען" ברענגען היינט ארויס מיט שארפע ארטיקלען געגען דער ערקלערונג פון דייטשלאנד, אז זי גייט בויען 2500 קריגס-עראפלאנען. די ווייזען אן, אז די הויפט-באזע פון דייטשען קריגס-לופט-פלאט וועט זיין אין קעלן, ביים ריין, וואס בעדייט, אז די דאזיגע לופט-בעוואפנונג איז געווענדעט געגען פראנקרייך. די צייטונגען ווייזען אויך אן, אז פון קעלן קאנען די עראפלאנען אנקומען קיין פאריז אין ווייניגער ווי איין שעה צייט און באמבארדירען די פראנצויזישע הויפט-שטאט. לויט אנדערע ידיעות זאל די הויפט-באזע איז קעלער האבען זייער געצוואונגען געגען ענגלאנד די פראנצויזישע צייטונגען פערלאנגען, אז פראנקרייך זאל זאפארט פאדערען, אז דייטשלאנד זאל אזא לופט-פלאט נישט בויען און אויך נישט אייבערפירען אלגעמיינע מיליטער-דינסט, ווייל אין געגענפאל האבען מיר זיכער א מלחמה שוין אין יאהר 1936.

פאראגראף 20 פון קהלה-סטאטוט בלייבט

דער שטאט וועט רעארגאניזירט ווערען

בעשלוסען פון דער בילדונגס קאמיסיע ביים סיים

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)

אויף דער בעלעטיגער זיצונג פון דער בילדונגס-קאמיסיע ביים סיים זענען ווידער אמאל בעראכט געווארען יודישע ענינים.

געהאנדעלט האט זיך וועגען דער ארגאניזאציע און ווירטשאפט פאר יודישע קהלות.

דעפ. זאמער-שטיין האט רעפערירט וועגען דעם בעקאנטען פאראגראף 20 פון קהלות-סטאטוט. דער פאראגראף ערלויבט צוצונעמען דאס וואהל-רעכט צו די יודישע קהלות די מעזאנען, וועלכע היטען נישט אפ די דינים פון דער יודישער רעליגיע.

דער רעפערענט זאגט, אז דער דאזיגער פאראגראף דארף בעזייטיגט ווערען, ווייל דאס איז א פלעק אין דער געזעצגעבונג. אחוץ דעם רופט דער פאראגראף ארויס געלעכטער און אפילו אין אויסלאנד ווינדערט מען זיך וועגען דעם.

דער פאראגראף איז אן אינסטרומענט אין די הענט פון איין פארטיי אין קאמף מיט אנדערע ריכטונגען.

אלס פערטיידיגער פון פאראגראף 20 איז ארויסגעטרעטען דעפ. דזשיסלאוו סטראנסקי (ב.ב.), ער זאגט, אז דער פאראגראף האט דעם ציל צו בעשיצען די יודישע קהלות פאר אנטי רעליגיעזע עלעמענטען, דעריבער דארף דער דאזיגער פאראגראף בלייבען.

אין דער אפשטימונג איז אפגעווארפען געווארען דער פארשלאג פון דעפ. זאמער-שטיין (יודישע קאלא) צו שטרייכען דעם פאראגראף 20.

באלדעם האט דעפ. זאמער-שטיין רעפערירט וועגען דער פעראָרדנונג פון פינאנץ-מיניסטעריום בנוגע דער ווירטשאפט און פינאנציעלען מצב פון די קהלות.

דער רעפערענט האט אנגעוויזען, אז די דאזיגע פעראָרדנונג מאכט צונישט די אויטאנאמיע פון די יודישע קהלות, וועלכע קאנען זיך נישט פריי בעוועגען מיט סומעס אויף קולטורעלע צוועקען. אלע געלדער פון די קהלות קאנען נאר פערוועגדעט ווערען אויף רעליגיעזע צוועקען און כלי קודש.

ווייטער האט דער רעפערענט זיך אפגעשטעלט אויפ'ן עטאט פון די יודישע קהלות און געזאגט, אז מיט'ן דאזיגען עטאט קאן מען נישט שטיצען קיין יודישע אינסטיטוציעס, וואס ווערען אויך נישט געשטיצט פון די מלוכה-בודזשעטען.

דאס בעשטימען דעם עטאט — ווייזט אן דער רעפערענט, ווערט אדורכגעפירט אהן א סיסטעם. מען דארף ארייטראגען אנאליזען פון בעשטימען דעם עטאט לויט'ן הכנסה-שטייער. מען דארף דעריבער ענדערען די דערמאנטע פעראָרדנונג.

דעפ. סטראנסקי האלט דאסמאל פאר ריכטיג די טענות פון דעפ. זאמער-שטיין און ערקלערט, אז דאס פינאנץ-מיניסטעריום צוזאמען מיט'ן אינערן-מיניסטעריום גרייטען צו א פלאן צו רעגולירען דעם קהלה-עטאט און גאר בקרוב וועט דערשיינען וועגען דעם א געזעץ, ער לעגט דעריבער פאר דעם ענין אפצולעגען.

דער פארשלאג פון דעפ. סטראנסקי איז אנגענומען געוואָרען.

צי קאן מען משפטן יודען נאר פאר דעם חטא

וואס זיי זענען געקומען קיין ארץ-ישראל?

אינטערפעלאציע פון דעפ. וועדזשוואוד אין ענגלישען פארלאמענט

לאנדאן, 14 (יט"א טעלעגראפיש)

אין פארלאמענט האט דעפ. וועדזשוואוד אינטערפעלירט דעם קאלאניען-מיניסטער, צו די צוויי יודישע פרויען, וואס האבען אין דער תפיסה אין בית לחם ערקלערט א הונגער-שטרייק זענען שוין בעפרייט געווארען פון דער תפיסה, אין פאל וואס די פאליציי האט נישט געמאלדען דער עפענטליכקייט וועגען דעם הונגער-שטרייק.

דער מיניסטער האט געענטפערט, אז דאס איז נישט קיין גענויע אינפארמאציעס וועגען דעם ענין און אז ער וועט זיך דערוויסען פערשטענדיגען מיט'ן הויך-קאמיסאר.

דעפ. וועדזשוואוד האט ווייטער געפרעגט: צי איז דעם קאלאניען-מיניסטער בעקאנט, אז אין די ארץ-ישראל תפיסות האלט מען אומשולדיגע מענשען, וואס דאס רופט ארויס אומצופרידענהייט אין ענגלאנד.

דער מיניסטער האט געענטפערט, אז דאס געריכט אין ארץ-ישראל האלט נישט אין תפיסה קיין אומשולדיגע מענשען.

דעפ. וועדזשוואוד פרעגט דערויף דעם קאלאניען-מיניסטער, צי קאן מען יודען בעשטראפען נאר פאר דעם חטא, וואס זיי זענען געקומען קיין ארץ-ישראל?

דער מיניסטער האט געענטפערט, אז די וואס קומען קיין ארץ-ישראל אויף אן „אומלעגאלען" אופן זענען שוין שולדיג

מ'רעדט ווידער וועגען אן אלגעמיינע אמנעסטיע

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)

פון די סיים-קרייזען טיילט מען מיט, אז נאך היינטיגען מאנאט וועט די סיים-קאמיסיע בעטראכטען דעם איינגעטראגענעם פראיעקט פון דער פאר-טיי, אז מען זאל פארעפענטליכען אמנעסטיע פאר אלע פערברעכענס, סיי פאליטישע, סיי קרימינעלע, סיי אדמיניסטראטיווע. לויט דעם פראיעקט וואלטען א טייל פערברעכער געשאנקען געווארען די שטראף א העלפט, און א טייל איינגאנצען. די שטעלונג פון דער „סאנאציע" צום דאזיגען פראיעקט איז נאך נישט בעוואוסט, אזוי אז עס איז איצט שווער צו זאגען, צי ער וועט אנגענומען ווערען.

מודעה מהראבינאט

1) סוחרים פון פסח'דיג מעהל ברויכען זיך פערשטענדיגען מיט דעם ראבינאט פון וועלכע שטעט זיי ווילען ברענגען, אז דער ראבינאט זאל זיך פערשטענדיגען מיט יענעם רב ס'זאל זיין בהשגחה ביי דעם שיקען און ביים אנקומען, 2) פרעמד פסח'דיג מעהל וועט זיין אויף יעדען זאק א בלויען צעטעל תוצה קמח כשר לחג הפסח קאנטראלירט ע"י ועד הרבנים לעדת לאדז, און פון די היגע מיהל וואס איז געכשרט דורכ'ן היגען ראבינאט איז א רויזע צעטעל בטחן געמאהלען פה בהשגחת ועד הרבנים לעדת לאדז, דער מהדר זאל וויסען, 3) מאשין-מצות אויך ווארשעווער מאשקים איז געמאכט פון קדמונים אין וועלכע ס'איז היינט פורץ גדר איז געצייליך אהן שום השגחה אזוילכע מצות ווי אויך זייער רייבעניך איז חמץ גמור, נישט קוקענדיג אז א זייטען פלומרשט רב אהרן מ"ש וועט געבען א הכשר דער איז א מחטיא את הרבים און געאסרט זיין הוראה, 4) דער זילבערשטיין, פאמאסקא 53 איז שוין לאנג געאסר'ט זיין הוראה דורכ'ן היגען ראבינאט און אגודת הרבנים בפוילען אין ער איז ווייטער מכשול הרבים ווי דער אנדזשעיעווער רב האט מיטגעטיילט האט דער מחוצף געהאט די העזה און ווישניאווע גאס כבוד דעם ר"ב צו כשר'ן ביי טשעטשאדא און קאן אנ'אויבען צו באקען מצות, וואס על פי דין זיינען זיי חמץ גמור, זענען מיר מפרסם נישט קויפען אזוילכע מצות און רייבעניך, מען מוז דאס פערקויפען פאר פסח מיט אנדער חמץ, און מ'זאל ביי דעם זילבערשטיין נישט פרעגען קיין שאלה, מ'זאל נישט נכשל ווערען איז טרפות די כלים ועצרהען אויך טרפה, זייבט סידור קדושין וועלען די אקטען נישט ווערען אונטערגעשריבען, זיינט א הכשר בעווייזט א איסור גמור, ושומר נפשו ירחק ממנו ומהוראותיו.

לאדזער ראבינאט.

רינטעלען פער'משפט אויף אייביגע טורמע

וויען, 14 (ספ. טעל.) היינט האט זיך פערענדיגט דער רינטעלען-פראצעס. רינטעלען איז אנערקענט געווארען פאר שולדיג אין ווליאטענטאט און איז פערמשפט געווארען אויף אייביגע תפיסה.

INSTYTUT KOSMETYCZNY

„DEA"

pod fachowem kierownictwem lekarza

Cegielniana 15, tel. 149-07

przyjmuje od 11 do 2 i od 3 do 7 wiecz.

לאדזער סוחרים-פעראיין גייער ראיא

מאכט בעקאנט, אז זונטאג, דעם 17 מערץ ד.י. 4 א זייגער צום ערשטען טערמין און 6 א זייגער צום צווייטען טערמין קומט פאר די יעהרליכע

גענעראל-פערזאמלונג

מיט פאלגענדע פונקטען פון טאג-ארדנונג: 1) וועהלען א פארזיצענדען צו דער פערזאמלונג, 2) טעטיגקייט- און קאסע-בעריכט, 3) בודזשעט אויפ'ן יאהר 1935-36, 4) ענדערען פונקטען פון די סטאטוטען, 5) וואהלען פון א פערוואלטונג, רעוויזיאנס-קאמיסיע און שידס-געריכט, 6) פריע פארשלאגען.

די פערוואלטונג.

בעקאנטמאכונג.

דערמים ווערט בעקאנט געמאכט, אז די

יעהרליכע

אלגעמיינע פערזאמלונג

פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט, אפט. אין לאדז, וועט פארקומען אין לאקאל פון דער געזעלשאפט, וואלטשאנסקא 35, שבת, ד. 30 מערץ 1935, 7 אווענד אין 1-טען טערמין און 8 אווענד אין 2-טען טערמין, ביי יעדער צאהל מיטגלידער.

טאג-ארדנונג: 1) דערעפנונג און וואהלען פון א פארזיצער; 2) פארלייענען דעם פראטאקאל פון דער פריהערדיגער אלג. פערזאמלונג; 3) בעריכט פון דער פערוואלטונג; 4) בעריכט פון דער רעוויזיר-קאמיסיע; 5) דיסקוסיעס; 6) וואהלען פון א פערוואלטונג און 7) פריע פארשלאגען.

שטים און וואהל-בערעכטיגט זענען: מיטגלידער, וועלכע האבען רעגולירט זייער מיטגלידס-אפצאהל ביז'ן 1/10 ד. י. און מיטגלידער, אנגענומענע פון אקטאבער, ביז'ן 31 דעצעמבער 1934, וועלכע האבען בעצאהלט, מינימום 1 חודשליכען אפצאהל.

בעמ.: אלע מיטגלידער ווערען געבעטען צו בעצאהלען זייער פעריגענעם חודש-אפצאהל אין סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט, פאר דער אלגעמיינער פערזאמלונג.

618 — די פערוואלטונג

מיין פריינד ה'

בנימין זילבערבערג

צו זיין חתונה מיט פרל.

דארא קאץ

ווינש איך פיל גליק און א צופרידען צוזאמענלעבען.

שמעון סאוויצקי.

צו דער פערלאבונג פון אונזער חבר און פריינד

ה' ברוך קראנץ

מיט פרל. פרעדא לייב

מיר ווינשען אייך דאס איהר זאלט בויען אייער צוקונפט אויף די בערג פון ציון אין ירושלים.

די חברים

מנחם אפפל — יעקב גאלד

אברהם ברילאנט — פרץ גרינבערג

יעקב בער און פרוי

מזל-טוב

צו דער חתונה פון אונזער ליבען חבר

ה' ניסן פערנעבאך

מיט פרל. דארא טושינסקא

ווינשען מיר פיל גליק און א גליקליך צוזאמענלעבען. זאל אייער לעבען מיט גליק בעצירט זיין.

יעקב יוסף מאשקאוויטש און פרוי

שלמה פאסטאוועלסקי און פרוי

אברהם פאמעראנץ און פרוי

משה לענגע און פרוי

אונזער ח' שעף ה' אברהם ליפקא און פאמיליע צוליב'ן טויט פון זייער אונפערגעסליכער פרוי און מוטער

חנה פייגה נ"ע

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.

זיים געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

דאס פערסאנאל פון דער פירמע א. ליפקא.

פעסטשטעלונג.

אויף דער ווארנונג פון ה' ראבינאוויטש, קאמיענא 22 אין נעכטיגען נומער „נייער פאלקסבלאט" שטעל איך פעסט, אז איך האב איהם אלע מאשינען אבגעליפערט צו דער צייט, עס זענען נור איבערגעבליבען א פאר קליינע טיילען, וועלכע איך האב פערהאלטען, ווייל סקומט מיר 50 זל. און וויל איהם נישט געטרויען. פאר שעדיגען מיין גוטען נאמען טרעט איך פאר געריכטליך. איך פערוף מיך אויף 2 עדות משה קאנטאראוויטש און טנאני מישאק. מיט אכטונג

6757 — חיים לעווקאוויטש, שרודמיעסקא 24

סל מלא ברכות ובתוכו ברכת מזל טוב אני מביעים לחברנו היקר מר

ברוך קראניץ

לרגלי ארושו את בחירת לבו מרת

פרעדא לייב

תהי קשרכם קשר של קימה.

מברכים

הועד של „צעירי ישראל" בלאדז

אונזער ליבען פריינד ה'

גדליה לעור און פרוי

צו דער פערלאבונג פון זייער ליבע טאכטער פרל. עדזשא

מיט ה' נאטאן קליין

ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.

יחיאל מאראוויעצקי און פאמיליע

Z intencji zaślubin

p. Hilela Krauskopfa

z p. Diną Libermanówna

życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości

Rodzina WAJNTRAUB

Wolborska 33

רעכער

ווערען אויפגענומ'

בייג. נארדמאן

שרודמיעסקא 8.

בעמיש-באקטעריאלאגישער בארלאבאטאריום

מ. שאץ, לאדז,

פיעטריקאווער 37.

בעקאנטמאכונג.

די ערשטקלאס. פראצאוונ'ע פון

קינדער-גארדעראבען

נעמט אן בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות. נייעסטע מאדעלן. פינקטליכע אויספיהרונג! ביליגע פרייזען!

פיעטריקאווער 8, אין הויף. 4749

דעם ה'

יוסף פוקס

צו דער ערעפנונג פון זיין ניי

שיך-געשעפט

אויף נאוואמיעסקא 6

ווינשען מיר פיל גליק און ערפאלג.

פאמיליע שציצקי.

Dr. med.

Leon Familie

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

6. שערפיען 37 (בענעדיקטא)

נעהמט אן פון 5–7 נאכב.

צו דער פערלאבונג פון

פרל. לובא קעפסקא

מיט ה' יאקוב לעסקי

ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב

פאמיליע סרישטאל

טאקי אײשישאקער בטלנים

אנ׳ענטפער דעם ה׳ מ. גארדאן

(דיסקוסיע־ארטיקעל)

פון אברהם קאן

לעזענדיג אינם „נייעם פאלקסבלאט" פונם 8 מערץ, דעם בעשולדיגונגס־אקט פון ה׳ גארדאן געגען די „ווארשאווער סוחרים צענטראלע מיט איהרע לאדזער מיטהעלפער", בין איך געקומען צום בעשלוס, אז די צופעליג ארויסגעזאגטע ווערטער אינם ארטיקעל פון ה׳ לעווששטיין „אײשישאקער בטלנים" האט, זעהט אויס, גאר שטארק געטראפען אין פינגער, טאקע די דאזיגע בטלנים, און ווי יעדעס מאל, ווען מען טרעט אימיצען אן אויף דער „ארטשיש־קע" ארויסזאגענדיג דעם אמת מוז זיך „אנרופען די שער", האבען אויך דא, די זעלבע נישט געקענט פערשווייגען און ארויס מיט איבער א האלב טוץ „ווער עס איז שולדיג׳ס". ה׳ גארדאן וואלט אייגענטליך נאך מעהר געקענט אויסרעכענען ווער עס איז שולדיג, נאר ער האט אויף אונז רחמנות, ווייל דער „בעשולדיגונגס־אקט וואלט צופיל פלאץ פערנומען" פאר וועלכען עס קומט איהם יעדענפאלס א דאנק.

לויט דעם ה׳ גארדאנס ארטיקעל, קומט אויס אז עס איז גארנישט דא קיין אויסערליכער פאקטאר, וועלכער דריקט דאס יודישע סוחרטום, אויף שריט און טריט, נאר אין אלעם איז שולדיג „די ווארשאווער צענטראלע מיט איהרע לאדזער מיטהעלפער", און ווען נישט די דאזיגע צענטראלע וואלט גאר יודען אין פוילען גוט און וואויל געווען.

איין עצה האט ה׳ גארדאן, צו די אלע צרות: „טאקע דער יודישער סוחר פון א גאנץ יאהר טאקע די בטלנים פון אײשישאק, מוזען קומען אין קאנטאקט מיטן מיניסטער אליין"!

און דעמאלט וועט שוין זיין אלעם גוט, הכל על מכונו יבא בשלום.

מיר דוכט זיך אז מעהר דעמאנסטרירען דאס בטלנות פון אײשישאק ווי אין דעם דאזיגען ארטיקעל בעדארף מען נישט, יעדער קולטורעלער מענש וויים, אז געגען יעדען כוח, מוז מען ארויסשטעלען א נעגענ־כוח, און אויב דאס יודישע סוחרטום וואלט געהאט אנ׳אייגענעם מיניסטער, אויסגעשטאטעט מיט אנ׳עהנליכע מאראלישע אויטאריטעט ווי דער רעגירונגס־מיניסטער, וואלט געווען דאס איינפאכסטע ארויסצושטעלען איהם צו פערהאנדלען אין אלע פראגען מיטן רעגירונגס־מיניסטער, און היות מיר קענען צומאלט נישט חלומען דערפון מוזען מיר וועניגסטענס שאפען אנ׳אויטאריטאטיווע קערפערשאפט לויט אונזערע בעשיידענע כוחות, מיט וועלכער דער פארשטעהער פונם שטארקערען צד זאל זיך וועניגסטענס רעכענען, ווי מיט אנ׳איינהייטליכע קראפט, אמת, א שוואכע קראפט, אבער אנ׳איינהייטליכע, און נישט ווי ה׳ גארדאן מיינט, אז דער יודישער סוחר פון א גאנץ יאהר מוז קומען אין קאנטאקט מיטן „מיניסטער אליין". דער יודישער סוחר פון א גאנץ יאהר וועט ביים מיניסטער גארנישט אויפטון. דער מיניסטער וועט אפשר גאר זיין צופרידען ווען ער וועט האבען צו טון מיט אזעלכע צושפליטערטע כוחות וועלכע מען קען אפ׳פטרן מיט אנ׳אוידיענץ און העכסטענס א פאר העפליכע ווערטער, וועלכע פערפליכטן צו גארנישט דעם יודישען סוחר וועט אבער דערפון גארנישט ארויסקומען.

זאגען, אז דער יודישער סוחר פון א גאנץ יאהר מוז קומען אין קאנטאקט „מיטן מיניסטער אליין" קען מען אויף פאלקס־מיטינגען טאקע, ווען עס שמעקט מיט וואהלען, ווען מען וויל דעם עולם „אונטערחנפ׳ענען", וואס הייסט אויף אנ׳אנדער לשון „דעמאגאגיע" אבער קיין סעריעזער מענש וועט אזעלכע ווערטער נישט נעהמען ערנסט.

דאנעגען אויב ס׳וואלט מעגליך געווען א נעוועהלטע קערפערשאפט פון אלע סוחרים (ד.ה. אויב נישט יעדער וואלט געוואלט קומען אין קאנטאקט מיטן מיניסטער אליין), איז טאקע נישט אויסגעשלאסען אז מען וואלט אפשר די שארפע שפיצען פון די גזירות אויף יודישע סוחרים דאך אביסעל אפגעטעמפט, יעדענפאלס וואלט דאס געוויסען פון די, וועלכע שטעהען בראש פון די יודישע סוחרים פעראייניגען, געקענט זיין אביסעל רוהיגער ווען זיי וואלטען געקענט זאגען: „ידינו לא שפכו את הדם הזה".

דאס אפזאגען זיך צו קומען אויף א קאנפערענץ אדער בילדען א פראקציע ביי דער לאדזער האנדעלס קאמער, זאגט נאך גאר נישט, אז די זעלבע זענען נישט גרייט צו שאפען עפעס וויכטיגערס, גראנדיעזערס ווי א פראקציע ביי א האנדעלס־קאמער, מסתמא האבען זיי געהאט זייערע מאטיווען.

וואס שייך צו דעם, וואס די „לאדזער מיטהעלפער" האבען ביז איצט גארנישט אויפגעטון, וואלט געווען גוט, ווען ה׳ גארדאן וואלט געקענט, באדיי דורכן „וואזשני" פון מיניסטער, ארײנקוקען אין די ארכיוועס פון די מיניסטעריומס, וויפיל מעמאריאלען זיי האבען געשיקט יאהר־יעהרליך כדי אויפצוקלערען וועגען דער לאגע פון די יודישע סוחרים, מיט וועלכע די מיניסטעריומס האבען זיך אזוי ווייט פער אינטערעסירט, אז זיי האבען געפינען פאר נויטיג ביי וויכטיגע פראגען, זיך מיט זיי צו פערשטענדיגען, און אויב עס האט זיך אמאל בעוויזען א דער־לייכטערונג ווי למשל, דאס פערקלענערען דעם אומזאץ־שטייער (אבראטאווי) פון 2 א האלב פראצענט ביז א האלבען פראצענט א. אז. וו. האבען זיי שטענדיג געהאט נישט דעם לעצטען חלק אין דעם.

איך האלט אפילו, אז דאס אפעלירען וועגען א פעראייניגטער פארשטעהערשאפט פון אלע יודישע סוחרים איז ביים היינטיגען צושטאנד אין די יודישע פעראיינען א „קול קורא במדבר", עס איז אבער אמאל פאראן אז ווען די געפאהר איז גרויס, הויבט מען אן אויך אין דער מדבר צו שרייען מיטן גאנצען כוח, אפשר וועט אימיצער דערהערען!

Dr. med.

R. Zalcwasser

כירורג

ציגעל־גאס 19, טעל. 125-17

נעמט אן פון 1–2 און פון 4–6 נאכמ.

נייעסטע פערפומען

עמפפעהלט

די פיינסטע
טואלעט־זייפען,
פודערן,
ווי אויך אלערליי
קאסמעטיק
אין און אויסלענדישע

די איינציגע
קאנקורענץ־פערפומעריע
J. DRUKIER
5 ZAWADZKA 5
TEL. 175-99.

בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען א ספעציעלען ראבאט.

בעפרייט פון זיין ליבעס־קאנקורענט

(ענדע פון 10. זייט)

— טרינקען! — האט דער גאסט אויסגעשריגען — קאקטעילס.... דערנאך וועלען מיר געהן טאנצען.....

— ניין, ניין, נישט מיט מיר! — האט איין מיידעל געזאגט — דו טאנצסט ווי א העלפאנט. איך געדענק נאך ווי דו האסט מיר אנגעטראטען אויפ׳ן פוס....

— נו, דאס וועלען מיר שוין זעהן, — האט דער דיקער פערשוין מיט שווערקייט ארויסגעזאגט.

ער האט א קוק געטון אין דער זייט פון טיש, וואו בען און זיינע פריינט זענען געזעסען און זיך בעגריסט מיט א ברייטער אבער נישט זיכערער האנט פון א שיכור.

— ווער איז דאס? — האט איינער ביי בען׳ס טיש א פרעג געטון.

— דאס איז דאך העגרי שפיר... איהר ווייסט נישט? — האט אנ׳אנדערער געענטפערט.

ער האט זיך אבער גלייך אפגעהאקט, כאפענדיג זיך, אז דער העגרי שפיר איז עס געווען בערטאס ערשטער מאן און אז בען, איהר איצטיגער מאן, זיצט דא מיט זיי ביים טיש.

בען׳ס האריץ האט זיך געגעבען א צאפעל.

אט דער גראבער נפש, אט דער מיאוסער שיכור אט דער פערפיהרער פון מיידלעך, איז עס געווען בערטאס ערשטער מאן?.... אין איהם איז עס בערטא געווען אזוי שטארק פערליבט?.... און אויף איהם איז עס ער, בען אליין, געווען אזוי שרעקליך אייפערזיכטיג?...

אבער די אייפערזוכט איז מיטאמאל צונישט געווארען, אין זיין גאנצער צוטומעלטקייט האט ער עס איצט קלאר דערפיהלט. דאס געפיל, וואס האט איהם אזוי לאנג געפייניגט, איז אין איין ווייל געווארען פערוווישט, אפגעמעקט, צערונען. דאס האט בערטא ליב געהאט? — האט ער זיך געפרעגט — צוליב דעם האט זי זיך עס געוואלט נעהמען דאס לעבען?.. וואס פאר א שאנדע, וואס פאר א חוזק!.... די מיאוסקייט פון אט דעם מענשען איז געפאלען ווי א ליכט אויף איהר. דאס האט זי ליב געהאט?... זי, אזא אידעלע, אזא שטילע, אזא צארטע, האט געקאנט דאס ליב האבען? ..

ער האט זיך אויסגעגלייכט אויף זיין שטול, ער האט דערפיהלט אין זיך א נייע, א שטאלצע רוהיגקייט; ער איז געווען אויסגעהיילט פון דער גאנצער אייפערזוכט.

ער האט א ציה געטון מיט די אקסלען, בערטא, די ריינע, ליבע בערטא, — און אט דער פערשוין...

ער האט געלאכט פאר זיך, עס איז געווען ביטערקייט אין זיין געלעכטער, אבער אויך פרייד, וואס ער איז געווארען פריי, פריי....

Dr. REICHER

פאלודביאווא 28, טעל. 201-93

ספעציאליסט

פאר מענער־שוואכע־בעהאנדלונג.

סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא־אנאליזען

נעמט אן פון 8–1 און פון 1–5 אוונט

קינסטלער און פרוי

לעבענסגעשיכטע פון לעאנארדא דא־ווינטשי און די פרוי טאנא ליזא, וועמעס שמייכעל ער האט פעראייביגט

פון שאול ראסקין

(7

זיין טויט

ווען לעאנארדא דא ווינטשי האט פערלאזען איטאליע צו דינען זיין לעצטען מעצענאט, פערענסיס, דעם קעניג פון פראנקרייך, איז ער אלט געווען 64 יאהר. דאס איז געווען אין יאהר 1516. דער קעניג האט איהם צוגעזאגט א יעהרליכען געהאלט זיין גאנצען לעבען און א קליינעם שלאס, וואו צו לעבען און ארבייטען.

ווען ער איז אנגעקומען, האט איהם דער קעניג אויפגענומען מיט גרויס כבוד און גוטהארציגקייט, איהם אנגערופען פאטער און מייסטער, און לאנג מיט איהם גערעדט וועגען זיינע פריהערדיגע און צוקונפטיגע ארבייטען. לעאנארדא האט שוין צוגעגרייט פאר׳ן קעניג גרויסע פראיעקטען. ערשטענס איבערצובויען פאר איהם דעם שלאס אמבאאז, צווייטענס, אויפבויען א קאלאסאלען קאנאל, וואס זאל אפציהען די וואסערן פון דער זומפיגער געגענד ארום סאלאן, א פערפעסטעטע געגענד פון פיבערן בארצילען. דאס וואלט פון דער געגענד געמאכט א בליהענדען גן־עדן. דערנאך פלאנט דער מייסטער בעלויער צו אויפצובינדען ווייטע געגענדען דורך וואסער־וועגען, דאס האריץ פון פראנקרייך, דורך דער פראוויגץ ליאן מיט איטאליע. עס וואלט געעפענט א וועג פון בארד־אייראפע צו דעם מיטעללענדישען ים.

דער קעניג האט אויסגעהערט די גראנדיעזע פלענער פון דעם געניאלען בויל־מייסטער, האט זיך אבגעצוגען מיט דעם גרויסען שוואונג און האט דעם אלטען קינסטלער געהייסען זיך נעמען פאר דער ארבייט.

האט לעאנארדא זיך ארייגעווארפען אין אויס־פארשען דעם כאראקטער פון לאנד, פון די ערד־שיכטען, פלאנצען און וואסערען, האט ער זיך אליין אנגעשטעקט און יאו קראנק געווארען מיט א בייזען פיבער און האט ווייטער געארבייט אין דער האפנונג, אז אימיצער וועט דאך געניסען פון זיינע אנגעזאמלטע קאלאסאלע קענטעגישען — זאל עס זיין אפילו א פרעמדער לאנד.

דער קעניג האט זיך אנגעהויבען צוהערען צו די מיינונגען פון „פראקטישע מענשען" וועלכע האבען איהם דערקלעהרט, אז לעאנארדא איז א פאנטאזיאר און זיינע פלענער זענען חלומות נישט צו פער־ווירקליכען, און דער שוואכער, לייכטזיניגער קעניג האט זיך אפגעקיהלט און איגגיכען גאר אינגאנצען פערגעסען אז דעם אלטען מאן.

זיין תלמיד פראנטשעסקא, וועלכער איז איהם געבליבען געטריי ביז׳ן לעצטען טאג, פלעגט קוקען אויף דעם אלטען קראנקען מייסטער, און טרערען פון רחמנות און ליבע פלעגען זיך איהם שטעלען אין די אויגען. פלעגט זיצען דער אלטער לעאנארדא זיינע לאנגע האר פון קאפ און לאנגע לאקען פון בארד, ווי ביי א ביבלישען פאטריארך, זענען געלער־געון צעשפרייט אויף דינע אקסלען און ברוסט, און די לאנגע ברעמען זענען געהאנגען איבער זיינע טיף־זיצענדע, אומעטיגע אויגען...

איין טאג האט ער זיך אויפגעהויבען, האט האסטיג צוגעגרייט א לייוונט און אנגעהויבען מאלען א זאנדער־באר בילד, עפעס א באקכוס, דער גאט פון וויין... ער האט דאס בילד נישט פערענדיגט, און אומעטיג אנגעהויבען אנ׳אנדער בילד, „יאהאן דער טויפער". ער, וועלכער האט ליב געהאט צו ארבייטען לאנגזאם, האט איצט געארבייט ווי אין א פערצווייפלטען געיעג מיט עפעס א שווא, וואס וויל איהם נישט דערלאזען צו פערענדיגען די ארבייט. עס איז גע׳ווען א מיסטעריען בילד, דאס דאזיגע וואס ער האט געמאלען פון „יאהאן דער טויפער". א טונקעלע ליכטיגקייט האט ארומגענומען דאס בילד, מיסטעריעזע פארבען און טענער און א מאהנער־דיגער שמייכעל, דער לעאנארדא־מאנא־ליזא שמייכעל, אויף די ליפען פון דעם זעהר שעהנעם, צארטען מאן.

אין א קורצער צייט האט שוין דאס בילד דערגרייכט א גרויסע פאלקסטימליכקייט. ער האט קיינמאל אזוי גיך נישט געארבייט. ער האט זיך פונ׳ם לייוונט נישט געקענט אפרייסען...

הערט ער איינמאל א סך פוסטריט קומען נאהענט צו זיין טיר. און מען קלאפט. ווען דער דינער איז געגאנגען עפענען, האט ער דערזעהען דעם קעניג מיט זיין סוויטע. לעאנארדא האט קוים צייט געהאט צוצודעקען דעם פארטרעט פון מאנא־ליזא ווען דער קעניג איז אריין. ער האט בעגריסט און ארומגענומען דעם אלטען מאן זעהר צארט און פריינדליך, געפרעגט איהם וואס ער מאכט און איהם דערקלערט, אז ער האט זיך פערבענקט נאך דעם מייסטער׳ס קונסט און איז דערפאר געקומען אנזוכע־טיגען זיינע אויגען מיט עפעס שעהנס. זאל ער דעם קעניג ווייזען, וואס ער האט.

לעאנארדא האט צעפיהרט מיט די הענד און אנגעוויזען אויף „יאהאן דער טויפער".

קוקט דער קעניג — עס געפעלט איהם. ער וויל דאס בילד האבען פאר זיך... אבער וואס שטעהט דארט פערהאנגען?... ווייז דאך, לעאנארדא...

לעאנארדא׳ס האריץ האט א ציטער געטון. ער האט מורא געהאט צו פערלירען זיין איינציגע פרייד — זיין מאנא ליזא... דער קעניג איז אויפ געשטאנען און האט אליין דאס בילד אויפגעדעקט, און ווען ער האט דערזעהען די ליבליכע פרוי,— ער דער קענער פון פרויען־צארטקייט און רייץ,— האט ער אויפגעלעבט... אזא שעהנקייט האט ער נאך נישט געזעהן... און ווער איז זי?... און ווי לאנג האט ער זי געקענט, און ווי לאנג געמאלען? און וויפיל וויל ער פאר דעם בילד?... זאל ער זאגען וויפיל, עס מאכט נישט אויס ווי גרויס די סומע זאל נישט זיין...

לעאנארדא האט געציטערט מיט זיין גאנצען גוף... דער קעניג האט פערשטאנען און האט איהם צוגעזאגט, אז ער לאזט איהם דאס בילד אזוי לאנג ווי ער לעבט, אבער דערנאך מוז דאס בילד איבערגעהן צום קעניג... עס מוז בלייבען אין פראנקרייך.. דאס געלד אבער וועט ער גלייך קריגען. און דער קעניג האט מיט פריינדליכע ווערטער פער־לאזט דעם מייסטער׳ס הויז.

ווידער האבען זיך אנגעהויבען לאנגע טעג פון שלאפקייט, שמערצליכען שווייגען און גריבלערייען... און ווידער טעג־אדען פון פיבער־האפטער טעטיגקייט. עס האבען ווידער איהם אנגעכאפט האפענונגען צו פובאנדער־לאזען זיינע פליגלען... ווידער האבען זיך אנגעהויבען טעג און נעכט פון מאטעמאטישע קאלקולאציעס... און איינמאל האט איהם דער דינער געטראפען אויף דער ערד ליגען אין טיפער חלשות. ווען לעאנארדא איז געקומען צו זיך, האט זיך ארויסגעוויזען, אז ער האט געהאט א פאראליטישען שלאג, און אז א העלפט פון זיין גוף איז פאראליזירט געווארען. עס האט גענומען חדשים ביז ער איז אויפגעשטאנען פון בעט — און ווידער געפרואווט ארבייטען. ערשט איצט, ווען זיין קראנקהייט איז איהם געשטאנען אין וועג, האט זיך איהם ערשט לייד־געשפאנט פערגלוסט צו ארבייטען — מאלען, מאלען...

און עס איז געווען א פאטעטיש רירענד בילד צו זעהן ווי עס שטעהט דער הויכער אלטער מאן אין לאנגע קליידער, לאנגע האר און בארד, שטעהט פאר א לייוונט און בעמיהט זיך מיט דער ליבקער האנד, דערנאך מיט דער רעכטער, אנצונעמען זיין פינזעל און מיט דער ציטערדיגער האנד ארויפצו־לייגען די פארב... די הענד ציטערען צו שטארק... דער שטריך ליגט נישט דארט וואו זיין אויג, וואס זוכט און שטרעבט צו דעם העכסטען, וואלט וועלען...

דער דינער קוקט אויף זיין אלטען מייסטער און טרערען גיסען זיך פון זיינע איבערגעגעבענע אויגען...

לעאנארדא לאזט זיך אראפ אויף זיין שטול אין חלשות. ס׳איז אומזיסט, ס׳איז דער סוף. גיב זיך אונטער, לעאנארדא!...

אבער לעאנארדא גיט זיך נאך נישט אונטער. ווען די שטרענגער ווינטער איז אריבער און די שנייען האבען אפגעטראטען פלאץ פאר יונגע שפרא־צונגען און ווארימע פריהלינגס־שטראהלען האבען אויפגעוועקט לעבען און האפענונגען אין יעדען הארצען, — האט אויך לעאנארדא זיך געשטעלט אויף די פיס, ווידער ארויסגענומען זיינע פאפירען זיינע פראיעקטען, זיינע לייוונטען און זיינע מעמואר־רען... ווידער האבען זיך אנגעהויבען בעכט און טעג שלאפלאזע, אנגעשטרענגטע, ביי א קליין ליכטעל פערבראכטע נעכט. ביז איינמאל האט איהם זיין דינער געפונען ליגען אויף זיין איבערגעקערטען טיש. ער איז געפאלען, און דער שווערער קערפער האט דעם טיש איבערגעקערט.

ער איז געווען טויט — אין עלטער פון 67 יאהר.

מען האט איהם בעערדיגט אויף דעם בית־עולם פון סענט פלארענטין. אבער זיין קבר האט קיין מצבה נישט געהאט, און אין באלד פערוווישט געווארען. און ער־היום ווייסט קיינער נישט, וואו זיינע ביינער רוהען...

(סוף)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

סכנה פון א בעקער־שטרייק

די נעכטיגע קאנפערענץ אין ארבייטס־אינספעקטאריאט האט נישט געבראכט קיין רעזולטאט

(א) אויף דער נעכטיגער קאנפערענץ ביים אר־בייטס־אינספעקטאר מיט די פארשטייער פון ביידע בעקער־צעכן דעם יידישן און קריסטליכן, און די פארשטייער פון די ארבייטער, האבן די צעכן ארויסגעשטעלט די ציילן בעדינגונגען, ווי דהיינו, אז טעגליך זאל א געזעלן פון 1. קאטעגאריע בעקומען 7 זלאטעס (פריער 9 זלאטעס), צווייטע קאטעגאריע — 6, דריטע — 5 און פערטע — 3 זל. טעגליך.

די דאזיגע בעדינגונגען האבן ארויסגערופן אן עמפערונג, בפרט ביי די קריסטליכע בעקער־געזעלן.

די קאנפערענץ איז אפגעלעגט געווארן אויפן 21 ד. ח. און ווי ס'איז אונז געלונגען פעסטצו־שטעלן, האבן די בעקער־געזעלן אנגענומען א בעשלוס, אז אויב אויך די דאזיגע קאנפערענץ וועט נישט ברענגען צו א הסכם, וועלן זיי פונ'ם 25 ד. ח. פערשטרייקן.

געהאלפען קאן מען זיכער נישט ווערען

פון אזעלכע פערזיכערונגס־אנשטאלטען

(א) מיט צוויי יאהר צוריק איז אין דער פאבריק פון א״שור מייסטער, אין רודע פאביאניץ, ביי דער ארבייט שווער פערוואונדעט געווארן דער ארביי־טער אדאלף ווענק. ווענק האט פערלוירן די אר־בייטס־פעהיגקייט און עס איז איהם אנערקענט גע־ווארן די פולע אינוואלידען־רענטע.

ווענק האט א פרוי און צוויי קינדער, זיין רענטע האט אויסגעמאכט 12 זל. א חודש. עס האט זיך אבער שוין אזוי געמאכט, אז דער פערזיכערונגס־אמט האט איהם לעצטענס אויסגעצאהלט צו עט־ליכע זלאטעס א חודש.

ווענק האט צוגעצויגען דעם פערזיכערונגס־אמט צו א שידס־געריכט.

נעכטען האט דער פראצעס געדארפט בעהאנ־דעלט ווערען אין קרייז־געריכט.

בעת דעם פערהאנדלען פון פראצעס, האט ווענק פלוצים בעקומען אן אטאק און אוועקגעפאלען א בער וואוסטלאזער.

דער דיזשורנע פאליציאנט האט ארויסגערופן די פאגאטאווע פון דער „אובעזפיעטשאלניע" דארט האט מען אבער אנגעפרעגט, צי דער קראנקער איז כאטש פערזיכערט אין דער „אובעזפיעטשאלניע"...

אזוי ווי דער פאליציאנט האט אויף דער פראגע נישט געקאנט ענטפערן — האט די פאגאטאוויע נישט געוואלט קומען און אנגעוויזען, אז דער צוגאנג געהערט צו דער שטעטישער פאגאטאוויע.

די שטעטישע פאגאטאוויע ווידער איז געווען פערנומען און ס'איז שטארק און איז געקומען ערטיילען הילף דעם קראנקען אין אנדערטהאלבען שעה ארום.

די גאנצע געשיכטע האט ארויסגערופען א פערשטענדליכע אויפרעגונג ביי די אלע, וואס האבן זיך געפונען צו דער צייט אין קרייז־געריכט.

פון דער עמיגראציע־געזעלשאפט „יעאס"

עס ווערט געזוכט פאלגענדע פערזאנען: פרא ביא ווישנעפאלסקא, קינדער: בעלא, פאלא, גאץ גאלדמאן, פרעשטשאנסקא שרה, רוטמאן. דאבא, הערש לייב וועלשער, ראסע יוסף, מאיר עאו, אברהם ביגוועל, שפאר אברהם, קלארמאן חיה, מרדכי, רחל, הערצקע, וועגען זייערע עמיגראציע אנגע־לעגענהייטען נאך טשילי: רחל גאמפעל און איהרע 3 קינדער וועגען זייערע עמיגראציע־אנגעלעגענ־הייטען נאך בראזיליען: אלטמאן שרה לוואווסקא 14, דעלוויאפקא אל. 1 מאי 40, ווייער מלכה מיעל טשארסקיעגא 28, וועגען ידיעות פון זייערע קרו־בים אין אויסלאנד.

די אלע אויבענדערמאנטע דארפען זיך מעל־דען אין ביורא פון „יעאס" אויף דעם נייעם אד־רעס: לאדז שענקיעוויטשא 26 (אין לאקאל פון „וויזא") (פריהער פיעטרקאווער 83).

דאס ביורא איז טעטיג יעדען טאג פון 10 ביז 2 בייטאג

א שרפה אין האנדווערקער־שולע

אויף ווארנע 34

(א) אין די ווארשטאטען פון דער האנדווערקער־שולע אויף ווארנע 34 איז נעכטען ביינאכט פלוצים אויסגעבראכען א שרפה. די ארויסגערופענע פייער־לעשער־אפטיילונגען האט זיך איינגעגעבען נישט צו דערלאזען דאס פייער זיך איבערצווארפען אויף דעם שול־בנין און צו פערהיטען פון דער שרפה א טייל פון די ווארשטאטען. דער שאדען בארעכענט אן ערך 12,000 זל.

די אויספארשונגס־מאכט האט פעסטגעשטעלט אז דאס פייער איז ענטשטאנען צוליב דעם, וואס אין דער גיסעריי האט מען פערבערייט מעטאל צום גיסען און דערביי געמאכט א גרויס פייער. דער וועכטער, וועלכער האט געדארפט היטען דאס פייער — האט זיין פליכט נישט ווי עס דארף צו זיין אויסגעפיהרט.

Dr. med. P. Braun

פון פאריז צוריקגעקערט

ספעציאליסט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען

נעהמט אן פון 8 ביז 1 און פון 4 ביז 8 אווענד.

Cegelniana 4, tel. 216-90.

DR. MED. H. LUBICZ

פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס־קראנקה.

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32

עמפפאנגס־שעה'ן 8–10, 12–2 און 5–8 אווענד,

זונטאג און יום־טוב פון 9–11 בייטאג

און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדער ווארטע־זאל.

טעאטער „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20. טעל. 213-84

מ. ווינדער פרעזענטירט די ליבלינגס־ארטיסטען פון ווארשע: חנה לעוויו, דור לאוי, היימי לעווין, חיים סאנדלער, יעקב פישער, יצחק סרעלמאן, ראזא ראיסא, מ. רובין און זשעני שמילאוויטש. -:- צום 1־טען מאל אין לאדז!

לעצטע נעזעגנונגס־פארשטעלונגען פון די „ערליכע גנבים"

היינט פרייטאג דעם 15 מערץ

מארגען שבת דעם 16 מערץ 9 אווענד

א מתנה דעם לאדזשער טעאטער־עולם

דער גאנצער פארטער 1 זל. באלקאן גאלעריע 45 גר.

ווער עס קויפט פריהער א בילעט בעקומט א בעסערן פלאץ.

מארגען שבת דעם 16 מערץ 4.15 בייטאג

זונטאג דעם 17 מערץ 12.15 פריהמארגען

מאסען־פארשטעלונגען

לעצטע טעג פון די גרויסע אמעריקאנער קאמע־פיעסע

„ערליכע גנבים"

אין 4 אקטן פון קאלמאנאוויטש. מוזיק: א. אלשאניעצקי. רעזשי: ה. סאנדלער.

א ים פון הומאר, סאטירע און וויץ. מאדערנע לידער, דועטען און קופלעטען.

בעמערקונג: שבת 4.15 בייטאג האט יעדער בילעט אין פארטער דאס רעכט מיטצונעהמען א קינד ביז 8 יאהר אומזיסט.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פילהארמאניע.

אכטונג: דאס גאנצע יודישע לאדז גרייט זיך אויפ'ן גרויסען פורים־באל איז טעאטער פילהארמאניע.

— פרטים אין די קומענדע אנאנסען —

זיך „אויסגעבויט" א צוקונפט

א געוועזענער בוי־אונטערנעהמער פערמשפט פאר גנבה

(א) פארן קרייז־געריכט איז נעכטען געשטא־נען דער 43־יעהריגער קאזימיעזש באטשינסקי, וועל־כער איז בעשולדיגט געווען אין גנבה.

דער בעשולדיגטער איז ערשט נישט לאנג גע־ווען א פערמעגליכער בוי־אונטערנעהמער.

ער איז אבער אויף די אונטערנעהמונגען רואי־נירט געווארען, און זיך געלאזט אויף א גליטשיגען וועג:

קודם כל האט ער ארויסגעגעבען עטליכע פער־זאן פאלשע צייגנישען פון ארבייטסלאזיגקייט, כדי זיי זאלען בעקומען אונטערשטיצונג פון ארבייטס־לאזען־פאנד. ווייטער האט מען איהם געכאפט אויף באך אנדערע מיסברויכען, און לעצטענס, איז ער געפאלען אזוי, אז ער האט זיך געלאזט אויף גנבה.

ער האט זיך אריינגעכאפט אין דער וואוינונג פון זיינעם א געוועזענעם גוטען פריינד, א געוויסען סטאניסלאוו טשערסקי (זגערזשער 64) און ארויסגע־גנבעט געלד 2,680 זל. און צירונג מיט מלבושים פאר א 1000 זל.

פאר די אלע חטאים האט דאס געריכט פער־משפט באטשינסקין אויף א יאהר טורמע.

מערץ

פרייטאג ו' 15 אדר ב' תרצה

זון־אויפגאנג 5.51

זון־אונטערגאנג 5.40

ליכט־צינדען: 5.21

טאג־נאטיצען

העלפט זעטיגן הונגעריגע יודן!

פון מאג. מ. באלבערישסקי

מ'קען האבען צו „פילאנטראפיע" און צו דער פילאנטראפישער ארבייט פערשידענע טענות, איינס מוז אבער פעסטגעשטעלט ווערען, אז אין אזא בי־טערע צייט ווי מיר יודען לעבען איצט איבער, איז די ארבייט פון א גאנצע ריי פילאנטראפישע אינס־טיטוציעס — א לעבענס־נויטווענדיגקייט.

טויזענדער יודישע פאמיליעס, וועלכע האבען ביז גארנישט לאנג געפיהרט זעהר א פיינעם עקזיס־טענץ, זענען אין משך פון די לעצטע פאר יאהר פול שטענדיג רואינירט געווארען, טויזענדער יודישע האר־רעפאשנע פאמיליעס האבען פשוט פערלוירען צוליב א סך טעמים, זייער עקזיסטענץ־מעגליכקייט. צו וועמען זאלען זיי זיך ווענדען אין אן עת־צרה? ווער זאל זיי געבען די מינימאלסטע הילף, דעם פשוט'ן טרוקענעם ביסען ברויט, ווער?

די רעגירונגס - אונטערשטיצונגס־פאנדען פאר ארבייטסלאזע, וועלכע בעטרעפען שווערע מיליאנען, דערגרעהען צו יודען אין אזא מינימאלער מאס, אז נאר געציילטע, געציילטע יודישע מענשען ווייסען איבערהויפט וועגען אזא שטיצע. דער מאגיסטראט! אין דעם סוף־כל־סוף א גרויסער אונטערשיד ביי שטי־צען יודישע אינסטיטוציעס, צווישען די איצטיגע נייע מושלים, וועלכע גיבען אויף א צינישען אופן קיין גראשען (נישט קיין גאנצער גראשען) אויף א יודען טונג, ווען'ענס שטיצע עס האט אויסגעמאכט 0,9 גראשען נישט, ביז דער קאמיסארישער פערוואל־אין משך פון א יאהר צייט (אלע איצטער אויסגע־שטראכענע סובסידיעס פאר יודישע אינסטיטוציעס האבען געצאלט אנטרעפען קרוב 20 טויזענד גילדען אויף 214 טויזענט יודען, וואס לאדז פערמאגט).

אפשר די יודישע קהלה? — א קנאפע אויסזיכט.

דעריבער איז קיין וואונדער נישט, וואס די גאנ־צע שווערקייט פון דער טראגישער לאגע פאלט אויף די פלייצעס פון די יודישע פילאנטראפישע אינסטי־טוציעס, וועלכע מוזען מאכען בעלער, כדי אנצו־זעטיגען הונגעריגע.

דאס טוט איצטער „נותן־לחם", אט די איינציגע אין שטאט אינסטיטוציע, וועלכע זעטיגט יעדען טאג הונדערטער הונגעריגע יודען.

דעריבער לאדזשער יודען! קומט שבת־צו־נאכטס אין ווייסען זאל פון „מאנטיפעל", לאמיר אויף אזא אופן העלפען דעם „נותן־לחם" אויסגלייכען זיינע „ביינער", נאך אזעלכע שיינע אקציעס, וואס דער „נותן־לחם" האט היינטיגען יאהר דורכגעפיהרט.

צוגאב־פאבאר־קאמיסיע

(א) היינט, ד. 15 מערץ 8 אין דער פריה וועט אין לאקאל, פיעטריקאווער 165 אנהויבען צו אמטירען א צוגאב־פאבאר־קאמיסיע פאר פ.ק.או. לאדז־שטאט 1.

עס דארפען זיך צושטעלען די פאבאראווצעס פון יאהר 1913 און עלטערע, וועלכע האבען זיך לעת־עתה נישט צוגעשטעלט צו אן איבערזיכט, האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער־פליכט, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פאליציי־קאמיסאריאטען און האבען בעקומען נא־מענטליכע אויפפאדערונגען פון דער שטאטישער סטאראסטווע.

קלאנג־סינא־טעאטער

Zachęta

זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסער דאפעלטער שלאגער־פראגראם

— I —

„זייערע נעכט"

אין די הויפט־ראלען:

Glaudete Colbert

און Clark Gable

— II —

„דער אונבעקאנטער פערברעכער"

מיט Jean Hershold

אין דער הויפט־ראל.

אנהייב 4 נ. מ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

„שיילאק און גאט פון נקמה"

צו אלעקסאנדער גראנאך'ס אויפפיהרונגען

פון יצחק קאצענעלסאן

אלעקסאנדער גראנאך — אין גלות, נעבעך, אין גלות ביי יודען, צווישען יודען, ס'איז אבער גאר נישט אזוי שלעכט, פון א גוי'שער היים אין א יודישען גלות, פערקעהרט אין ערגער... דער אוועקגעהען פון איינעם א משלנו'דיגען פון וועלכער עס איז שפראך מיט וועלכער מען האט זיך איינגעלעבט, א־רויסגעזאגט זיך, טיילמאל אויך געשאפען — פאלט אונז צו שווער, נישט ווענינער ווי דאס פונאנדערשיידען זיך פון א הייסגעליבטען מענשען, דער צוריקקעהר אבער צו יודיש, צו איינע פון אונזערע יודישע לשונות איז די גרויסע בעלוינונג פאר דעם לכתחילה נישט היילבארען צער... ער רעדט געשמאק יודיש, גראנאך! נישט מיט די ריינע דיקציע זיינע און נישט מיט אנדערע מיטלען פון דעם אויסגעצייכענטען אקטיאר — מאכט ער עס... ער רעדט דעם יודיש נישט אזוי ווייט פאר אונז ווי צוליבן איינגענעם „פערגעניגען", ער איז זיך ווי עס ווייזט אויס, מחיה מיט'ן ביסעל הארציגען מאמע־לשון...

עס קומט איהם, הייסט עס, קיין דאנק נישט פארן תיקון פון יודיש און אויך נישט פארן תיקון פון רעפערטואר.. וואס אנבעלאנגט דעם רעפערטואר — האט ער אויך קיין ברירה נישט, ס'איז זיין רעפערטואר, זיין אייגענער, פאר אייגענעם געברויך...

גראנאך מאכט, לכתחילה, דעם איינדרוק פון א העזה'ניק, ער האט די העזה מתקן צו זיין אין אזא פערוואָרלאזטע איבערגאנגס־צייט דעם רעפערטואר... א שיילאק־אויפפיהרונג אויף ברעטער פון א יודישען טעאטער יעצט, אין דעם בין־השמשות, איז אביסעל ווילד, א דבר שלא בעתו... נישט גערעכענט זיך מיט דעם אלעם, וואס טוט זיך ארום אונז. ווען גראנאך זאל נישט זיין א מענש מיט א פאשפארט, ס'הייסט, מיט א נאמען, וואס רופט ארויס צוטרוי, וואלט עס געמאכט אויף אונז א רושם פון עפעס א הפקרות, א הויכשטאפלעריי...

גראנאך שטעלט שיילאק'ן — מסתמא ווייסט ער וואס ער טוט... יא! ער מיינט אפשר, ווי געזאגט, אויך מיט דעם נישט די טובת הכלל, אויך מיט שיילאק'ן אזוי ווי מיט'ן יודיש זיינעם מיינט ער בעיקר זיין אייגענע הנאה, די אייגענע, אזוי צו זאגען, גייסטיגע בעפרידיגונג—שפילען שיילאקן אויפן אמת'ן סאמאראדנעם יודיש! רודאלף שילדקרויט האט מיר אין ניו־יארק געבעטען רחמים איך זאל איהם געבען שיילאקן אין ה ע ב ר ע א י ש.... און די אסטמע־אויגען האבען איהם ביי דעם געדאנק געלויכטען, די בענקשאפט האט זיך איהם צוגאסען אויפן ברייטען פנים, אז ס'האט אנגעהויבען ווערען לעכערליך... וועד ווייס זיי, די קינסטלער און זייערע אמביציעס און די הנאות זייערע? און אפשר וואלט גראנאך פריילעך וועלען נעהן „מיטן שטראם" און מיטמאכען דעם „שונד", דעם ביליגען אבער זיכערען ערפאלג? ער וואלט אפשר וועלען — נאר ער קען נעבעך נישט... אזוי ווי עס איז שווער פאר א טאלענטלאזיגקייט אויפהויבען זיך, אזוי איז אויך שווער א דערהויבענעם, א מענש פון ווערט אראפלאזען זיך...

קוקען דעם היינטיגען צעשרויפטען, צעקנארערטען, גייסטיג צע'ניזוק'טען עולם אין די אויגען און „צוטרעפען" איהם „זיין פערלאנג", ביליג געפעלען איהם — דארף מען קענען!

די „געלע לאטע" און „וועלט־געוויסען" איז ווייט נישט קיין שונד! פון דעם פיינסטען רעפארטואזש אבער ביז שיילאק'ן אפילו ביז צו „גאט פון נקמה" איז נישט קיין קליינער מהלך.

שיילאק איז אנ'אויפטו א דערגרייכונג.

די לעצטע אויפפיהרונגען גראנאך'ס, שיילאק און גאט פון נקמה, איך מיין נישט אנאלאגיש פערגלייכען די צוויי סצענישע ווערק, נישט די צוויי טעאטער שטיק און נישט די נעמען זייערע פערפאסערס מיין איך ארויסזאגען בנשימה אחת...

צוליב דער איינציטיגער אויפפיהרונג פון ביידע סצענישע ווערק, האבען זיך מיר געווארפען אין די אויגען מעהר ווי די הויפטפיגורען: שיילאק און שאפשאוויטש די יודישע טעכטער. די צוויי מיידלעך דארטען, זענען אזוי מאדנע עהנליך איינס צו דער אנדערער, יעסיקא און רבקה'לי, ביידע — נישט אנזעהעוודיג, נישטיג, אהנפארביג.... ביידע אפליאקירטע לעמעשקעס, בפירוש'ע לעמעשקעס.... לעמעשקעס ביז צום עקעל. נעבען זייערע אינהאלטסרייכע, יודישע טאטעס — ווי בלוט־ארים, ווי מאנעקעניש זיי זענען די יודישע טעכטער! נישט נאר זיי פערבלאסען, זיי ווערען נישט נעבען זייערע שטארקע טאטעס, יודען מיט כאראקטער, יודען מיט גרויסע איבערלעבונגען, ביידע אפגעמאלעוועטע ליאלקעס, האבען איין סוף, כמעט איין סוף: איינע לאזט זיך ארויס'גנב'ענען פון שיכור'ע גוים, פוסט־און־פאסטניקעס און די צווייטע לאזט זיך פערפיהרען פון איהר פאטערס קאנקורענטען, וואס פערלעגען מיט איהר א פריש הייזעל....

די יודישע טעכטער — אז אך און וועה צו אונז! דערפאר אבער מיט די צוויי יודען פון די דאזיגע טעאטער־שטיק האבען מיר זיך נישט מיט וואס צו שעהמען... שיילאק און יענקל שאפשאוויטש —נישטא זיך מיט וועמען צו שעהמען! דער איינציגער שיילאק איז עס פון די „פערזאנען", וואס אין דער דאזיגער קאמעדיע צו וועלכען דער גענימלער שעפער בעציהט זיך מיט דעם גרעסטען ערנסט און דרך ארץ. ער האט אפשר, לכתחילה, אזא שיילאקן ער האט אפשר געמיינט עפעס אנדערש... שיילאק האט זיך מיט זיין גאנצער גרויס צו איהם אריינגע'גנב'עט, צו דעם גרויסען ענגלענדער, אריינגעשליכט זיך אין דער קאמעדיע אריין.. שעקספיר האט אפשר געדארפט האבען א יורעל צו ווילען דעם דענדיעולם, און געקומען איז — א יוד... א יוד מיט אפארנעהם! אז מען בעדארף א גנב נעהמט מען איהם פון דער תליה און אז מען בעדארף א יורען נעהמט מען איהם אויף דער תליה... למען יראו וישמחו — קאמעדיע־ארטיג.

שעקספיר האט געפונען אויף אנ'אפגעלעגענעם וועג א פערהלישטען יודען, ביי וועלכען א גוי צי גוים האבען א פונט לעבעדיג פלייש אויסגעשניטען... האט ער איהם גענומען און, אויפגעהאנגען איהם און א קאמעדיע, וואס מען האט אויפגעשטעלט פאר גוים אום זונטאג אודאי: נאט זעהט, א יוד! דערציצו נאך האט ער אויף דעם ארימען, האלב־טויטען יודען כדי מען זאל לאכען, געמאכט א בלוט־בלבול: נישט איהם, דעם יודען האט מען דעם פונט פלייש ארויס געשניטען, נאר ער, דער יוד נאר לעכצט עס נאך א גוי'שען פונט פלייש....

שעקספיר, ווי ס'אייזט אויס, האט עס געטאן, נישט בייזוויליג: „פארוואס, אייגענטליך, זאל א יוד פאר אייביג אויסגע'שחט'ען ווערען, נישט וועלען אויסשניידען ביים בלוט־שונא — איין פונט כאטש?" „טאמער איז אזא יוד נישטא — טראכט בשעת מעשה שעקספיר, דארף מען אזעלכען בעשאפען! ניש'קשה, א יוד איז אויך א מענש, און ווידער, שמייכעלט ער דעמאניש אויף, דארף איך אזעלכען האבען צוליב מיינע לאך־צוועקען..."

וואס טוט אבער גאט, וואס רעדט און שרייבט ארויס פון גרויסען שעקספירס הארץ און פעדער? וואקסט ער אויס, זיין שיילאק פון ביליגען פאלש איבערגעניצעוועטען אנעקדאט! וואקסט ער אויס אין דער קאמעדיע, פערנעהמט דארט דעם אויבענאן, נישט נאר אויפ'ן שער־בלאט און אויף דער אפיש, נאר אינעווייניג, טאקע, אין היכל... אין דער קאמעדיע גופא... ער הערשט דארט, בעהערשט אלץ מיט זיין גייסט, מיט זיין גרויסען צער, מיט דער אונפערגעסליכער בעליידיגונג, מיט דער פאלקס־בעליידיגונג דער אונבע'רחמנות'דיגער, וואס ער טראגט אינ'ם טיף־ליידענדען הארצען. דער דאזיגער שיילאק, דער זקן־ציון טאקע, דער איינער פון אונזערע הערליכע זקני־ציון, וואס אויסוואורפען פון דער נאטור, נידעריגע פון אלע נידעריגסטע הענגען זיי אן זייערע מיאוס'ע שענדליכע פראטאקאלען.

שיילאק — דער איינציגער מענש דער איינציגער איבערלעבער צווישען מאריאנעטען לאכעדיגע, זארגלאזע, דער מענש צווישען ליאלקעס, ליאלקע פנימ'ער רחמנא ליצלן, ליאלקע־רייד און צווישען זיי א ריזיגער יוד מיט א קאפאטע, מיט א צעאקערטען שטערען אין קנייטשען, מיט וועהטאגען גרויסע איז הארצען....

— נאט, זעהט, א יוד!

מיט יאהרען צוריק האב איך זיך ארויסגעזאגט פאר פריינד וועגען דער עוולה, וואס שעקספיר האט מיט אונז אפגעטון, די עוולה אבער, האב איך געהאלטען, איז נישט מיט'ן בעוויזען אונז דעם יוד, נאר דער יודישער טאכטער... איך בין איהם דעם גרויסען געשטארבענעם, צי דעם אייביג־לעבעדיגען שעקספיר מוחל די עוולה פון דער „יודישקע", ווייל בעוונותינו הרבים, ס'איז א ביטערער אמת....

דעם אמת וועגען דעם גרויסען ליידענדען טאטען נעהמען מיר אן, זענען מיר מקבל באהבה, און צו דעם אמת פון זיין נישטיגער טאכטער וועלען מיר זיך נישט צוהערען?... שיילאקס קריסטליכער דינער לאכט אויך אויס זיין אלטען פאטער, לייקענט זיך בלומרשט פאר איהם פונקט ווי יעסיקא — די נישטיגקייט, אבער, יעסיקאס איז בולט'ער, ווייל דער פאטער איהרער איז צו גרויס, צו טראגיש.... יעסיקא נעבען איהר פאטער, אין דעם ליכט, וואס פאלט פון איהם, פערשווינדט זי, ווערט זי בטל, אזוי זי און אזוי די כאראקטערלאזע רבקה'לע נעבען גראנאכס שאפשאוויטשען, נעבען דעם זינדיגען פאטער, דער אמאליגער בעלי־עגלה און דער עד־היום'יגער באלעבאס פון א הייזעל, וועמען עס האט פערכאפט אזא גרויסע, אזא אויסטערלי'שע בענקשאפט נאך ריינקייט, בענקשאפט אין וועניג, אנ'אונגעהייערע פער בענקטקייט און שמאכטענדיג הויכט ער אומעטיג ארויס פון זיך דער דאזיגער שאפשאוויטש... און דער דאזיגער, כמעט אונהיימליכער, אין זיין פערצווייפלונג, געפיהל, כאפט ארום די גאנצע סביבה און אלע, צווישען אונז, צושויער, אנגעזענגטע פון דער דאזיגער זינד, פערפיהרטע און פערפיהרער אין טעאטער־זאל ווי אויף דער סצענע, אלע ווערען אנגעשטעקט מיט „וועלען זיך ראטעווען"! שאפשאוויטש, דער באלעבאס פון „הייזעל" רייניגט די לופט.... מע דערשפירט זיך אין רי מ"ט שערי טומאה — און מען וויל זיך ראטעווען, ראטעווען...

אזעלכע, אוועגטען, אוועגטען פון שיילאק — און גאט פון נקמה־שפילען זענען אייגענטליך דער ציל און אויפגאבע פונם אייביג־אניגען טעאטער, קיין קינא און קיין טינגעל־טאנגעל וועט איהם נישט פערבייטען.

און כאטש ער האט נישט געמיינט, אלעקסאנדער גראנאך, מיט זיינע הערליכע אויפפיהרונגען אונז נאר זיך, אויסשפילען זיך אויף זיין שטייגער אין יודיש, קומט איהם א דאנק פאר דעם גרויסען נענוס, וואס איז אונז, אונפערהאפט, פערשאפט געווארען.

גרויסען פון דער הויפט־שטאט

צוויי יודישע צוזאמענפאהרען

פון אונזער ווארשאווער קארעספאנדענט

מ. עלבוים

צוויי גרויסע יודישע צוזאמענפאהרען זענען די היינטיגע וואך פארגעקומען אין ווארשא: א ריין־פאליטישער און א ריין־ווירטשאפטליכער; און מען קאן אויך דעפינירען די ביידע צוזאמענפאהרען פערקעהרט, ווארום דער ריין־פאליטישער צוזאמענפאהר פון די אנטי־היטלער קאמיטעטען האט א גרויסען שייכות מיט'ן ווירטשאפטליכען באיקאט געגען דעם נאצי־לאנד. ווי דער ריין ווירטשאפטליכער צוזאמענפאהר פון די יודישע בעקער־צעכען האט געהאט א שייכות מיט פערשידענע פעראָרדנונגען און געזעצען פון פאליטישען כאראקטער.

אלזא — דער אנטי־היטלער צוזאמענפאהר אפיציעל און פארמעל האט עס געהייסען, אז עס בעראטען זיך די ארטיגע קאמיטעטען, וואס פערנעמען זיך מיט העלפען די פליטים פון דייטשלאנד, קיין אנדערע אינסטאנץ אונטער קיין אנדערען נאמען עקזיסטירט נישט, אבער קענטיג, אז די וועלט, די ברייטע וועלט, האט דעם דאזיגען צוזאמענפאהר פון „פליטים־הילפס ־ קאמיטעט" צוגעגעבען א גאנץ־וויכטיגע בעדייטונג, ווארום די קארעספאנדענטען פון אזעלכע פרעסע־אגענטורען ווי: „האוואס" און „רויטער", און פון אזעלכע צייטונגען ווי: „מאנטשעסטער גארדיאן", „טיימס", „טשיקאגא טריבון" א. אנד. האבען בעקומען אויפטראגען פון זייערע צייטונגען גענוי צו בעריכטען וועגען דעם פערלויף פונם צוזאמענפאהר.

ווייזט אויס, אז אין דער ברייטער וועלט האט מען נאך א שטיקעל גלויבען אין דעם כוח פונ'ם יודענטום, און פונם יודישען אפוועהר־קאמף (באי קאט איז נישט אזא געוויסע טרייען ־געזעהען ווארט אין געווייסע קרייזען)...

אמת, — לאמיר מודה זיין,— דער אפוועהר־קאמף איז א שווערער און ער ווערט אויך געשטערט און געבראכען דורך געוויסע יודישע יחידים; אבער דער קאמף דויערט, ער ווערט פערשטארקט און — ווי עס איז געקומען צום אויסדרוק אין די ווארעמע רעדעס — דער קאמף וועט נאך דויערען אזוי לאנג, ווי־לאנג די נאצי־הערשאפט וועט דויערן אין דייטשלאנד.

זעהר אינטערעסאנט זענען געווען די בעריכטען אויפן צוזאמענפאהר, דער אינטערעסאנטסטער פונקט פונם בעריכט איז געווען דער, אז אין משך פון דער גאנצער צייט, וואס פליטים זענען אנגעקומען פון דייטשלאנד קיין פוילען, זענען בלויז געצעהלטע יחידים בלויז עטליכע פערזאן צוריקגעפאהרען; דאס איז א פאזיטיווע ערשיינונג, ביי אונז, בעת פון אנדערע לענדער זענען זעהר פיל פליטים צוריקגעפאהרען און — גליך אין די קאנצענטראציע־לאגערען אריין.

די מאטעריעלע הילף פונם צענטראלען פליטים־קאמיטעט איז געשטאנען אויף א געהעריגער הויך: מ'האט א סך פאמיליעס איינגעארדענט ארבייטס־ווארשטאטען אויפן ארט, אנדערע האט מען בעזארגט מיט פלעצער אויף דער פראווינץ און זעהר פיל האט מען געהאלפען ביים עמיגרירען קיין ארץ־ישראל.

די רעדעס זענען געווען מעהר דעמאנסטראטיווע אבער געווען זאכליכע; עס איז אין די רעדעס געקומען צום אויסדרוק דער אויסדרויער־כוח און דער שטארקער ווילען נישט צו לאזען־זיך, נישט צו בויגען דעם קאפ פאר דער בלאנדער בעסטיע.

עס איז גוט־געווען, וואס אזא צוזאמענפאהר איז פארגעקומען; עס איז גוט געווען, וואס א רייהע אנגעזעהענע יודישע כלל־טוער — ציוניסטען, אגודה־יודען, פאלקיסטען און אפילו האלב־אסימילאטארען — האבען פון איין טריבונע געלאזט הערען זייער פראטעסט־שטים געגען דעם לאנד, וואו יודיש לעבען און יודישע קולטור און אלץ וואס איז יודיש — איז געווארען פערטיליגט און געווארפען אויפן שייטער־הויפען.

דער בעסטער בעוויז פון דעם, אז דער אנטי־נאצי־צוזאמענפאהר האט געהאט אנ'אפקלאנג איז נישט נאר די גרויסע צאהל אויסלענדישע קארעספאנדענטען, נאר דאס, וואס פון א געוויסער אמבאסאדע'ע האט מען זיך בעמיהט צו בעקומען אויספיהרליכע בעריכטען פון אלץ, וואס איז אויף דעם צוזאמענפאהר גערעדט געווארען.

אז עס טויג נישט פאר ז י י איז עס פאר א ו נ ז אוודאי און אוודאי גוט.

בעקערס....

ווער געדענקט עס נישט, ווען— נישט היינט געדאכט — אין דער צייט פון דער דייטשער אקופאציע, בימי־קארטען־ברויט האט א בעקער געהערט צו דער אריסטאקראטיע; מיט א בעקער האט מען זיך געגרויסט און א בעקערס א טאכטער האט זיך משדך געווען שיער נישט מיט א פרינץ, אדער מיט א גראף; ווער געדענקט עס נישט, אז בעקערס זענען באמת געווען רייכע מענשען און זיך געהאלטען „אין דער מדרגה".

אנדערע צייטען זענען געקומען, ביים היינטיגען דורכשניט־מענש איז דאס ברויט גופא שוין נישט אזא יחסן; (אז פאמעראנצען און גרעיפ־פריטען זעבען שוין היינט אין פרייז פון ראזאווע ברויט)...

ווייגען טאקע די בעקערס סיי פון דער גרויסער שטאט סיי פון די קליינע פראווינץ־שטעטלעך: „מיר געהען אונטער; מ'נעהמט ביי אונז צו די פרנסה, די ארבייטס־ווארשטאטען, די מעגליכקייט צום לעבען און עקזיסטירען!

און דער וועה־געשריי פון די בעקער־מייסטער איז טאקע א בערעכטיגטער, ווארום דעם אמת־זאגענדיג לאזט זיך קוים גלויבען אז דער מאכט געהט טאקע אזוי שטארק אין לעבען אז עס זאלען דווקא איינגעפיהרט ווערען מאשינען אין די בעקערייען; אז מען זאל נישט קנעטען מיט די הענט דאס טייג (פאר די ארבייטער אין די זאגלעמביער „ביערא ־ שיבען" איילט מען זיך גארנישט צו שאפען די מאדערנע איינריכטונגען); גיכער געהט עס דא אין אונטערשטיצען די כל'ערליי שטאטיש בעקערייען, וואס גיבען ביי אלע זייערע איינריכטונגען גרויסע דעפיציטען און דאס ברויט געהערט צום ערגסטען סארט.

ווי קאן מען טאקע פערלאנגען, אז א לאנג־יאהריגער בעקער פון ווארשע אויף שטשענשליווא־גאס אדער אין לאדז אויף קאמיענגא זאל זיך היינט איינשאפען מאשינען און מאכען אין די ווענט קאפלעס און — דער עיקר — ער זאל האבען צו בעצאהלען די גרויסע שטייערען אז אליין האט ער קוים ברויט פון זיין אייגענעם אויסגעבאקענעם ברויט.

איז טאקע טרויעריג און וויטאגפול אזא מין זאג פון א פראווינצער בעקער־דעלעגאט אויפן צוזאמענפאהר:

— איך בין א חלה־בעקער; אבער אליין עס איך שבת ברויט, ווייל אויף קיין חלה קען איך מיר נישט ערלויבען; פאר דער פערקויפטער חלה צאהל איך דירה־געלד און שטייערען!

אויך אויף דעם בעקער־צוזאמענפאהר האט מען קיין סך ממשותדיגעס נישט אויפגעטון, ווארים עס איז נישט געווען וואס אויפצוטון, יודען, פעראָרימטע, און גערודפטע, האבען זיך אראפגערעדט פון הארצען. צרות רבים — חצי נחמה — און עס איז בעשלאסען געווארען צו אפעלירען צום געוויסען פון מלכות, צו בעטען רחמנות, אז עס זאלען אפגעשאפען ווערען די מעכאניזאציע,־ היגיעניזאציע,־ און אנדערע גזירות, און אז מען זאל לאזען דעם ארימען ברויט־בעקער ווייטער אויסארבייטען פאר זיך אויף ברויט.

צווישען זיך האבען די בעקער־דעלעגאטען אפגעשמועסט, אז ס'זאל אויפהערען די קאנקורענץ, די פרייזען דריקעריי און דאס ווארפען זיך מיט האלבע גראשענס, כדי צו פאנגען א קונה. קודם כל זאל זיין אחדות אינווייניג און שפעטער וועט מען פרובען נעגענווידען דער סכנה פון דרויסען.

GABINET KOSMETYCZNY
I. NAMIOTOWEJ
ul. Narutowicza 11 front, I piętro
przyjm.: 10–3 i 5–8.
Masaż twarzy, maquillage,
trwałe przyciemnianie
brwi i rzęs, usuwanie
brodawek oraz zbędnego
owłosienia.
Porady bezpłatne.
Ceny przystępne.

Dr. J. BETTE
ספעציאליסט פאר אינערליכע
און קינדער־קראנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6, tel. 144-95.
נעמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–6 נאכמ.

קינאָ־טעאטער
„MIRAŻ"
11 ליסטאפאד (קאנסטאנט.) 16
היינט פרעמיערע!
דער שענסטער פילם פון ווינער פראדוקציע א. ג.
די וועלט געהער צו דיר
אין דער הויפט־ראל:
Józef Schmidt
וועלט־בעריהמטער טענאר, ווי אויך
Szöke Szakal און Frida Rischard
אויסער'ן פראגראם: קלאנג־צוגאבע.
פרייזען פון די פלעצער: II פל. 54 גר. II פל. 85 גר., I פל. 1.09 זל.
באלקאן 75 גר.
דער זאל איז גוט בעהייצט.

אקטיווע ענגלישע פאליטיק אויף דעם אייראפעאישן קאנטינענט

די דעבאטע אין ענגלישען פארלאמענט איבערן „ווייס־בוך" איז פון דער גאנצער וועלט ערווארט געווארען מיט גרויס שפאנונג. בעזונדערס גרויסע האפנונגען האבען אויף איהר געלעגט די מושלים פון דריטען רייך. אין דייטשלאנד האט מען ערווארט, אז אין שייכות מיט דעם „ווייס בוך" וועט די ענגלישע רעגירונג אין פארלאמענט אנטרעפען אויף גרויסע שוועריגקייטען און דעם דאזיגען פאקט וועט די היטלער רעגירונג קענען אויסנוצען צו איהר ווייטערדיגער אפשלעפונגס־פאליטיק אין דער פראגע פון די ענגליש־פראנצויזישע פארשלאגען פון 3. פעברואר. די האפנונגען זענען אבער נישט מקוים געווארען. די ענגלישע רעגירונג האט זיך ארויסגעוויזען פעסט און ענטשלאסען און פון דער דאנערשטאגיגער דיסקוסיע אין פארלאמענט איז זי ארויס נאך שטארקער.

וועגען די דעבאטען אין פארלאמענט שרייבט מען דעם „קור. פאר." פון לאנדאן פאלגענדעס:

די דעבאטען אין פארלאמענט האבען צו נישט געמאכט די האפנונגען פון די, וואס האבען ערווארט, אז די ענגלישע רעגירונג וועט זיך צוריקציהען פון איהר פאליטיק, וואס איז אויסגעדריקט אין „ווייס־בוך". עס איז געשעהען פונקט דער היפוך. אין ענטשלאסענע און גוט אפגעמאסטענע ווערטער האבען באלדווין און סימאן אונטערשטיצט די פאליטיק פון „ווייסען בוך". דער הויפט פונקט פון די דעבאטען איז אבער געווען דער ארויסטריט פון טשעמבערלען, וועלכער האט ערקלערט, אז ענגלאנדס פליכט איז צו האבען אזא בעוואפענטע קראפט, וואס זאל אויף א ווירדיגען און גרייפבארען אופן ענטשפרעכען די ראלע, וואס ענגלאנד שפילט אין די אינטערנאציאנאלע בעציהונגען פון אייראפע.

איצט איז שוין אלץ צוגעגרייט צו די געשפרעכען וואס סיימאן זאל אינגיכען אפהאלטען מיט היטלערן אין בערלין. די דאזיגע געשפרעכען וועלען דעצידירען וועגען גורל פון שלום אין אייראפע.

אונבעמערקטערהייט איז אין ענגלאנדס שטעלונג בנוגע די ענינים אויפ'ן קאנטינענט פארגעקומען א טיפע ענדערונג. ווען אין 1914 איז אויסגעבראכען די מלחמה האט ענגלאנד אפגעטיילט פון דייטשלאנד גרויסע געאגראפישע שטחים פון פראנקרייך און בעלגיען. דאן איז ענגלאנדס סטראטעגישע גרעניץ געלעגען גאנץ ווייט — איצט נאך באלדווינס בעקאנטער ערקלערונג, ווייסען מיר, אז די גרעניץ האט זיך איבערגערוקט ביז צום רהיין, ווייל די דעקלאראציע פון 5־טען מערץ בעשטעטיגט דעם פאקט, אז פאר ענגלאנד זענען איינס פון די הויפט־יסודות, די אונבעריהרליכקייט פון געוויסע טעריטאריעס אויפ'ן קאנטינענט. אלע ווייסען שוין איצט, אז די דאזיגע טעריטאריעס זענען בעלגיען און האלאנד, אלס די מלוכות, וואס שיצען ענגלאנד פון א לופט־אנגריף מצד דייטשלאנד. דאס הייסט, אז לינקס פון פראנקרייך אויף דער ליניע פון אונטערן לויף פון רהיין, איז איצט פערהאן א פראנט אויף וועלכען ענגלאנד קומט אין דירעקטער בעריהרונג מיט דייטשלאנד. דער דאזיגער אומשטאנד האט א געוואלטיגער בעדייטונג, און האט א ריזיגע השפעה אויף דער ענטוויקלונג פון דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק. אין יאהר 1914 האט זיך געהאנדעלט וועגען ענגלישע הילף פאר פראנקרייך און בעלגיען. איצט האט ענגלאנד פונקט אזוי נויטיג פראנצויזישע הילף ווי פראנקרייך ענגלישע.

די געשפרעכען מיט היטלערן אין בערלין דארפען זיך דעריבער ענטוויקלען אין הסכם מיט דער ענגליש־פראנצויזישער פראגראם פון 3 פעברואר, אין הסכם מיט דעם „ווייס בוך" פון 5. מערץ און אין הסכם מיט די יסודות, וואס עס זענען פעסטגעשטעלט געווארען, בעת די דעבאטען אין פארלאמענט.

אין אנ'ארטיקעל, וואס איז פערעפענטליכט געווארען אין „טיימס", א טאג פאר די דעבאטען אין פארלאמענט, איז געזאגט געווארען, אז דער איצטיגער מאמענט פאדערט, דאס דייטשלאנד זאל געבען א בעווייז פון אנ'אויפריכטיגען ווילען פון א פרידליכע צוזאמענארבייט. אין געגענפאל קען די לאגע פולשטענדיג געענדערט ווערען. דאס הייסט נישט, ווי מען וואלט געקענט ערווארטען, עפעס א אויסערגעוועהנליכען ארויסטריט עפעס א מין אולטימאטום. להיפוך: עס ווערט פאראויסגעזעהען דאס אריינטרעטען אין א פעריאד פון געדולדיגע אונטערהאנדלונגען, וואס זאלען מעגליך מאכען פאר דייטשלאנד דאס ארויסלייגען אלע קארטען אויפ'ן טיש. אלס א דעמאקראטיש לאנד מוז ענגלאנד אין היסטארישע מאמענטען האבען אנ'איינהייטליכע עפענטליכע מיינונג. אין קריגס־פלאט ווערט די שנעליגקייט פון בעוועגונג רעגולירט דורך די שיפען, וואס פאהרען לאנגזאמער, וועלכע מען טאר נישט איבערלאזען און לאזען פון הינטען. אזוי איז אויך מיט דער עפענטליכער מיינונג: דאס שאפען אין איהר אנ'איינהייטליכקייט, איז אפהענגיג פון אזעלכע עלעמענטען אין דער געזעלשאפט, וועלכע אונטערליגען נישט אזוי שנעל אנ'ענדערונג. פערשטעהט זיך, אז אזא מעטאדע איז גורם אנ'אפשלעפען פון דעם ענין — דערפאר אבער רעפרעזענטירט דער ענטגילטיגער רעזולטאט א מעכטיגען כוח.

די ציפערען פון די צוגאב־קרעדיטען, וואס די רעגירונג פאדערט, בכדי צו פערגרעסערן די ים־ און יבשה־כוחות, אויב מען זאל זיך צו זיי נעהנטער צוקוקען, זענען נישט קיין גרויסע. עס האנדעלט זיך אינגאנצען אין א פאר צעהנדליג מיליאנען פונט. אבער לאזען מיר זיך נישט נארען. דער פראיעקט פון געזעץ איז זעהר עלאסטיש רעדאגירט און וועט ערלויבען — אויב די סיטואציע וועט עס פאדערן — אויף א [illegible], בעזונדער אויפן געביט פון לופט־בעוואפנונגען. באלדווין האט אין זיין רעדע אין נאוועמבער פון פערגאנגענעם יאהר געזאגט, אז ענגלאנד דארף האבען א לופט־פלאט וואס שטייגט איבער מיט זיין מאכט די כוחות פון יעדען עווענטועלען אנגרייפער אין אייראפע. מען קען זיין פולשטענדיג זיכער, אז באלדווין האט מיט די ווערטער אויסגעדריקט נאר דאס אויפריכטיגסטע שטרעבען פון גאנץ ענגלאנד, וועלכע וויל זיין א דעצידירענדער פאקטאר אין ווערק פון דער האלטען דעם שלום אין אייראפע, און — אויב עס וואלט זיך נישט געלאזט אויסמיידען דאס אומגליק פון א מלחמה — וועט זי אלץ טון, בכדי די וואג־שאל פון נצחון זאל זיך איבערבויגען אויף דער דער זייט פון דער ענגליש־פראנצויזישער פערשטענדיגונג און זייערע פערבינדעטע.

ווי מיר האבען עס שוין געזאגט: אונבעמערקט און דורך געשעהענע פאקטען ווערט די ראלע פון ענגלאנד אין אייראפע, אלס מעהר אקטיווער.

אין בערלין, זעהט אויס, האט מען צוגעגעבען א געוויסע בעדייטונג דער אפאזיציע, וואס האט זיך געלאזט בעמערקען בנוגע דער ענגלישער רעגירונגס פאליטיק. עס הערען זיך פערשידענע שטימען געגען דעם פערעפענטליכען פון „ווייס בוך" פונקט אין מאמענט, ווען עס האבען געזאלט פארקומען סיימאנס געשפרעכען מיט היטלערן. אייניגע האלטען, אז דער מאמענט איז נישט געווען קיין פאסיגער. אנדערע ווידער פערזיכערען, אז מען האט געדארפט ווייטער פיהרען א פאציפיסטישע פאליטיק. נאך אנדערע זענען דערפאר, אז ענגלאנד זאל צוריקקעהרען צו איהר איזאלירטער פאליטיק. אבער עס איז נישט פערהאן עפעס געפעהרליכערעס, ווי בויען אויף אזא אפאזיציע. די ערפאהרונג לערנט, אז אין ענגלאנד הערט אויף די אפאזיציע אין מאמענט, ווען מען איבערצייגט זיך, אז אויסלאנד וויל זי אויס נוצען.

„דער בירגער איז נישט פארן בעאמטן, נאר דער בעאמטער פארן בירגער"

אין שייכות מיט דעם צירקולאר פון אינערן מיניסטער קאשטשאלקאווסקי וועגען א העפליכערע בעהאנדלונג פון די אינטערעסאנטען אין די פערשידענע אמטען שרייבט ד"ר טהאן אין „נאוי דזענניק" צווישען אנדערע פאלגענדעס:

אלזא דער אינערן מיניסטער פאדערט אויך די אמטען אז זיי זאלען בעהאנדלען די בירגער מיט דער גאנצער העפליכקייט מיט אלע ריקזיכטען, וואס קומט זיי: פשוט — דער מיניסטער האט ארויסגענומען פון עפעס א פערשלאסען אין פערגעסען שופלאדע דעם אלטען אמת, אז דער בירגער איז נישט פאר'ן בעאמטען, נאר להיפוך: דער בעאמטער פאר'ן בירגער. זיצענדיג ביי זיין שרייבטיש איז דער בעאמטער אפט געניגט צו זעלבסט דערהויבונג און דאן קוקט ער אויפ'ן בירגער, וואס קומט צו איהם נאך הילף, אדער עצה, פון אויבען אראפ, ווי אויף א ארימען פעטענט, וועלכען מען טוט א טובה אדער מען זאגט איהם אפ. און אזא ארימער בירגער ווייסט נישט, אז אזוי דארף נישט זיין, בעקלאגט זיך אפילו נישט און נעהמט אן אזא בעהאנדלונג ווי א אונפערמיידליכען גורל, וואס איז אזוי און אזוי געווען ביז היינט. איצט דערוויסט זיך דער דאזיגער ארימער בירגער מצד דער אממייסטן אויטאריטאטיווע קוועלע, אז עס איז נישט פערהאן אזא נאטירליכע נויטווענדיגקייט פון א שלעכטער בעהאנדלונג אין די אמטען. און פון איצט אן וועט ער ערווארטען א העפליכערע בעהאנדלונג, און עס וועט אפשר אין איהם אויך אויסוואקסען די ציווילע דרייסטקייט, אז ער וועט פאדערן אזא בעהאנדלונג.

פערשטעהט זיך, מען קען נישט זאגען, אז אין גאנץ פוילען פיהלט מען אין א גלייכער מאס די דאזיגע בעהאנדלונג. עס זענען פערהאן אונטערשיידען צווישען איין טייל און א צווייטען. דער וואס האט געהאט די געלעגענהייט צו אבסערווירען דעם אופן פון בעהאנדלען בירגער אין די אמטען אין געוועזענעם קאנגרעס פוילען, דער האט געמוזט בעטראכטען די בעציהונגען אין גאליציען פאר אידעאלע, אלס — ענגליש, דארט — האט לאנג געדויערט ביז אזא מלוכה בעאמטער האט פערשטאנען, אז זיין שטעלונג איז טאקע א אמת א פריווילעגירטע אבער זי ענטהאלט אויך געוויסע פליכטען, וועלכע מען דארף ערפילען. עס איז שווער פעסטצושטעלען אין וואס פאר א מאס די בעציהונגען אין געוועזענעם קאנגרעס פוילען האבען זיך שוין אייראפעאיזירט אבער מענשען מיט א זעהר קריטישער פעראנלאגונג, זענען געניגט ארויסצוגעבען א נישט אנגענעהמען אורטייל און פעסטשטעלען, אז גיכער האבען זיך ביי אונז די בעציהונגען פערערגערט, פריהער האט פאסירט, אז אפילו אין דער הויפטשטאט האט מען געמוזט לאנג ווארטען, לאנג שוין נאך די אפיציעלע אמט־שעהן, ביז דער בעאמטער האט זיך בעוויזען, און ווען ער איז שוין געקומען איז אויך נישט בכדי תיכף אנצוהויבען צו אמטירען, ווייל ער האט נאך געהאט צו ערלעדיגען א ריי פונקציעס וואס אין אייראפע ערלעדיגט מען אין דער היים. אמערגסטען איז אבער געווען מיט די פרויען בעאמטע, וועלכע האבען דאס אמטס־ביורא בעטראכט פאר א מין בודואר, און אויב עמיצער האט זיך געקלאגט, איז איהם שוין נישט געווען מקנא צו זיין, זיין עבירה האט שוין געמוזט אפגעלטען זיין צייט. איך דערמאהן זיך, אז אין ווארשע האט מען מיר שטענדיג דערציהלט, דאס געוועהנליך ווען א אינטערעסאנט איז צום ערשטען מאל געקומען אין אמט, האט ער געמוזט הערען א „סקארבאווע" פארמולקע: קומט אין א וואך ארום, צוויי וואכען, א. א. ז. וו. עס האט זיך פשוט קיינער נישט געגעבען די מיה אריינצוקוקען אין די אקטען — אפשר איז שוין דער ענין ריף געווארען. און מען פערשטעהט זיך, אז עס האט קיין רייד נישט געקענט זיין זיך אקעגענצושטעלען אזא בעשלוס:

דעריבער איז עס פאר אונז א גאנץ "געשעהעניש" ווען דער מיניסטער פאדערט אויף צו טראקטירען די בירגער, אזוי ווי עס דארף צו זיין, אזוי ווי מען טראקטירט שוין לאנג אויף מערב. מען דארף זיך פאקטיש גלייכשטעלען מיט מערב אייראפע, ווער ווייסט אויב מען וועט נישט קומען צו דער מסקנה, אז די מערב לענדער האבען דעריבער איבערגעיאגט די אנדערע וועלט טיילען אויפ'ן געביט פון וואוילשטאנד, פאליטישער כח, ארדנונג א. א. ז. וו. ווייל דער בעאמטער איז געשטאנען אויף דער הויך פון זיין אויפגאבע, אדער לאזען מיר דאס אויסדריקען קלארער און דייטליכער: דערפאר ווייל דער בירגער און זיין וואוילשטאנד איז געווען דער ענטגילטיגער ציל פון דער מלוכה.

און דאן קומען מיר צו א פראבלעם, וועגען וועלכען עס איז ווערט צו ווידמען א פאר ווערטער.

עס שאפט זיך ביי אונז לעצטענס אין עס בירגערט זיך איין די טעאריע, אז דער ציל פון אלע צילען איז די מלוכה און איהר מאכט, און דער בירגער, דער דאזיגער לעבעדיגער מענש צוזאמען מיט זיינע בעדירפענישען און צילען, איז נאר א מיטעל און נישט מטרה, און דאס בעדייט נישט, אז דער בירגער האט דעם חוב צו פערטיידיגען די מלוכה מיט זיין גאנץ לעבען, ווען די מלוכה זאל זיין בעדראהט, דער דאזיגער קאטעגארישער אימפעראטיוו איז א זעלבסטפערשטענדליכקייט און קיינער וועט דעם דאזיגען אקסיאמאט נישט פרובירען אפצווארפען. אבער דא געהט וועגען א גאנץ אנדערע איינשטעלונג: די טעאריע זאגט, אז בכלל איז די עקזיסטענץ פון בירגער, זיין גליק און וואוילשטאנד, סיי גייסטיגער סיי מאטעריעלער איז א גאנץ גלייכגילטיגע זאך און א ווערט האט נאר די מלוכה.

אזא טעאריע קען מען נישט אין מערב אייראפע. נאטירליך אנערקענט מען די מלוכה, אלס א מענשליכע אינסטיטוציע פון א געוואלדיגער ווערטער שפאנונג, ווייל זי גיט פאר מיליאנען די מעגליכקייט צו דערגרייכען די העכסטע מענשליכע פאלקאמענהייטען.

עס האט א טעות דער וואס מיינט, אז די מלוכה איז עפעס א מעטאגיום — זי איז א לעבעדיגער ארגאניזם, כמעט א איבער ארגאניזם געשאפען צום צוועק, אז מענשען זאל קענען לעבען אינטעלעקטועל עטיש און אויך אין מאטעריעלען וואוילשטאנד און זיך קענען ענטוויקלען, אזוי איז עס אהן שום ספק, דערפון שטאמט אויך דער הויכער עטישער ווערט פון דעם, וואס — מען רופט אן א "פאטריאטיזם", אבער אין דער גאנצער חקירה איז אבער קלאר, אז דער ענדגילטיגער ציל איז דאך דער מענש, אין מלוכה בעגריף: דער בירגער.

אויף אזא פרינציפיעלען און אונערשיטערליכען געדאנקען און געפיהלס פונדאמענט זענען אויסגעבויט די גרויסע מלוכות אין מערב אייראפע. דער ענגלענדער ווייסט זיינע פליכטען לגבי דער מלוכה, ער פאדערט אבער אויך, אז די מלוכה זאל קענען איהרע פליכטען לגבי איהם, ער וואכט איבער דער, אז זיינע בירגערליכע רעכט זאלען נישט פערשמעלערט ווערען. דארט איז דער מענש א בירגער און נישט קיין אונטערטאן.

ביי אונז אבער האט מען גענומען א טעאריע פון די פאר לענדער, וואס מען ווייסט נאך נישט, וואס דער גורל האט פאר זיי צוגעגרייט — אז דער בירגער האט נאר פליכטען און קיין שום רעכט. מען רעגירט מיט איהם און נישט ער רעגירט, און דאס איז א פאלשע טעאריע.

און אט האבען מיר געהערט פון אינערן מיניסטער ווערטער וואס קלינגען אזוי ווי אויף ענגליש אדער פראנצויזיש, דעריבער דארף מען און עס איז אפילו נויטיג — צו בעגריסען זיינע ווערטער, הגם זיי זענען אזעלכע פשוטע און זעלבסטפערשטענדליכע.

עס וואלט אפשר נישט געווען צופיל פרעטענסיאנעל דער וואונש אדער ערווארטונג, אז דער צירקולאר — כמעט א עפאכע־מאכענדער — פון הר' מיניסטער קאשטשאלקאווסקי, זאל נאך דערגענצט ווערען, און בעמליך אין דער ריכטונג, אז עס זאלען נישט געמאכט ווערען קיין אונטערשיידען צווישען בירגער פון פערשידענע רעליגיעס און נאציאנאליטעטען. עס וואלט געווען אויפ'ן ארט און אין דער צייט צו דערמאהנען, אז למשל א יוד א בירגער דארף נישט אנדערש בעהאנדעלט ווערען ווי א בירגער נישט יוד. נישט בנוגע דער פארם און העפליכקייט און נישט אין אינהאלט פון דעם בעטראכטען ענין. אויב שוין וועגען אזוי ווי אין מערב — זאל שוין זיין פולשטענדיג אויפ'ן גאנצען געביט פון דער מלוכה אדמיניסטראציע.

פארוואס איז פאראגוויי ארויסגעטרעטן פון דער פעלקער־ליגע

פאראגוויי האט אפיציעל מיטגעטיילט וועגען דעם ארויסטריט פון דער פעלקער־ליגע. דער דאזיגער ארויסטריט איז א רעזולטאט פון פרוכטלאזע בעמיהונגען, וואס ציהען זיך שוין זייט 1928 צו מאכען א סוף צו דער מלחמה צווישען באליוויען און פאראגוויי. און די דאזיגע מלחמה איז נישט קיין קינדער־שפיל. לויט די ערקלערונגען פון א מיטגליד פון דער אנקעטען־קאמיסיע, וואס איז דארט ארויסגעשיקט געווארען, האט פאראגוויי שוין פערלוירען 40 פראצענט פון איהרע וואפען־פעהיגע מענער.

די סיבה פון דער דאזיגער פערציכטענדער מלחמה איז פאלגענדע: פון אנהויב פון 19־טען יאהרהונדערט, ווען עס איז ערקלערט געווארען די אומאפהענגיגקייט פון בײדע מלוכות, איז צווישען זיי נישט בעשטימט געווארען קיין פעסטע גרעניץ. צווישען די בעפעלקערטע טיילען פון בײדע מלוכות איז געלעגען א ריזיגער שטח, בעדעקט מיט וועלדער, אויף וועלכע עס האבען געלעבט וואנדערנדע ווילדע אינדיאנישע שבטים, [illegible] האבען אבער באליוויען פון איין זייט און פאראגוויי פון דער צווייטער אנגעהויבען צו פערנעהמען די געגענד און אין 1879 איז געמאכט געווארען דער ערשטער פרוב פעסטצושטעלען די גרעניץ צווישען די בײדע מלוכות. זייט יענער צייט זענען נאך געשלאסען געווארען 5 אפמאכען וועגען דער זעלבער גרעניץ־פראגע, אבער אמאל האט זיי באליוויען נישט ראטיפיצירט, אמאל פאראגוויי און אמאל קיינער פון זיי בײדע.

דערווייל זענען אבער אין די יאהרען צווישען 1913 און 1927 אויף דעם שטרייטיגען געביט, אין טשאקא, ענטדעקט געווארען רייכע נאפט־גרובען. אחוץ דעם האבען גרויסע אמעריקאנער געזעלשאפטען זיך אנגעהויבען צו בעמיהען וועגען קאנצעסיעס צו עקספלואטירען די ריזיגע וועלדער מיט זעהר א טייער און הארט האלץ, וואס ווערט בענוצט אויסצוארבייטען פראפעלערס. פון דעם מאמענט איז טשאקא געווארען א קוואל פון הכנסות און עס איז נאך שווערער געווארען אדורכצופיהרען די גרעניץ צווישען בײדע מלוכות. 14 יאהר האבען זיך געצויגען די אונטערהאנדלונגען, ביז דעם באליווישען פרעזידענט איז נישט איינגעפאלען דער געדאנק צו לעזען די פראגע מיט כח. א ארבייטסלאזער דייטשער גענעראל האט אין יאהר 1927 ארגאניזירט די באליווישע ארמעע, וועלכע איז אונטער זיין קאמאנדע בעפאלען אויף די פאראגוויאישע גרעניץ־אפטיילונגען און פערכאפט עטליכע פאראגוויאישע פארטען.

אין 1928 האט זיך [illegible] גען שוין צו דער פעלקער־ליגע. ווידסענדיג אבער, אז די פעראייניגטע שטאטען בעציהען זיך זעהר נישט גינסטיג צו דער אריינמישונג פון דער פעלקער־ליגע אין די אמעריקאנישע ענינים, האט די פעלקער־ליגע געראטען באליוויען און פאראגוויי זיך צו ווענדען צו דער פאן־אמעריקאנישער קאנפערענץ, וואס האט דאן גראד אפגעהאלטען די זיצונגען אין וואשינגטאן. די קאנפערענץ האט בעשטימט א שלום־קאמיסיע, וועלכער עס איז געלונגען צו דערפיהרען צו א וואפענשטילשטאנד, אבער די אונטערהאנדלונגען, וואס האבען זיך געצויגען דריי יאהר, האבען נישט געבראכט קיין שום רעזולטאט. די סיבה איז געווען א גאנץ פשוטע: בײדע צדדים זענען דורך די געוועהר־פאבריקאנטען כסדר פערזארגט געווארען מיט געוועהר און נישט קוקענדיג אויף דעם וואפענשטילשטאנד, האט מען זיך נישט אויפגעהערט צו שלאגען. ביז צום יאהר 1932 האט כסדר געזיגט באליוויען, און פאראגוויי האט פערשאטען די פעלקער־ליגע און די אמעריקאנישע מלוכות מיט אנקלאגעס אבער אין דעם יאהר, האט דער פאראגוויאישער קאמאנדאנט, דער רוסישער גענעראל בעליאיעוו פערענדיגט די ארגאניזאציע פון דער פאראגוויאישער ארמעע

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

עטיק און פאליטיק

פון לעא קעניג

א וואונדער, צי ס'וועט אמאל — און נאך אין אונזערע טעג — קומען א רעאקציע, און מיט דער רעאקציע א געפיהל פון עקעל און דערווידער, געגען דעם קולט פון ברוטאלען כוח, וואס הערשט אצינד אינם געזעלשאפטליכען און פאליטישען לעבען?

איך מיין נישט דווקא די פראגע וואס איינעגע שטעלען: צי ס'וועט קומען א נייער רעליגיעזער רענעסאנס, א ווידערגעבורט פון רעליגיעזע שטימונגען און טענדענצען ווייל אויך די אזוי גערופענע „ריין רעליגיעזע" אויפשוואונגען געהען אפט האנד אין האנד מיט פאנאטישע און בארבארישע בלוט־פערגיסונגען.

אז דער רעליגיעזער פאנאטיק קען זיין דער גרעסטער אכזר צו זיינע געגנער, צו די, וואס ער האלט אלס „אונגלויביגע", ווייסען מיר גאנץ גוט פון דער געשיכטע און פון דער געגענווארט.

ס'קאן קיין ספק נישט זיין אז די בארבאריזמען פון די היינטיגע מאדערנע בעוועגונגען האבען א סך צו פערדאנקען דעם רעליגיעזען פאנאטיזם וואס די זעלבע פאליטישע בעוועגונגען האבען אנגענומען.

ווען א מענש ווערט א בלינדער נאכפאלגער פון א פאליטישער טעאריע, געפינט ער זיך אין דעם פסיכאז פון א רעליגיעזען דערוויש, פון אנ'אינקוויזיטאר וועלכער גלויבט באמונה שלימה און גאנץ נאאיוו אז דערמיט, וואס ער פערטיליגט זיינע געגנער — ראטעוועט ער נישט נאר די גאנצע מענשהייט נאר אויך די אומגליקליכע נשמות פון זיינע קרבנות.

דערפאר איז אצינד נישט די פראגע צי ס'וועט קומען א רעליגיעזע רעאקציע געגען די היינטיגע בארבארישע פאליטישע בעוועגונגען, צי ס'וועט קומען א רעליגיעזער רענעסאנס, ווייל אין תוך גענומען לעבען מיר איצט דורך אזא מין ווידערגעבורט פונם פינסטערען מיטעלאלטערליכען פאנאטיזם, דער זעלבער שווארצער פייער, די זעלביגע גיפטיגע זוילען און די זעלבע פערגעטערונגען פונ'ם עקזאלטירטען פאנאטיקער, און דעם „גרויסען אינקוויזיטאר". פון א ריין עטישען שטאנדפונקט איז קיין חילוק נישט ארום וועלכען „סימבאל" די ווילדע פייערען פלאקערען, אינ'ם נאמען פון וואס פאר א „גאט" אדער „אפגאט" און טייכען מענשען־בלוט ווערען פערגאסען.

און ס'קאן זיין אז דער שורש פון די אלע פאליטישע און רעליגיעזע רדיפות און רציחות — איז די פרימיטיווע חיה, וועלכע לעבט נאך אין יעדען מענשען און בענקט נאך דעם „דזשאנגעל" מיט זיין פרימיטיווען געזעץ פון „רייס און בייס".

די חיה אינ'ם מענשען ווארט נאר אויף א אידעאליסטישען הכשר — אזא פאליטישע לאזונג צום רעליגיעזען שם המפורש — וואס זאל זי פריי ארויסלאזען צו רויבען און פערצוקען.

פרעגען מיר זיך: וועט נישט קומען א ריין עטישע און אידעאל מענשליכע רעאקציע געגען דעם קולט פון מארד און כוח, וואס הערשט אצינד אויף אלע געביטען פונם געזעלשאפטליכען לעבען, און בעזונדער אויפן געביט פון פאליטיק?

איז אונזער היינטיג געזעלשאפטליך לעבען שוין נישט גענוג פערפעסטעט מיטן ריח פון בלוט? הויבט נישט אן דער לאסט פונם ברוטאלען פויסט וועגען שווער און הארט אויפן מענשליכען געוויסען, וואס טליעט נאך ערגעץ וואו? און הויבט שוין נישט אן ווערען אביסעל איבערדריסיג און עקעלהאפט אט דאס ציניש און אידיאטיש פלאפלען אינם נאמען פונם כוח? (נישט רעדענדיג שוין פונ'ם פינסטערען סוף צו וועלכע די אלע בלוט און כוח שפילערייען מוזען אלעמען פיהרען).

איינצעלנע יחידים, צווישען אלע פעלקער און קלאסען, הויבען שוין אן צו רעוואלטירען געגען דעם פרימיטיווען קולט פון כוח, אבער די מאסען און פעלקער לעבען נאך אינם סאמען ברען פון די משוגענע פסיכאזען וואס פערשידענע דעמאגאגען און עקזאלטירטע פאנאטיקער האבען אויפגערייצט און אנגעצונדען.

נישט אומזיסט דאכט זיך אפט אז דער יחיד, יעדער דורכשניטליכער יחיד בעזונדער איז מאראלישער און עטישער פון יעדען כלל. כאטש ס'איז אנגענומען צו רעדען מיט אזא יראת הכבוד וועגען יעדען כלל, קלאס און פאלק.

אפשר איז עס דערפאר, ווייל אלס געוועהנליכער יחיד, איז ער צו פחדנותדיג, צו שוואך, צו נעמען אויף זיך גרויסע זינד, צו בעגעהן א שווערן פערברעכען, ווען דער כלל העלפט איהם דערצו, אינאיינעם מיט אנדערע פון זיין גלייכען, קען דער יחיד בעגעהן די גרעסטע פערברעכענס, און פיהלען זיך בשעת מעשה ריין און אונשולדיג.

פון מיליאנען פונקען ווערט א גהינום־פייער.

לאמיר נעהמען א קאנקרעטען ביישפיל: קיין מענש — צי ער איז א דייטש, פראנצויז, א פאליאק צי א טערק, — וועט נישט וועלען געבען די האנט א מענשען, וואס האט מיט די אייגענע הענט עמיצען דערהרגעט, אבער קוים „דער מערדער" האט דעם אויסרייד — גערעכטען צי אונגערעכטען — אז ער האט דעם מארד בעגאנגען אינם נאמען פון א אידעאל, אין די אינטערעסען פון א כלל, ווערט ער אין אלעמענס אויגען א העלד, א קדוש, און א פירער. און מענם אויגען א העלד, א קדוש, און א פיהרער. און אלע לויפען איהם אנקוקען, און אלע קניען פאר איהם, און שווערען אין זיין נאמען.

אינם פריוואטען לעבען וואלטען מיר אנטלאפען פון אזא „העלד", מיר וואלטען מורא געהאט צו קוקען אין זיינע משוגענע אויגען, אין די אויגען וואס האבען אונזיניג צוגעקוקט ווי זיינע קרבנות קאכען זיך און זידען אין דעם בלוט, וואס ער האט פערגאסען.

אבער קוים האט דער כלל אין א עקזאלטירטען פסיכאז ארויפגעווארפען אויף איהם א אידעאל, אזוי ווערט דערזעלבער מערדער א העלד, און מיליאנען מענשען זענען איהם גרייט צו קושען די הענד און מיליאנען מוטערס זענען גרייט זייערע אומשולדיגע עופהלעך אונטערטראגען, ער זאל זיי מיט זיינע ליפען בענשען. און קולטורעלע אייראפעער, וועלכע זענען דורכגעדרונגען מיט קונסט און פאעזיע און זענען אזוי עלעגאנט און פיין ערצויגען אז זיי ווייסען אפש נישט ווי אזוי צו רעדען מיט א פשוטען גאסען־קעהרער, זענען גרייט צו אינטערוויואירען אט די „העלדען", וועלכע האבען הייסט עס אינם נאמען פון א אידעאל, און אין די אינטערעסען פון א כלל געהרגעט און בלוט פערגאסען.

וואס פאר א אילוזארישע כוחות עס האט א כלל, און וואס פאר א שרעקליכע פערברעכענס עס ווערען בעגאנגען אינם נאמען פון פעלקער, זייערע אידעאלען און אינטערעסען.

עס וועט אמאל אפשר קומען א נייער דאסטאיעווסקי און אונז ווייזען, וואס פאר א אמתער קדוש וואס פאר א אונשולדיגער קרבן א געוועהנליכער הענקער איז אין פערגלייך מיט די אזויגערופענע היסטארישע העלדען און אנשי מעשה.

וועט די מענשהייט אמאל אויפוואכען פון דעם בלוטיגען מארד־קאשמאר?

אפשר, ווען די וויסענשאפטען וועלען געפינען אלע גאלדענע שליסלען צו די אוצרות פון דער נאטור און מיט דער שפע פון איהרע רייכטימער די גאנצע מענשהייט גלייך פערפלייצען.

קאמף געגען אנטיסעמיטיזם

אין דייטשלאנד און פראנקרייך

פון ראובן בריינין

דער אנטיסעמיטיזם אין זיין מאדערנער פארם, אלס קאמפס־מיטעל אין פאליטישען לעבען פון די אייראפעאישע פעלקער, אין זייער ווירטשאפטליכען און קולטורעלען לעבען, איז ענטשטאנען אין דייטשלאנד אין די זיבעציגער יאהרען פון פאריגען יאהרהונדערט.

די אויסערליכע סיבה איז געווען דער פינאנציעלער קריזיס, וואס איז געקומען נאך דער פראספעריטי. פיל קריסטען האבען פערלוירען אין יענעם קריזיס זייער פערמעגען. די שולד דערפאר האבען זיי געווארפען אויף די יודען, וואס האבען זיך בעטייליגט אין א גרויסער מאס, אין די בערזען־געשעפטען, דער נישט־יודישער האנטווערקער און דער קויפמאן האט געמוזט ליידען פון די שוועריגקייטען, וואס זיי האבען געהאט אין זייער קאנקורענץ מיט דער גרויס־אינדוסטריע און מיט די „ווארענהייזער".

די ערשטע שפראצונגען פונם סאציאליזם און פון דעם קלאסענקאמף האבען דערוועקט אין די העכערע שיכטען די ערשטע בעפירכטונגען פאר דעם שטארק־ווערען פון דעם פערטען שטאנד, און זיי, די העכערע שיכטען פון דער דייטשער געזעלשאפט, האבען זיך אנגעכאפט אן דעם אנטיסעמיטיזם ווי אן א מיטעל אפצוקערעווען די אומצופרידענהייט אויף די יודען.

אויף אזא אופן איז דאן ענטשטאנען אין דייטשלאנד אנ'אנטיסעמיטישע פארטיי, וואס האט אנגעפיהרט אנ'אנטיסעמיטישע אגיטאציע אויף א גרויסען מאסשטאב, וואס האט בעקעמפט די געזעצליכע גלייכשטעלונג פון די יודען.

אין די נייעציגער יאהרען פון פאריגען יאהרהונדערט האט אויך די גרויסע קאנסערוואטיווע פארטיי אויפגענומען אין איהר פראגראם דעם פונקט פון דער בירגערליכער צוריקזעצונג פון די יודען.

די פרוכט פון דער טאג־טעגליכער אנטיסעמיטישער אגיטאציע איז געווען דאס די דייטשע רעגירונג האט, אין ווידערשפרוך צו דער קאנסטיטוציע, נישט צוגעלאזט די יודען, אפילו די פעהיגסטע און די געאייגנטסטע צו דעם אמט פון אפיצירען אין מיליטער, צו פראפעסארען אין די הויכשולען, צו ריכטער א. ד. גל.

אין געזעלשאפטליכען לעבען זענען ווידער אויפגעשטעלט געווארען מחיצות צווישען יודען און קריסטען.

אלס רעזולטאט פון'ם פאליטישען און ווירטשאפטליכען אנטיסעמיטיזם איז ענטשטאנען אין דייטשלאנד די ראסען־טעאריע, קריסטליכע אוניווערזיטעט־פראפעסארען און פריוואט־געלערנטע, וואס פרעטענדירען צו זיין די פערטרעטער פון אביעקטיווער וויסענשאפטליכקייט, האבען געזוכט צו בעגרינדען דעם אנטיסעמיטיזם אויף כלומרשט שטרענג וויסענשאפטליכע ראסען־אונטערזוכונג, ארײנשלעפענדיג מיט געוואלט די מאדערנסטע פארשונגען אויף די געביטען פון ביאלאגיע און פעלקער־פסיכאלאגיע, אין דעם קרייז פון זייערע פראקטישע אויספירונגען קעגען דער גלייכבערעכטיגונג פון די יודען.

אין דייטשלאנד איז געקומען די כלומרשט וויסענשאפטליכע ליטעראטור אלס א לאגישער אויסגאנג פון'ם פראקטישען אנטיסעמיטיזם.

אין פראנקרייך זענען אנטשטאנען כלומרשט' וויסענשאפטליכע אנטיסעמיטישע אנשוואונגען, כמעט מיט א האלב־יאהרהונדערט פאר דעם דרייפוס־פראצעס, ווען די פראקטישע אנטיסעמיטישע אגיטאציע איז געווארען טעטיג.

דער ערשטער, וואס האט געשאפען אין דער פראנצויזישער שפראך א שארפע גרענעץ־ליניע צווישען דער ארישער און צווישען דער סעמיטישער פסיכאלאגיע, דערנידערענדיג דערביי דאס לעצטע עד שאול תחתיה, איז געווען ערנסט רענאן.

רענאן, דער גייסטרייכסטער און פיינסטער קאפ צווישען די וויסענשאפטליכע דענקער פון זיין עפאכע, האט פערעפענטליכט אין 1855, מעהר ווי מיט צוואנציג יאהר איידער עס האט זיך געגרינדעט אין דייטשלאנד די אנטיסעמיטישע פארטיי, זיין היסטאריש ווערק, וועגען די סעמיטישע שפראכען.

אין א בעזונדערען קאפיטעל שילדערט רענאן, אין אלגעמיין, דאס בילד פון דעם סעמיטישען כאראקטער און זיינע גייסטיגע אייגענשאפטען.

לויט רענאנ'ען בילדען די פעלקער, וועלכע רעדען סעמיטישע שפראכען, טאטזאכליך א בעשטימטע בעזונדערע מענשען־גרופע.

די כאראקטעריסטישע צייכענס פון דער גאנצער סעמיטישער ראסע זענען פאלגענדע: די סעמיטישע פעלקער האבען קיין זין נישט פאר וויסענשאפט און נישט פאר פילאזאפיע, דערפאר אבער בעזיצען זיי אנ'אייגענטימליכען זין פאר רעליגיע. שטארק און טיף איז אין זיי אנטוויקעלט די סוביעקטיוויטעט, קיין אנדער ראסע אין דער וועלט האט נישט אזוי פיל און אזעלכע שטארקע עגאאיסטישע ליידענשאפטען. די סעמיטישע ראסע איז די מינדערווערטיגסטע אין דער מענשליכער געזעלשאפט. זי האט קיינמאל נישט געהאט קיין מיטאלאגיע, זי איז פון דער נאטור־אויס בעשטימט צום מאנאטעאיזם, דעם גלויבען אין איין־איינציגען גאט.

די פאלגען פון זייער מאנאטעאיזם אין זייער גרויסע אומטאלעראנץ, זייער אומגעדולדיגקייט.

זי, די סעמיטישע ראסע אליין, האט ערפונדען דעם בעגריף „ענטפלעקונג", און זי אליין האט גביאים, פראפעטען.

די סעמיטען האבען קיין זין נישט פאר אנאליז, עס פעהלט זיי אויך דאס פערשטענדניש פאר דער פילהייט און אוניווערז; עס פעהלט זיי יעדע גייסטיגע נייגעריגקייט, זייער פארשטעלונג פון דעם אלמעכטיגען גאט, איז אזא, דאס קיין זאך קאן זיי נישט פארזעצען אין שטוינונג, עס פעהלט זיי יעדע פערשידענארטיגקייט און יעדער זין פאר ניואנסען, פון אלע שטראפען קענען זיי נאר די טויט־שטראף, זיי די סעמיטישע פעלקער, זענען פון נאטור אויס גענייגט צום ערנסט; עס פעהלט זיי די פעהיגקייט צום לאכען, זיי האבען נישט קיין פלאסטישע קונסט, קיין עפאס, זיי האבען נישט קיין פערשטענדניש פאר דער ציוויליזאציע אין אונזער זין. דעם טיפ פון דעם סעמיט דארף מען זוכען אין די אראבישע מדבריות, אין דער וויסטעניש.

די סעמיטישע פעלקער זענען פון דער נאטור־אויס נאמאדען, וואנדערער, דער צייכען פון דער ראסע איז פאלקאמענע אנארכיע, מיליטערישע אומטיכטיגקייט, די אומפעהיגקייט צו אירגענד וועלכער דיסציפלין, קיין פערזענליכע אויפאפפערונגס־פעהיגקייט; דער סעמיט ווייסט נאר די פליכטען צו זיך אליין.

די סעמיטען האבען נישט קיין אבסטראקציע, קיין מעטאפיזיק, זייערע שפראכען זענען נישט גענוי.

ווען די נאהענטע יודישע פריינט, וועלכע ער האט הויך געשעצט, האבען רענאנ'ען געמאכט פארוואורפען פאר זיינע אנטיסעמיטישע אנזיכטען, וועלכע האבען נישט קיין גרונט, האט זיי דער פראנצויזישער דענקער געגעבען דעם כאראקטעריסטישען ענטפער: די היינטיגע יודען זענען נישט קיין סעמיטען, יעדענפאלס נישט קיין ריינע און עכטע סעמיטען, נאר א געמיש פון פערשידענע פעלקער; זיי דארפען זיך נישט פיהלען בעליידיגט פאר דער כאראקטעריסטיק פון די אמאליגע עכטע יודען.

די דאזיגע אנזיכט, אז די היינטיגע יודען האבען ביאלאגיש, פיזיאלאגיש, און פסיכאלאגיש ווייניג שייכות מיט די אמאליגע בני ישראל פון די ביבלישע צייטען — האט רענאן פערטראטען אויך אין זיינע שריפטען.

אמת, רענאן איז קיינמאל נישט געווען קיין פראקטישער און קיין פאליטישער אנטיסעמיט אין זיין פריוואט לעבען, דאך האבען זיינע אויבען־ציטירטע ווערטער וועגען די סעמיטישע פעלקער געדינט אלס גרונדלאגע פאר די אקטיווע פאליטישע אנטיסעמיטען, אפריהער אין דייטשלאנד און נאכדעם אין דער עפאכע פון דרייפוס־פראצעס אין פראנקרייך אליין.

ווי האבען די יודען אין דייטשלאנד און אין פראנקרייך רעאגירט אויף די ערשטע טעארעטיש־אנטיסעמיטישע אטאקעס? וואס פאר א מעטאדען האבען זיי געברויכט צו בעקעמפען די אנטיסעמיטישע אגיטאציע?

כדי צו געבען א מעהר אדער ווייניגער אויספיהרליכען ענטפער אויף די דאזיגע פראגען, וואלט מען בעדארפט שרייבען א פאר דיקע ביכער, דא וויל איך גאנץ קורץ נאר אנדייטען אויף די ראשי פרקים.

כדי צו בעקעמפען די אנטיסעמיטישע אנזיכטען פון רענאן, האט דער פראפעסאר פון קאלעדזש דע פראנס, יוסף הלוי, א ספרדישער יוד, געגרינדעט א קליינע מאנאטשריפט „רעוויו סעמיטיק", גאנצע דרייסיג יאהר האט הלוי אין דעם דאזיגער צייטשריפט ריין וויסענשאפטליך, אבער שארף און שניידיג בעקעמפט רענאנס אנזיכטען וועגען די סעמיטישע פעלקער, אין פולשטענדיגען קעגענזאץ צו די מיינונגען פון רענאן, האט הלוי וויסענשאפטליך געזוכט צו בעווייזען, אז די סעמיטישע פעלקער, און גאנץ בעזונדערס דאס יודישע פאלק, זענען געווען די עכטע און די אידעלסטע קולטור־טרעגער פון דער מענשהייט.

דרייסיג יאהר האט די „רעוויו סעמיטיק" אומאונטערבראכען געקעמפט פאר דער בכורה, פאר דער פריאריטעט, פון די סעמיטישע פעלקער איבער די ארישע.

מעהר ווי פינף־און־פערציג אבאנענטען האט די דאזיגע מאנאטשריפט וואס הלוי האט ארויסגעגעבען אויף זיינע אייגענע קאסטען, קיינמאל נישט דערגרייכט, דער רעדאקטאר הלוי, וואס פלעגט אממערסטענס אליין אויספיהלען יעדע אויסגאבע, איז געווען צופרידען, וואס זיינע אבאנענטען זענען אלע בעקאנטע געלערנטע אויף דעם געביט פון דער סעמיטאלאגיע.

נאך א צווייטען אידעאליסטישען בעקעמפער פון רענאנ'ען האב איך געוועזן בעגעגנט אין וויען, מיט פערציג יאהר צוריק' זיין נאמען איז געווען ש. מאדלינגער, דער מחבר פון דעם „חיי אריסטו" (א וויסענשאפטליכע ביאגראפיע פון אריסטאטעלס), א גאליצישער יוד, אנ'אויטאדידאקט, אהן יעדען טיטעל און אהן יעדען עפענטליכען אמט, ער איז געווען אבער א ווירקליך גרויסער געלערנטער און א זעלבסטשטענדיגער דענקער.

דער דאזיגער מאדלינגער האט היציג בעקעמפט אין א משך פון צעהנדליגער יאהרען די אנטיסעמיטישע אנזיכטען פון רענאנען, וואס האבען געזאלט גילטען אלס אביעקטיווע וויסענשאפטליכע פארשונג.

דער קאמף געגען רענאנען האט מאדלינגער געפיהרט אין דער דייטשער שפראך.

ווען איך האב קענען געלערנט מאדלינגערן, איז ער שוין געווען א זקן, נאהענט צו זיבעציג, פלעגט ער אבער אנהויבען רעדען וועגען דעם אנטיסעמיטיזם פונ'ם גרויסען סקעפטישען גייסט, פון רענאנען פלעגט ער שפריצען יוגענטליך מיט פייער און גייסט, הגם עס איז שוין געווען א יאהר פאראיהער נאך דעם טויט פון דעם פראנצויזישען אקאדעמיקער.

אין די גאנץ לעצטע יאהרען פונם פאריגען יאהרהונדערט ווען ארום דער דרייפוס־אפערע האט זיך קאנצענטרירט אלע אנטיסעמיטישע כוחות, און אין די גאסען פון פאריז האט געקלונגען דער אויסרוף: „טויט די יודען"! אין יענער צייט האבען די יודישע קעמפער קעגען דעם ברוטאל־מיליטערישען אנטיסעמיטיזם שוין געברויכט גאנץ אנדערע מעטאדען, בערנער לאזאר וועלכער האט אנגעפיהרט מיט דעם דאזיגען קאמף, האט געבראכט צום שלאכטפעלד קעגען די שונאי ישראל די גרעסטע גייסטער און די קלינגענדסטע נעמען אין פראנקרייך, גענוג צו דערמאנען די נעמען פון עמיל זאלא, אנאטאל פראנס, און קלעמאנסא.

(ווייטער זעה . זייט)

געשיכטע פון יודען אין לאדז

סטרוקטור פון די יודישע בערופען

פון ד"ר פ. פרידמאן

(גאבדרוק פערבאטען)

אנ'אלגעמיינעם איבערבליק, איבער דער בערופס סטרוקטור פון דער יודישער בעפעלקערונג אין לאדז גיט אונז די פאלגענדיגע צונויפשטעלונג:

אין יאהר 1820, האבען אין לאדז געוואוינט 23 סוחרים, 23, וואס האבען זיך פערנומען מיט אינדוסטריע און מלאכה, פרייע בערופען — 2, כלי-קודש — 1, פועלים *) און בעטלער — 9, אנדערע בערופען — 1.

אין 1830, זענען דא סוחרים — 21, אינדוסטרי און מלאכה — 36, פרייע בערופען — 5, פועלים און בעטלער — 10, בעלי-עגלות — 1, אנדערע בערנפען — 25.

אין 1842: סוחרים — 78, אינדוסטריע און מלאכה — 93, פרייע בערופען 19, כלי קודש —7, פועלים און בעטלער — 50, אנדערע בערופען—12.

אין 1850: סוחרים — 142, אינדוסטריע און מלאכה — 140, פרייע בערופען — 16, כלי יקודש — 4, פועלים און בעטלער — 54, בעלי-עגלות — 14, אנדערע בערופען — 2.

אין 1855: סוחרים — 214, אינדוסטריע און מלאכה — 211, פרייע בערופען — 45, כלי-קודש — 10, פועלים און בעטלער — 91, בעלי-עגלות— 24, אנדערע בערופען — 4,

אין 1861 : סוחרים — 359, אינדוסטריע און מלאכה — 265, פרייע בערופען — 22, פועלים און בעטלער — 87, בעלי-עגלות — 38, אנדערע בערופען — 32.

ביי דעם צוזאמענשטעל פון דער טאבעלע און ביי די ווייטערדיגע, סטאטיסטישע פארשונגען איבער דער בערופס-סטרוקטור, פון לאדזער יודען, האבען מיר זיך בענוצט מיט פאלגענדיגע מקורים:

1) מיט די ליסטעס פון דעם שול-אפצאהל (סקלאדקי בוזשניטשנע), וועלכע זענען צונויפגעשטעלט געווארען דורך דער שול-אויפזעהערשאפט, (דאזאר-בוזשניטשי), פון 30 נאוועמבער 1825, 8 יאנואר 1830, 26 יולי 1833, 11 נאוועמבער 1837, 17 אויגוסט 1838, 1 אקטאבער 1842, 8 מערץ 1850, 28 פעברואר 1855, און 19 דעצעמבער 1861,

2) מיט די ליסטעס פון רעקרוטען-שטייער, וועלכע זענען צונויפגעשטעלט געווארען דורך דער שול אויפזעהערשאפט פון לאדז, פון 1 אקטאבער 1835, 10 נאוועמבער 1836, 1 אקטאבער 1837, 7 אקטאבער 1838, 22 סעפטעמבער 1839, און 19 אקטאבער 1842.

די ציפערען פון די ביידע מקורים זענען, כמעט גלייכע, וואס מען קען זעהן למשל, פון דעם פאלגענדיגען פערגלייך:

אין 1837 האבען 136 צאהלער געצאהלט שול-אפצאהל און 136 צאהלער — רעקרוטען-שטייער. אין 1838, צאהלען שול-אפצאהל 158 מאן, רעקרוטען-שטייער — 144 מאן, אין 1842, צאהלען 229 מאן, שול-אפצאהל, און 266 מאן — רעקרוטען-שטייער.

אלע ליסטעס, צונויפגעשטעלט פון דער שול-אויפזעהערשאפט, זענען גאמענטליכע, צוזאמענגעשטעלט זענען זיי, יעדעס מאל געווארען דורך די ראשי-הקהלה, צוזאמען מיטן רב, ביי דער בעטייליגונג פון עטליכע חשובע בעלי בתים, די ליסטעס זענען שפעטער בעשטעטיגט געווארען דורך דער שטאטישער מאכט (מערסטענטיילס זענען אויף אלע ליסטעס פארהאנען די חתימות פונם בירגערמייסטער און עטליכע לאווניקעס,) און לסוף אויך דורך די דיסטריקט- און וואיעוואדישע מאכטהאבער.

די אלע דורך אונז אויסגעפארשטע ליסטעס, וועלכע האבען זיך אויפגעהאלטען אין ארכיוו, סיי אין דער פארם פון אפשריפטען פון די אריגינאלען, סיי אין דער פארם פון בריליאנען, זענען פערזעהן מיט אונטערשריפטען פון די ראשי-הקהלה, און פון דער מוניציפאלער מאכט. עטליכע פון די ליסטעס, זענען אויך פערזעהן מיט די אונטערשריפטען פון דער פאוויאט- און וואיעוואדישער מאכט.

אידער אבער, מיר ווילען מאכען וועלכע עס איז אויספיהרען, פון די ציפערען אין דער אויביגער צונויפשטעלונג, דארפען זיי אדורכגעהן דער קריטישער אנאליז און קריטיק פון די מקורים. די גרעסטע ספקות אנטשטייען ביים קריטישען פונאנדערנעהם פון די צוויי רובריקעס: „פועלים און בעטלער" די דאזיגע צוויי רובריקעס זענען, אין דעם צייט-אפשניט, וועלכען מיר פארשען, אנגעפראפט מיט א מאסע אומגעלומפערטקייטען !

ווען מיר זאלען מאכען א בעזונדערע אויפשטעלונג פון די דערמאהנטע צוויי רובריקעס, וועט זיך בעקומען פאלגענדיגע בילד:

אין 1820 — 9 פועלים — 15,2 פראצענט פון דער יוד. אקטיווער בעפעלקערונג.

אין 1825 — 22 פועלים — 36,1 פראצענט פון דער יודישער אקטיווער בעפעלקערונג.

אין 1830 — 10 פועלים און 19 בעטלער — 29,4 פראצענט.

אין 1833 — 3 פועלים און 9 בעטלער — 11,7 פראצענט.

אין 1835 — 27 פועלים און 25 בעטלער — 44,1 פראצענט.

אין 1836 — 21 פועלים און 7 בעטלער — 21,5 פראצענט.

אין 1837 — 14 פועלים און 28 בעטלער — 30,9 פראצענט.

אין 1839 — 31 פועלים און 9 בעטלער — 18,4 פראצענט.

אין 1842 — 49 פועלים — 18,9 פראצענט פון דער יודישער אקטיווער בעפעלקערונג.

אין 1850 — 51 פועלים — 13,5 פראצענט פון דער יודישער אקטיווער בעפעלקערונג.

אין 1855 — 91 פועלים — 15,5 פראצענט פון דער יודישער אקטיווער בעפעלקערונג.

אין 1861 — 87 פועלים — 10,8 פראצענט פון דער יודישער אקטיווער בעפעלקערונג.

די פרייהייט פון א סתם-בענוצען זיך מיט ציפערען אין די דאזיגע צוויי רובריקעס, ווארפט זיך ממש אין די אויגען. אויב אבער וועלן מיר זיך טראצ דעם מסעסק זיין מיט זייער קריטישען אנאליז, וועלען מיר דאס טון צוליב סיבות פון אלגעמיינעם כאראקטער. אין זעהר א סך סטאטיסטישע ארבייטען וועגען דער יודישער בעפעלקערונג, אין 19טען יאהר הונדערט, בעגעגענען מיר אוממעגליך פערגרעסערטע ציפערען פון יודישע פועלים (וויראבניצי) און בעטלערס (זשעבראצי), דאס אויספארשען , אלזא, פון דער דאזיגער דערשיינונג, האט דעריבער אנ'אלגעמיין וויסענשאפטליכען כאראקטער.

און אט האט א גענויע אנאליז אונז בעוויזען, אז אין דער רובריק: פועלים און בעטלערס האט מען גאר אריינגעשטעלט אויך א סך אומפערמעגליכע סוחרים און בעלי-מלאכות, וואס האבען זיך מפרנס געווען פון נישט-זיכערע און נישט סטאבילע פערדינסטען. געטון איז דאס געווארען כדי זיי צו בעפרייען פון די שטייערען, און ווייל די שטייער - ליסטעס זענען, ווי שוין דערמאנט געווען נאמענטליכע האבן מיר נאך אנ'אנאלאגישען פערגלייך, געקענט פעסטשטעלען, אז איין און דיזעלבע פערזאנען, וואס פיגורירען אויף איין ליסטע אלס אומפערמעגליכע פועלים אדער בעטלער, פיגורירען גאר אויף אנ'אנדער ליסטע אלס בעלי-מלאכות, סוחרים און, אפילו, אלס הויז בעזיצער (אזוי, למשל, פיגורירט משה פילגרים אויף דער שטייער-ליסטע פון 1830, אלס פועל, בעת פילגרים איז גאר געווען א גוט סיטואירטער סוחר. די אויפשטעלונג פון קרעמערס און סוחרים פון 1840, וועלכע איז געמאכט געווארען, דורך דער לאדזער שטאטישער מאכט, שאצט אפ דאס פערמעגען פון

דעם סוחר פון אייל-מאס-סחורה, משה פילגרים, אויף 2000 גילדען אין אומבעוועגליכקייטען (פילגרים איז געווען א הויז-בעזיצער) און 2500 גילדען אין באר און אין סחורה, און דער יעהרליכער האנדעלס-אומזאץ זיינער איז געשאצט געווארען 4800 גילדען, אין די יאהרען 1835—1837 איז פילגרים געווען לאדזער ראש הקהל, ד.ה. ער האט אלזא פערנומען דעם אמט וועלכער פלעגט געוועהנליך איבערגעגעבען ווערען צו דער ארטיגער יודישער אריסטאקראטיע, בכל-האופן נישט, צו קיין פראסטען פועל.

דעם דאזיגען אומשטאנד פון מאניפולירען מיט ציפערען אין דער רובריק פון פועלים און בעטלער, האט אפילו בעמערקט די מאכט, וועלכע האט, אויף אנ'אמטליכען וועג, אויפמערקזאם געמאכט דער שול אויפזעהערשאפט אויף די בעדייטענדיגע צאהל פער זאנען, וואס זענען אין די ליסטעס בעפרייט געווארען פון שטייערען. אזוי למשל, שרייבט דער לענטשיצער רעיאן-קאמיסאר צום לאדזער בירגערמייסטער (1טען נאוועמבער 1841) און מאכט איהם אויפמערקזאם דערויף, וואס א בעדייטענדיגער טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג זענען, אין די ליסטעס פון פריזיוו-שטייער, אנגעגעבען אלס אזעלכע וואס לעבען פון נדבות. לויט דער מיינונג פון רעיאן-קאמיסאר, דארף מען די דערשיינונג גענוי קאנטראלירען און נישט דערלאזען צו קיין שום מיספרויכען אויף דעם געביט, מצד דער שול- אויפזעהערשאפט.

די צוויי רובריקעס אלזא: פועלים און בעטלער, האבען פאר אונז. קודם כל, א נעגאטיווען בעדייט. אפהענגיג אבער פון דעם, ווי אזוי עס איז זייער פראצענטועלער פערהעלטניש, לגבי דער איבעריגער יודישער בערופס-אקטיווער בעפעלקערונג, קענען מיר פעסטשטעלען, די מדרגה פון גענויאיגקייט און העכסטווארשיינליכקייט פון דער סטאטיסטיק אין די בעזונדערע יאהרען. אזוי, למשל, האלטען מיר פאר אומווארשיינליך די סטאטיסטישע דאטען פונם יאהר 1835, ווייל אין דעם יאהר, מאכט די צאהל פועלים און בעטלערס אויס אזש איבער 44 פראצענט פון דער יודישער אקטיווער בעפעלקערונג. אנ הויבענדיג דאגעגען פון יאהר 1839, זענען די סטאטיסטישע דאטען וואס אמאל גענויער, ווייל פון יענער צייט אן, פערקלענערט זיך, אין די שטייער-ליסטעס וואסאמאל מעהרער דער פראצענט פון די פועלים, ביז ער פאלט לסוף אין יאהר 1869, אויף נישט קיין גאנצע 11 פראצענט (די רובריק בעטלערס פערשווינדט שוין אינגאנצען). די בעדייטענדיגע, פראצענטועלע פערקלענערונג, אין די שפעטערדיגע יאהרען, ענטהאלט שוין, שליסליך אין זיך, א געוויסע צאהל פון פאקטישע פועלים, אין צוזאמענהאנג מיט די פארטשריטען פון די בערופס- און געזעלשאפטליכער-פונאנדערשיירונג, צווישען דער יודישער בעפעלקערונג.

*) אימעטום וואו עס ווערט אין דעם דאזיגען ארטיקעל דערמאהנט דאס ווארט ‚פועל' אדער ‚פועלים', דארף מען עס פערשטעהן „טאגלוינער" (פויליש: „וויראבניצי").

די „מלחמה" צווישען 2 „חסד'ס"!..

פון דער סעריע: „יודישע פרנסות'

פון י. אבערזשאנעק

ווייסט איהר, רבותי, אז מיר לעבען איצט איבער א מלחמה? אין גריכענלאנד קעמפען די אויפשטענדיגע מיט'ן רעגירונגס-מיליטער. מ'באמבארדירט פון הארמאטען און פון שיפען, פון עראפלאנען, דעם אלטען ווענעזעלאס זענען די יאהרען בענייט געווארן — ס'איז א מלחמה מיטן גאנצען קנאק.

איצט ווארט מען א ליאדע מינוט אויף א נייער מלחמה: דער פעטער ישמעאל מיטן בולגאר, מ'נעגעלט זיך. מ'שיקט נאטעס, מ'מאביליזירט שוין די זאפאסנע, מ'מאכט מאנעווערס. ביידע שלייפען די שווערדלעך — ערב מלחמה!

אבער נישט די מלחמות מיינען מיר. נישט די גריכישע און נישט די טערקישע, נאר גאר... א יודישע! א יודישע „מלחמה". און נישט אויפן באלקאן, נאר גאר ביי אונז, ביי אונז אין לאדז, א מלחמה אהן באמבעס, אהן לופט-שיפען. אהן ביקסען, אהן פולווער און פולעמיאטען, אהן גאז-מאסקעס, אהן ארטילעריע און אהן פיעכאטע. א שטילע „מלחמה" שפילט זיך איצט אפ ביי אונז אין לאדז. און ווייסט איהר, רבותי, ווער עס פיהרט די מלחמה?— צוויי „חסד'ס": „חסד של אמת" און „חסד ואמת". און ווייסט איהר צוליב וואס זיי פיהרען די מלחמה? נישט צוליב א סכסוך וועגען פערכאפען טעריטאריע, נישט צוליב א דיפלאמאטישען קאנפליקט. נאר צוליב... יודישע מתים!...

א מלחמה וועגען בעגראבען יודען!...

הערט יודען, וועגען וואס ס'געהט די מלחמה: ווי איהר ווייסט האבען מיר אין לאדז א פעראיין „חסד של אמת". דער פעראיין האט א גרויסע אויפגאבע, צו העלפען יודען... בעגראבען. אויב מ'קאן יודען נישט העלפען לעבען, זאל מען זיי כאטש העלפען — בעגראבען...

נו, ענטוויקעלט טאקע דער פעראיין א „נוצליכע" טעטיגקייט. דערשנאפט מען עפעס א „העכטעל" וואס האלט ביים אויסשיסען, שיקט באלד דער פעראיין אהין איהרען א „זשעטשאזנאוועצ", א פאכמאן, וואס איז בלאט מיטן מלאך המות, און ווי דער מלאך המות זעהט דעם יודעל מיטן דיקען בייכעל מיט דער טעקע אונטערן ארים, ערקלערט ער זיין מיסיע פאר געענדיגט — און אדיאזד! דער דאזיגער חסד-של-אמת - יודעל איז טאקע א ספעציאליסט אויף דעם געביט, מאכט דאס „שטיקעל ארביים" זעהר געשיקט און רעיעל. אידער וואס ווען, יענער האט נאך נישט געדאנזשעט צו צומאכען אנ'-אויג פארעט ער זיך ארום איהם, גיט דעם סוחר א כאפ ווי א שפראטעל, און איינס, צוויי, ליגט ער שוין ווי א גראף — אז מ'שמועסט א „ספעציאליסט" איז דאך נישט שייך ! דערפאר רופט מען איהם טאקע „ר' ברוך דיין אמת".

— וואס מאכט איהר, ר' ברוך דיין אמת?

— ווי געהן די געשעפטען, ר' ברוך דיין אמת?

און ר' ברוך דיין אמת בעקלאגט זיך נישט אויף זיין בראנזשע. פערקעהרט: ער איז זעהר צופרידען, בעגראבט יודען און מאכט ברוך השם א שעהן לעבען..

איז דאך דער „חסד של אמת" א שעהנע אינסטיטוציע, א לייטישע איגסטיטוציע, א „לעבעדיגע" אינסטיטוציע מיט אנ'אייגענעם לאקאל, מיט א גרינעם טיש, מיט א פרעזעס, מיט א גלאק מיט סעקרעטארען, מיט א „פשיכאד" און מיט א „ראסכאד", מ'פערשרייבט נעגוי וויפל ס'איז אריינגעקומען געלד, און וויפיל ס'זענען ארויס „העכטען" אויפן עולם האמת. אין אלע געשעפטען איז טויט, און אין דעם „קרעמעל" איז א „רוך וו'אינטערעשע" — ס'איז „לעבעדיג"!...

וואלט טאקע געווען גוט און וואויל, ווען נישט —די קאנקורענץ! אין לאדז איז איינגעפיהרט די קאנקורענץ, און די קאנקורענץ לאזט נישט לעבען. זיצט א יוד מיט א מאנופאקטור-קרעמעל און זעהט מען, אז דער יוד ציהט פון דעם קרעמעה חיונה, מאכט זיך באלד קעגען איבער א קאנקורענט, און רייסט איהם דעם ביסען פון מויל ארויס, איז אין לאדז געווען א פעראיין „הכנסת כלה" האט זיך באלד געמאכט א קאנקורענץ - קרעמעל „הכנסת חתנים וכלות" און מען קאנקורירט. איז אין לאדז דא א „לינת הצדק" האט זיך געמאכט „קאנקורענטען", „לינת משמורים" און טאמער איז געווען איין „חסד של אמת" איז אויפגעשטאנען א קאנקורענט „חסד ואמת". און דערצו גאר א געפעהרליכער קאנקורענט.

אין וואס בעשטעהט די קאנקורענץ? די קאנקורענץ בעשטעהט אין דעם, וואס „חסד ואמת" בעגראבט יודען אויף א „אינטעליגענטען" אופן. זיי פיהרען אויס „דאס שטיקעל ארבייט"— מאדערנער. זיי שטעלען צו א גאנצען קאמפלעט. דערטאפען זיי א אינטעליגענטען העכט וואס האלט ביים „אויסשיסען" דעלעגירט מען זייערס א „הער ברוך דיין אמת". נישט קיין יוד מיט א בארד, נאר א גלאטראזירטען חברה-מאן. מיט א שטייפען בעכער אויפן קאפ וואס רעדט „דייטש", קומט דער פערשווין אהין בעגריסט ער זיך צו ערשט מיטן מלאך המות אויף „דייטש" :

— „גוטען טאך, הער מלאך המות„' דאן געזעגנט ער זיך מיט דעם פאציענט אין נאמען פון דער געזעלשאפט „חסד ואמת" און ווי יענער מאכט נאר צו אנ'אויג. שטעלט ער צו א פולען „קאמפלעט": א מכסה, ליכט,קלעפסידרעס, („פא פאלסקיעמו"— פערשטעהט זיך), א געפוצטע עגלה. א חזן מיט א כאר א מנין וויינערס, א „קדיש-זאגער", אנ'אל מלא רחמים-מאכער, און אויב ס'איז נויטיג —אנ'אלמנה טרייסטער אויך! .. — א גאנצען „קאמפלעט".

נו, געהט עס טאקע א פערביסענע קאנקורענץ צווישען דעם אלטען „חסד של אמת" מיטן נייעם „חסד ואמת", ס'געהט א מלחמה צווישען „ר' ברוך דיין אמת" מיט דעם „הער ברוך דיין אמת". דער אלטער „חסד" שרייט:

גזלן, גזלן, רוצח, וואס האסטו דיך אנגעזעצט אויף מיינע יאהר? וואס לאזטו מיך נישט לעבען, וואס?

ענטפערט דער צווייטער „חסד": „יאק טאק?", „צא זנאטשי?" איהר בעגראבט אייך אייערע יודען, און מיר וועלען בעגראבען אונזערע אינטעליגענטע יודען, איהר האט זיך אייער מלאך-המות, און מיר האבען זיך אונזער מלאך-המות. איהר גיט בלויז תכריכים, און מיר גיבען א גאנצען קאמפלעט מיט אלמנה-טרייסטערס אויך....

געהט טאקע איצט א מלחמה אויף טויט און לעבען. ווערט מען געוואויר, אז א גביר ליגט אויף א גריפע, אדער עפעס א נגידית'טע האט געכאפט א קאטאר, לאזען ביידע, ביידע „חסד'ס" פון איהר קיין אויג נישט אראפ. איין „חסד" געהט אריין אין דער צווייטער „חסד" געהט ארויס. ביידע „חסד'ס" קוקען איהר אונטער די אויגען, און אז גאט העלפט, אז די נגידית'טע „שיסט אויס", הייבט זיך אן א מלחמה צווישען די „חסד'ס": איין „חסד" ברענגט א מכסה מיט א „מגן-דוד", קומט דער צווייטער „חסד" און ברענגט א לוקסוסאווע מכסה מיט שפיצען. שיקט דער ערשטער „חסד" א יודעל א שומר. שיקט באלד דער צווייטער חסד א דעלעגאט מיט א הארטען בעכער אויפ'ן קאפ, און דריקט אוים „וואספולטשוטשע" אין נאמען פון דער „סטאוואזשישעניע". שטארבט א פרוי, שיקט די „סטאוואזשישעניע" א „טרייסטער". שטארבט א מאן, שיקט מען א „טרייסטערין".

קאן דאס דער צווייטער „חסד" נישט אריבערטראגען די גראנדע, ווערט א מחלוקה צווישען ביידע „חסד'ס" איין „חסד" שרייט:

— צו מיר געהערט דער העכט, ער איז אנ'אינטעליגענט.

— נאר צו מיר, ער איז קיינמאל קיין אינטעליגענט נישט געווען — דאס איז מיין פאציענט.

א מכה וועט איהר איהם קריגען!

— אייך אויף צוזעצעניש וועלען מיר איהם בעגראבען!

— נישט ביי אייער לעבען!

אט אזוי געהט א מלחמה וועגען דעם העכט. דער נייער „חסד" ברענגט זיין חזן, זיין כאר, זיין די „אינטעליגענטע" עגלה. אנ'אייגענעם מנין וויינערס, אנ'אייגענעם קדיש-זאגער, אנ'אייגענעם קל-מלא רחמים-מאכער און אנ'אייגענעם אלמנה-טרייסטער. דער צווייטער „חסד" קומט מיט „היסטארישע רעכט" אויף צו בעגראבען יודען. רייסט מען זיך ביי די קעפ. ס'געהט א מלחמה אויף טויט און לעבען און ווער ווייסט מיט וואס די מלחמה וועט זיך ענדיגען.

אין גריכענלאנד געהט א מלחמה צווישען די אויפשטענדיגע מיט'ן רעגירונגס-מיליטער. מ'שיסט פון הארמאטען, פון שיפען, פון עראפלאנען. טערקיי שלייפט ס'שווערדעל געגען בולגאריען„ און ביי אונז אין לאדז האט אויסגעבראכען א „מלחמה" צווישען... צוויי „חסד'ס".

אי די ביטערע קאנקורענץ, אז נישט געדאכט זאל זי ווערען!....

אין נעבעלען פון דער פארגאנגענהייט

פון פרץ הירשביין

איך בין אמאל אין א זומער פארנאכט אין ארגענטינע, געזעסען ביים ברעג פון שטראמיגען און שעהנעם טייך פאראנא; אינאיינעם מיט מיר ביים זייט איז געזעסען אנ׳ארטיגער קאלאניסט. אנ׳איינטעליגענט. מיר האבען געקוקט צום קיהלען שטראם ווי דער שטייגער, גערעדט פון אונזער צעזייטקייט, איבער גאר דער וועלט. גערעדט פון אונזערע פיאנערען אין ארגענטינער סטעפ, וואס האבען אריבערגעבראכט זייערע לעבענס־איינפלאנצונגען אין אן אומבעקאנטער ערד, אנ׳איינגעקויפטע פאר די געלדער פון באראן הירש׳ס ירושה.

מעין האט אויך גערעדט פון דער קאלאניע ,,מאריצא" וואו די יוגענט איז אוועק אין שטאט, און די עלטערע האבען פערקויפט די ערד צו נישט־יודען.

— אויב מיר וועלען דא נישט בעפעסטיגען אונזער עבר, אונזערע טראדיציעס, וועט מען דא יודען ביי דער ערד נישט אויפהאלטען; די טאטעס וועלען אפשר דא אויסלעבען זייערע יאהרען, אבער די קינדער, וואס וועט דא די קינדער איינהאלטען?

אזוי האט שטיל און מיט טיפען ערנסט מיין בעגלייטער גערעדט, נישט צונעהמענדיג די אויגען פון וואסער.

— וואס הייסט ביי אייך עבר און טראדיציע, זייט איהר נישט אויסען די צייט, ווען מיר זענען געזעסען אויף אנ׳אייגענער ערד, אמאל אין ארץ־ישראל?

— ניין, אזוי ווייט אויף צוריק פערפיהרט מיך נישט מיין געדאנק, איך בין אויסען אונזער קולטור, אונזער פערגאנגענהייט....

ווען ער האט געפרובט מיר קלארער מאכען, וואס ער מיינט מיט ,,קולטור" און ,,פערגאנגענהייט", האט זיין דמיון אנגעהויבען צו בלאנדזשען אין ווייטע נעבלען, וואס שפרייטען זיך איבער לענדער, צווישען פעלקער, וואו מיר האבען אין געוויסע דורות געלעבט, און שפעטער פון דארטען ארויסגעטריבען געווארען; זיין דמיון האט געבלאנדזשעט צווישען הימעל און ערד: קרייץ־צוגען, רדיפות, און פאגראמען, מסירת נפש, יאוש און פערלוירענקייט, דער היינט, דער פאקט, וואס יודען האבען איבערגעוואנדערט פון מזרח־איירא פא קיין ארגענטינע, מיט דער דעה צו פערפלאנצען זיי אין א ניי לאנד דער פאקט, אליין פערמאגט פאר איהם נישט קיין שום אנהאלט, נישטא קיין אנהאלט אין דעם היינט; נאר אין דער פערגאנגענהייט איז אונזער אנהאלט.

כמעט דאס אייגענע האב איך א ביסעל שפעטער געהערט נישט אין קיין ניי פאר אונז לאנד, נישט אויף פרעמדע פאר אונז סטעפעס — נאר אין ארץ־ישראל, וואו איעדער שטיין, איז טראדיציע, וואו א יעדעס שטויבעלע רעדט פון פארצייטען. אריבערגעקומען היינטצייטיגע מענשען מיטן פולען ווילען און בעוואוסטזיין צו ברענגען קרבנות ווי אמתע פיאנערען אונטער אלע שוועריגקייטען — אויפצוריכטען א וויסט לאנד.

פונדעסטוועגען האבען מקוננים געטייט מיט די פינגער, אויף די חלוצים, בחורים און מיידלעך, — אויף די אמתע בויער און פלאנצער:

— צופיל האבען זיי שוין געבראכט אהער היינטצייטיגען ווינט, געבראכט אהער דעם גייסט פון דער באנקראטירטער איירפא, זיי מיינען אז מיט דעם וואס זיי וועלען פון זיך ארפטרייסלען דעם עבר, וועלען זיי העלפען אויפריכטען דאס לאנד, און איך זאג: אויב מיר וועלען זיך נישט אנקניפען אין עבר — וועלען מיר דא אויך נישט בויען קיין אייביגען בנין.

— וואס הייסט ביי אייך עבר און אייגענער בנין?

— וואס הייסט? — שטוינט דער מקונן, — מען איז דא מחלל שבת, מען איז נישט מקפיד אויף כשרות; מען פערלייקענט די אלטע קולטור און טראדיציעס; מען וויל נישט לעבען אין גייסט פון אונזערע נביאים, און גרויסע מאראליסטען.

— און די העברעאישע שפראך?

— שפראך איז בלאטע!.

— טא וואס־זשע רען?

און דא וויקעלט פאנאנדער דער מקונן ווידער דאס אייגענע, פערקריכט אין נעבלען פון דער פערגאנגענהייט, זוכט אנ׳אנלען אין אלטע צייטען, אין מיטעלאלטער, אין קבלה, און אין תלמוד, אין פוסקים און אגדות.... איהם פעלט גאר נישט איין אנצווויזען אויף די, וואס זענען די מעהרהייט אין ארץ ישראל, און וואס זענען גארנישט געקומען מיט דעם בעוואוסטזיין צו בויען, נאר צו האנדלען און פערהאנדלען; זיי טאקע, די שבת־האלטער, זיי טאקע זענען עם פון די היסטארישע נעבלען ארויסגעקומען וואו מען האט געזעהען א יאריד אויף יענער זייט ים אין דעם אייגענעם לאנד...

אנזער גאנצער היינטיגער מצב, וואו עס זאל נישט זיין, אונזער נישט־שפירען די ערד אונטער די פיס, — איז א פועל יוצא פון די היסטארישע נעבלען. אז מען הערט די קולות און ווידער־קולות, וואס טראגען זיך איצט אין אנדערע מחנות: ענטדעקטע לענדער, געשענקטע טעריטאריעס, נאציאנאלער זינען, מיט די פיס אויף דער ערד!.. עס קען זיך אויסדוכטען אז מיר זענען געווארען שטיקלעך רעאל־פאליטיקער, מיר בעגרייפען אפילו פון וואנען ווינטען בלאזען; מען האט תופס געוועזען די צייט, אז פון פראווינצלער, קליינשטעטעלדיגע באנק־קוועטשער זענען מיר שוין געווארען א פאלק פון דער גאנצער וועלט... לאזט זיך אויס, אז אפילו די ניכטערע צווישען אונז מאכען כסדר דעם חשבון אהן א באלעבאס.

וואלטען זיך אונזערע יודען געשטעלט מיט ביידע פיס אויף דער ערד, דארטען וואו מען האט אונז אזא ערד אונטער די פיס ארונטערגעשטעלט — דעמאלט וואלטען זיך בעוויזען לויטערע האריזאנטען, — צוקונפטס־האריזאנטען ; דעמאלט וואלט מען נישט געדארפט זוכען אנהאלט אין די נעבלען פון דער פערגאנגענהייט, אט איז א ערד, אויף דער ראזיגער ערד ווארצעל זיך איין, שטעל אויף דורות, וואס זאלען רעדען דיין שפראך, נעהם איין די ערד, וואס מען האט דיר געגעבען, בוי אויף אויף איהר דערפער, גרונטפעסטיג אויף איהר שטעט, ווארצעל זיך איין, און זאלען נאר די שפיצען צווייגען פיהלען איעדען ווינט, וואס קומט צובלאזען, — מחמת ווארצלען זוכען זייער נאהרונג אין דער טיף! זאלען די ווינטען אפילו ברעכען צווייגען; מחמת קולטור מיינט — דער כוח וואס שאפט. אויב מיר האבען געשאפען קולטור־ווערטען אין דער פערגאנגענהייט — פארוואס זענען מיר נישט בכוח צו שאפען נייע קולטור ווערטען אין דער געגענווארט און צוקונפט? מען ליגט דאך ביי אונז איצטער אויך געגוג אייער אין פרעמדע נעסטען.

מיר פערמאגען א סך ווערטער, וואס פערמאגען נישט קיין אינהאלט, און אויב מיר האבען ווען עס איז יא פערמאגט אנ׳אינהאלט, וואס האט בערעכטיגט די אויסערליכע פארם, — האט דאס שוין געמיטען. מחמת פארם אויסגעלערט פון אינהאלט, איז ביי אונז געווארען אינהאלט. א טעות זיך איינצורעדען, אז ציוניזם איז דער אינהאלט, וואס וועט אנפיהלען די ליידיגע פארם, דארטען וואו מען לעבט זיך אויס מיט פארם אליין, דארטען וואו אונזער לעבען האט שוין לאנג אנגעוואוירען דעם אייגענארטיגען אינהאלט. דאס זעהט מען צום בעסטען, דא אין לאנד, ווען עס קומט די רייד וועגען ארגאניזירען אונזער לעבען אויף אנ׳אייגענעם פראדוקטיווען יסוד, ווען מען הויבט אן רעדען פון ערד־שטחים, פון קאנצענטרירטע יודישע דערפער, פון א קאנצענטרירט יודיש לעבען ביי דער ערד; ווען מען הויבט אן ערנסט צו רעדען וועגען נאהענטען עתיד און א פערווארצעלט לעבען, —געפינען מיר באלד אויס אז דאס אויסוואנדערען פון דער פערנעפעלטער פערגאנגענהייט, איז דא פארגעקומען אין צייט פון ,,פראספעריטי" (שפע) פון אלגעמיינעם וואוילזיין; און ווי די שפע איז אויסגערונען, קומען אונז ווידער צו חלום נעבלען פון דער פערגאנגענהייט:

— ווי אזוי וועלען מיר דא יודען ארויסנעהמען פון דער גרויס־שטאטישער ענגשאפט און קאנצענטרירען ביי דער ערד, ווען מיר זענען דא אויסגעלייריגט פון נאציאנאלען אינהאלט?

צי האבען מיר באמת פערמאגט ווען עס איז א נאציאנאלען אינהאלט? פארוואס האבען אלע קליינע און גרעסערע פעלקער אין סאוועט־רוסלאנד יא דערשפירט זייער נאציאנאלע בעפרייאונג און מיר,— נאר די נויט טרייבט אונז אהין, וואו מען ווייזט אונז אפען א טיר, זאל זיין קרים, זאל זיין בירא־בידזשאן און קיין ארגאניזירטער כוח, וואס זאל טרייבען האט זיך נאך ביז איצטער נישט ארויסגעוויזען. ווי נאך עס ווערען געשאפען אביעקטיווע מעגליכקייטען ארויסצוקריכען פון נעבעל און דערזעהען די ברייטע, אפענע וועלט, — דא ווערט משה אן שלמה׳ן, און חיים ווערט אן באצקלען... אלע טויערען זענען אפען, — לויפט מען דורך אלע טויערען!

עס איז נאר א גרויסער ספק, צי מיר האבען ווען עס איז געהאט א נאציאנאלען קשר אין נארמאלערע צייטען. רדיפות האבען אונז געבונדען, צו אפקלאנגען פון ווייטע גזירות זענען מיר וואך; צו העלפען די ווייטע, וואס אין נויט, — האבען מיר אמאל געהאט אמת׳ע וואכקייט; איצטער, ווען כמעט אומעטום איז ביי אונז נישט פרעהליך, איז אפילו דעה אויבענדערמאנטער געפיהל אפגעשוואכט געווארען.

פונדעסטוועגען האבען נאך צרות זייער כוח; אויף דעם זענען מיר דערצויגען געווארען. צו דעם זענען אונזערע חושים אנגעשפיצט, קיין חידוש נישט, ווען אין דער אייגענער ארגענטינע האט מיר א פראווינציעלער נאציאנאליסט א זאג געטון:

— צייט, מיר זאלען דא אין ארגענטינע האבען א שטיקעל פאגראם....

— איהר מיינט עס אויף צו אמת׳ן? — שטוין איך.

— אוודאי, מיין איך עס ערנסט, מחמת אהן א שטיקעל פאגראם וועט דער צווייטער, דריטער דור פערגעסען גאר אז מען איז יודען...

איז דער פראווינציעלער נאציאנאליסט אין ארגענטינע דער איינציגער? האב איך דאס נישט געהערט דא אין לאנד?

— האב איך עס דען נישט געהערט אין סאוועט רוסלאנד:

— אוודאי, — האט אין מיר אריינגעטענהט מיין אמאליגער בעקאנטער, א געוועזענער פועלי־ציון— אוודאי, פריינט הירשביין, אויב עס זאל אזוי אנגעהן א פאר דורות, מיר וועלען האבען די פולע פרייהייט קיין פאגראמען וועט מען אויף אונז נישט מאכען, — וועלען מיר פערשווינדען ווי א פאלק...

— וואס־זשע וואלט איהר אויסגעקליבען? — פרעג איך איהם, — פאגראמען אדער אסימילאציע?

קוועטשט ער מיט די פלייצעס אזוי, צי אזוי, איז איהם ביטער.

קלערט ער אבער א ווייל און זאגט:

— איך גלויב אין אונזער קיום נאר דעמאלט, ווען איך קוק זיך אריין אין אונזער פערגאנגענהייט, ווען איך זעה, ווי די מענשהייט טרייבט אונז צו זיין דאס וואס מיר זענען אפילו דעמאלט, ווען מען האט מיך גערופען ,,זשיד", האב איך געפיהלט אונזער שטארקייט; איצטער, ווען דאס ווארט ,,זשיד" איז אפילו פון רוסישען ווערטערבוך אויסגעמעקט געווארען, איז נישטא וואס, און נישטא ווער, וואס זאל אונז דערמאהנען אז מיר זענען א פאלק...

אזוי וויקעלט מען אונזער היינט אין די נעבלען פון דער פערגאנגענהייט; און אזוי ווערט מען מיט אמאל אויס א פאלק, ווי נאר מען ווענדט די אויען צו א בעפרייטען מארגען.

צו ליבען דעם בורא נאך זיינע פעולות

פון רמב"ם'ס שאפען • צו זיין 800־טען געבורטס־טאג

פון ה. קרוגער

שכל איז איינער, אבער ארבייט טוט ער א סך. ער איז דער וואס ערמעגליכט דעם מענשען צו בויען, וועבען, שפינען, זייען, שניידען, נייען, לערנען די שווערסטע שפראכען און די טיפסטע חכמות. אוממעגליך אויסצורעכענען די אלע פעולות וואס ווערען געטון דורך אט דעם כוח, בעת ער אליין בלייבט איינער און אומפערענדערט, און אויב מיר זעהען דאס אין אונז, קענען מיר דאס זעלבע אויפן בורא געוויס אויסמאהלען, אנהאלטענדיג פאר דער זעלבער צייט זיין פשוטע איינהייט און אומענדערבארקייט.

די ,,מדברים" אבער ווילען יא צושרייבען צום בורא פיר פאזיטיווע מעלות — נישט מצד די פעולות, נאר וואס זענען אין זיין וועזען גופא. די זענען: ער לעבט, ער קען, ער איז קלוג, און ער האט א ווילען. אט די פיר מעלות פערשטעהען נישט די דערמאהנטע אלס דער ארויסקום פון די פעולות, נאר איינענהייטליכע מעלות, וואס בעצייכענען זיין מהות. זיי זאגען: אויב דאס זאלען זיין פון איהם בעשאפענע (ד.ה. זיינע פעולות) מיינט דאך אז ער האט בעשאפען זיין לעבען, זיין חכמה, זיין מעגליכקייט און זיין רצון, און ווי מיר זאלען זאגען אז ער אליין האט זיך בעשאפען; איז ערשטענס, קיין לאגיק נישטא אין אזא זאג. צווייטענס, וואו האט ער געהאט דעם לעבען, ווילען, מעגליכקייט, און חכמה איידער ער האט זיי בעשאפען, זיך צו בעשאפען? דריטענס, מוזען מיר דאך אין דעם פאל צוגעבען אז עס איז געווען א צייט ווען ער האט נאך די פיר מעלות נישט געהאט — געגען דעם אנגענומענעם אמת, אז זיין עקזיסטענץ איז נישט אפהענגיג אן צייט און צוגעגעבענע מעלות. דערפאר ווילען זיי גלויבען אז דיר פיר מעלות זענען נישט בעשאפענע, נאר זיי קומען ארויס פון איהם גופא און ליגען אין זיין טבע אלס די ערשטע און העכסטע אינסטאנץ.

דער שכלדיגער בעווייז פון די ,,מדברים" איז אזא: ער לעבט, ווייל אנדערש קענען מיר דאך דעם בורא זיך נישט אויסמאהלען, אויב נישט ,,לעבען" מיינט דאס ער איז טויט, און אזוי ווי ער איז עס נישט — לעבט ער. דאס זעלבע בנוגע חכמה: ער איז נישט קיין נאר, (דאס איז דאך א מושכל ראשון) מוזען מיר צוגעבען זיין חכמה; זיין מעגליכקייט און ווילען בעווייזט די בעשאפענע וועלט, וועלכע האט נישט געקענט שטעהן פאר אונז, סיידען ער זאל האבען זיין מעגליכקייט און ווילען צו בעשאפען.

דער רמב"ם צוקלאפט אבער דעם גאנצען בנין, און בעווייזט אז אפילו די אויסגערעכענטע תוארים קענען אויך אנדערש ווי דורך זיינע פעולות נישט פערשטאנען ווערען, ער זאגט אזוי:

קודם כל דארפען מיר פערשטיין אז די צוויי מעלות: ,,לעבען" און ,,קלוג" זענען בעצם בלויז איין מעלה. ווארים יעדער מענש וואס לעבט, פיהלט זיך דורך זיינע חושים. אבער דער בורא, נישט זייענדיג א בעל חושים, בעגרייפט זיך, דאס מיינט ער ,,לעבט" אין דער בחינה פון זיין זיך אליין בעגרייפען, און אין דער זעלבער בחינה איז ער אויך א ,,חכם", ווייל דער בעגריפענער אביעקט איז אויך ער אליין, ווארים זיין טבע איז דאך נישט ווי דעם מענשענס, וואו די נשמה בעגרייפט דעם גוף און דער גוף איז דער בעגריפענער. ער איז דאך אליין סיי דער בעגרייפער און סיי דער בעגריפענער צוזאמען. ס׳איז קיין ספק נישט אז די מדברים, זאגענדיג אז ער איז א חכם, האבען דערמיט נישט געמיינט אז ער בעגרייפט זיך, נאר אז ער פערשטעהט זיינע בעשאפענע, און אויב אזוי געפינען מיר שוין דערין אויך א פעולה, אפילו לויט זייער געדאנק.

דאס זעלבע איז בנוגע די אנדערע צוויי מעלות: ,,רצון,, און ,,יכולת". ווארים עס לאזט זיך דאך נישט זאגען: ,,גאט האט זיך געוואלט", אדער ,,ער האט זיך געקענט", דאס זענען דאך ווערטער אהן א שום שכל, נאר דאס בעווייזט די שיכות צווישען איהם און זיינע בעשאפענע, דאס מיינט: ער ,,קען" בעשאפען די, וואס ער האט בעשאפען, און ,,געוואלט" די בעשאפענע ארויספירען פון גארנישט אין עקזיסטענץ. און אויב אזוי זענען די מעלות נישט אין איהם אליין, נאר מצד זיינע בעשאפענע, דאס מיינט: זיינע פעולות, ווי מיר האבען שוין פריהער ערקלערט. און אזוי דארפען אויך פערשטאנען ווערען די צוגעשריבענע מעלות פון שלש עשרה מדות: רחום, חנון, ארך אפים און בורא: רחום — זענען דיג די מידה פון רחמנות אויף דער וועלט, וואס איז פון איהם בעשאפען געווארען, דאס זעלבע זענען די איבעריגע מדות, וועלכע מיר געפינען אין זיין וועלט ער איז א בורא, מצד די בעשאפענע וועלט, דאס מיינט: די תוארים זענען בלויז נעמען פון זיינע פעולות, אבער נישט אז ער האט צוגעגעבענע מעלות, וועלכע קענען אויך פערשווינדען אדער געענדערט ווערען.

רעדענדיג וועגען דעם ענין, ווידמעט ער דעם פרק נ'ד אויך משה רבנו'ס שאלה ,,הודיעני נא את דרכיך", און בכלל אויף די שלש עשרה מדות. מיר קענען ליידער נישט איבערגעבען אפילו דעם תמצית פון טיפזיניגען פרק. כדי נישט ארונטערצוגעהן פון ענין צו ווייט).

וועט איינער פרעגען: אנגענומען אז מיר דארפען אפוואדפען אלע צוגעגעבענע תוארים. אבער מיר מוזען דאך מודה זיין, אז ער איז א נמצא (עקזיסטירענדער) און דאס איז נישט בלויז א מעלה, נאר א צופעליגע זאך: ווארים עקזיסטענץ גופא איז א צייטווייליגער צופאל צו יעדען עקזיסטירענדען. און אויב אזוי, ווי קענען מיר איהם צושרייבען דעם תואר ,,נמצא"? דער ענטפער איז: דער תואר איז א צופאל נאר ביי בעשאפענע וואס קאנען יא און נישט עקזיסטירען; אבער נישט ביים בורא, וועמענס עקזיסטענץ איז אומפערמיידליך (מחוייב המציאות), ביי יענע ווערט עס פערשטאנען: א צופאל האט געטראפען וואס זיי זענען געקומען צו עקזיסטענץ. נישט זייענדיג פריהער און ווערענדיג שפעטער. דער בורא אבער עקזיסטירט נישט לויט די מענשליכע כללים פון עקזיסטענץ, אזוי ווי ער לעבט נישט לויט די כללים פון לעבען, ער ווייס, — נישט לויט די מעטאדען פון וויסען, ער קען — אויסער די ראמען פון אונזער מעגליכקייט, ד.ה. אט די פונקציעס ווערען נישט פערארורזאכט פון אנדערע סיבות, ווי ביי מענשען, נאר זיי קומען ארויס פון זיין מהות, נישט מאכענדיג קיין ענדערונג אין איהם גופא, באטש גרויס ענדערונג קומט אויף די וואס זענען מקבל זיינע פעולות, אין זעלבען זין דארפען מיר פערשטעהן דעם ,,תואר קדמון" — נישט דער פריהערדיגסטער, וואס קען מיינען צופעליג פריהער געקומען פאר אלעמען, נאר אלס אזעלכער וואס איז נישט אונטער צייט, און זיין עקזיסטענץ פאלט בכלל ארויס פון דעם צייט־בעגריף, די אלע תוארים אויף איהם אין די נביאים און אפילו אין דער תורה גופא דארפען פערשטאנען ווערען אין מליצה, אזוי ווי די פסוקים וואס מען קען על פי טעות נעהמען, זיי לערנענדיג בוכשטעבליך, אז ער איז א קערפער.

קומענדיג צו דעם געדאנק ווערט אונז ערקלערט זעהר א טיפער ענין באמת קענען מיר זאגען בלויז נעגאטיווע תוארים אויפן בורא. און דערמיט וועלען מיר גיכער קומען צום אמת, נישט אנריהרענדיג זיין כבוד, נישט צושרייבענדיג כוחות און נישט אנווייזענדיג פעהלערען אין איהם, ווי מען קען נכשל ווערען דורך לויבען איהם מיט פאזיטיווע מעלות.

כדי דאס צו בעגרייפען דארפען מיר פערשטיין אז א תואר, א בעצייכענונג. איז קיינמאל נישט אזא וואס איז צוגעפאסט נאר צו דעם איינעם מכוח וועלכען מיר רעדען, אהן א שום צווייטענס שותפות דערין. למשל: זעהענדיג פונדערווייטענס איינעם זיך בעוועגענדיג, וועסטו פרעגען: ווער איז דער וואס דערנעהנטערט זיך צו אונז? וועט א צווייטער ענטפערען: דאס נעהט א לעבעדיגע זאך. דער ענטפער איז אנ׳אמתער; אבער דו ווייסט נאך אלץ נישט ווער דארטען נעהט. ווייל לעבעדיגע זאכען זענען פאראן א סך: מענשען און בהמות, חיות און פויגלען; אבער דו ווייסט יא, אז דאס איז נישט קיין שטיין און נישט קיין בוים, פון זיי כאטש האט יענער איהם אפגעזונדערט. דער ענטפער האט געקענט זיין א נעגאטיווער, און אויך מיט די זעלבע רעזולטאטען, למשל, ווען ער ענטפערט: ,,נישט קיין שטיין און נישט קיין בוים", וועסטו דערפון אויך נישט וויסען דאס וואס דו ווייסט איצט, אויב דאס איז א מענש, אדער א בהמה, ווייסטו נישט פון ביידע ענטפערס צוגלייך. דער אונטערשיד איז בלויז אין דעם, וואס איז פאזיטיווען ענטפער דארפסטו קיין הקדמות ניט וויסען בנוגע דער איינטיילונג פון די איבעריגע אין דריי טיילען: דומם, צומח חי (ערד, געוויקס און לעבעדיגע ברואים) און אין נעגאטיווען מוזסטו עס פריהער יא וויסען, אנדערש וועט דיר נאר קלאר ווערען וואס דאס איז נישט, אבער בלייבענדיג נישט געוואוסט וואס דאס איז יא.

(ווייטער זעה זייט)

בעפרייט פון זיין ליבעס-קאנקורענט

(ערצעהלונג) • נאכ'ן פראנצויזישען • פון נ. פערלמאן

עס איז געווען אויף אנ'אווענט ביי דער אלמנה העלען קאמבער, ווען בען לענטער האט צום ערשטען מאל בעגעגענט בערטאן.

זי האט אויף איהם געמאכט, ווי נאר ער האט זי דערזעהען, גאר א לעבעדיגען איינדרוק.

— ווער איז יענע בלאנדע, אין שווארצען, וואס זיצט דארט איינע אליין ביים פענסטער? — האט ער זיך גלייך אנגעפרעגט ביי דער באלעבאסטע.

העלען קאמבער, אנ'אלטער פריינט פון בען'ס פאמיליע, א היקליכע גאסטפריינדליכע פרוי פון א יאהר זעכציג, האט געווארפען א שנעלען בליק אין דער ריכטונג פון פענסטער.

— וואס, דו האסט זי דא נאך קיינמאל נישט געזעהן? — האט זי געזאגט — אך, יא, איך האב גאר פערגעסען, ביסט דאך ערשט געקומען פון דיין רייזע.... און פאר דיין אפפאהרען איז זי ביי מיר קיינמאל נישט געווען... זי הייסט בערטא ריטער. זי איז א שעהנע, האא?

— יא, זעהר א שעהנע... אזא איידעלע, דעליקאטע שעהנקייט... זי זעהט אויס שוין אביסעל צו בלאס, צו אומעטיג...

— עס איז נישט אומזיסט, מיין טייערער. זי האט זיך, נעבעך. גענוג אנגעליטען אין איהר יונגען לעבען. דערפאר לאד איך זי איין צו מיר. ווייל איך וויל אז זי זאל זיך אביסעל צושטרייען.

— עס האט געטראפען מיט איהר עפעס אנ'אומגליק?

— יא, א גרויס אומגליק... מיט זעקס יאהר צוריק האט זי חתונה געהאט מיט איינעם, העגרי שפיר, האסט איהם נישט געקענט?

— ניין. פון וואנען האב איך איהם דען געזאלט קענען?

— כ'ווייס, פון ווינקעלערס אדער אנדערע נאכט-פלעצער.. ער איז געווען א בעוואוסטער טומלער, א שיכור אלע האבען איהם געקאנט, זי איז געווען נאך א קינד, ווען ער האט איהר פערדרעהט דעם קאפ, זי האט זיך פערליבט אין איהם און זיי האבען חתונה געהאט. זי האט באלד זיך ארומגעזעהן וואס פאר אנ'אנטיק זי האט איינגעהאנדעלט, שוין פון די ערשטע טעג אן האט ער גענומען זי נארען אויפ'ן מיאוסטען שטייגער... ער איז אוועק פון הויז אויף גאנצע וואכען... אדער ער האט זי געשלעפט מיט זיך אין פערשידענע נאכט פלעצער און זי געצוואונגען צו זיצען ביי איין טיש מיט זיינע מיידלעך... ער האט גאר איינגיכען אויך פערשווענדעט א היבשען טייל פון איהר נדן... ער האט איהר געטון אזוי אז אין א שיינעם טאג האט זי געפרובט מאכען א סוף צו איר לעבען האט געוואלט זיך פערסמ'ען. א, אזוי איז עס געווען, אט ווי איך דערצעהל דיר. צום גליק האט מען זי אפגעראטעוועט. דערוויל איז ער אינגאנצען אוועק פון איהר, ווען זי איז געקומען צו זיך' האט איהר פאמיליע שוין געזעהן אז זי זאל איהם אפ'גט'ן, דאס איז געשעהן מיט צוויי יאהר צוריק. אבער ערשט דעם פריהלינג האט זי אנגעהויבען ארויסווייזען אביסעל לעבען און קומען צווישען מענשען...

בען לענטער איז געווארען שטארק געריהרט פון דער געשיכטע, ווען אזא אומגליק וואלט געטראפען מיט א מיאוסער פרוי, וואלט עס איהם אוודאי ווענינ־וואס געארט; עס האט איהם אבער שרעקליך אויפגערעגט אז אזוינס זאל גאר קאנען פאסירען מיט דער איידעלער, צארטער פרוי, וואס איז דארט געזעסען שטיל ביים פענסטער, אזוי רייצענד־שעהן אין דעם שווארצען קלייד, וואס האט ווייך ארומגענומען איהר יונגען קערפער און אונטערגעשטראכען די בלענדיגע ווייסקייט פון איהר האלז און פון איהרע ארעמס.

— עס איז שרעקליך! — האט ער ארויסגעזאגט מיט הארץ — ווילט איהר אזוי גוט זיין און מיך פארשטעלען פאר איהר?

— מיט פערגעניגען. אזוי ווי איהר ביידע שפילט נישט קיין ברידזש, וועט איהר קאנען צוזאמען פער ברענגען... איך מוז דיר אבער זאגען: זי איז א צוריקגעהאלטענע, וועסט בעדארפען זיין פארזיכטיג מיט איהר...

העלען קאמבער האט גראד געהאט א שוואכקייט צוזאמענצופיהרען יונגע פארלעך, זי האט אויך באלד אויסגערעכענט, אז בען, א שעהנער און ערנסטער יונג, איז גאר ווי געוואונשען צו טרייסטען די אומגליקליכע בערטא, זי האט איהם, דעריבער, גלייך צוגעפיהרט צו בערטאן, איהם פארגעשטעלט פאר איהר און זיי ביידען געלאזט אליין.

בען האט אין אנהויב געהאט אביסעל שווערינקייט צו פערבינדען מיט בערטאן א לעבעדיגען שמועס. דאס יונגע ווייבעל האט איהם אנגעקוקט מיט א צעשראקענעם בליק, אין וועלכען עס איז געווען ווענינ צוטרוי, און האט גארנישט געענטפערט אויף זיינע רייד, ביסלעכווייז האט זי פונדעסטוועגען ארויסגעזאגט עטליכע ווערטער, — און איהר שטימע איז געווען פונקט אזוי צארט און אנגענעהם ווי איהר גאנץ אויסזעהן, בען האט באלד געקראגען מעהר מוט און זיך דערוועגט צו רעדען הארציגער. אינטימער, א טיפע אויפריכטיגקייט האט זיך געפיהלט אין זיינע ווערטער, אין זיין טאן, בערטאס בליק איז געווארען ווייכער, א שאטען פון א שמייכעל האט זיך בעוויזען אויף איהרע ליפען.

זי האט אויסגעזעהן צו זיין פשוט און אפילו נאאיוו, אזוי איז זי בען נאך מעהר געפעלען. זיי זענען לאנג געזעסען אזוי זייט־ביי־זייט, אין א שאטענדיגען ווינקעל, און האבען גערעדט. ווען זיי זענען שפעט אין אווענט זיך פונאנדערגעגאנגען, זענען זיי געווען פריינט....

די פריינדשאפט איז שפעטער געוואקסען און האט זיך בעפעסטיגט מיט יעדער ווייטערער בעגעגעניש בען האט געזוכט צו בעגעגענען זיך מיט איהר וואס אפטער.

ער האט זיך אלץ מעהר צוגעבונדען צו דער שעהנער בערטאן און איז געווען גליקליך צו פיהלען, אז זי איז אויך נישט גלייכגילטיג צו איהם. אז ער געווינט ביסלעכווייז איהר הארץ, ער האט זי ליב געהאט מיט א ריינער, צארטער ליבע, וועט זי אמאל ווערען זיין געליבטע? ער האט גאר דערויף נישט געוואגט אפילו צו האפען, זאל ער זיך איינשטעלען און דאס פערלאנגען פון איהר? ניין, ער איז געווען צו זיכער, אז זי וועט איהם אפזאגען, און ער וואלט נאר דערמיט צושטערט זייער פריינטשאפט, וואס איז איהם געווען אזוי טייער. בערטא איז נישט געווען ווי אלע אנדערע פרויען, און מען האט דעריבער געמוזט זיך בעגעהן מיט איהר גאר אנדערש, ער האט איהר אנגעבאטען חתונה צו האבען. זי האט זיך געקווענקעלט, געקווענקעלט, און האט אנגענומען.

* * *

זיי האבען חתונה געהאט, בען איז געווען נאר בערוישט פון גליק. פון ליבע צו זיין יונגער, שעהנער פרוי. באלד איז זיין הארץ געווארען אומרוהיג, ער האט דערפיהלט דעם ערשטען שארפען אנגריף פון אייפערזוכט.

בערטא, א שטילע, א צוריקגעצויגענע, איז געווען א הויז־זיצערין, זי האט מעהר פון אלץ ליב געהאט צו פערברענגען די אווענטען מיטן מאן אין הויז. זי איז אוודאי געווען אנ'איבערגעגעבענע געטריע פרוי, וואס איז געשטאנען איבער יעדען פערדאכט, דאך איז בען געווען אייפערזיכטיג אויף זיין פרויס ערשטען מאן, אויף אט דעם העגרי שפיר, וואס האט זי געהאט געוואונען, ווען זי איז נאך געווען א קינד... ער האט דער ערשטער געוואונען איהר קינדיש הארץ, האט דער ערשטער אויפגעוועקט די פרוי אין איהר... האט זי איהם טאקע ליב געהאט? —האט זיך בען געפרעגט — האט זי איהם אנגענומען מיט איהר אייגענעם ווילען אדער ער האט זי געצוואונגען דערצו?

בערטאס ערשטער מאן — האט בען בעשלאסען — איז זיכער געווען א שענער יונג א לעב־יונג, אא דאן־זשואן, וואס קיין פרוי האט נישט געקאנט ביישטעהן... בערטא האט איהם ליב געהאט, זי האט איהם זיכער ליב געהאט. העלען קאמבער איז געווען גערעכט: בערטא האט איהם ליב געהאט. ווען אפילו זי האט מיט געוואלד חתונה געהאט מיט איהם... א סימן, אז זי איז אלץ אויסגעשטאנען פון איהם, און האט איהם נישט געוואלט פערלאזען...

* * *

עס איז געקומען א טאג, ווען בען האט נישט געקאנט מעהר שטיקען אין זיך דאס פיינליכע געפיהל, און ער האט גענומען בערטאן אויף א פערהער:

— האסט איהם ליב געהאט, נישט אמת? זאג מיר, ווי אזוי האסטו איהם ליב געהאט? פארוואס האסטו אזוי לאנג פערטראגען זיין געמיינהייט, זיין פערראט? האסטו איהם ליב געהאט מעהר ווי דו האסט מיך ליב? איך בין געקומען צו שפעט צו דיר... דיין ערשטע ליבע וועט שטענדיג פערבלייבען די שטארקסטע...

זי האט זיך אינגאנצען צוזאמענגענומען פון דיר־נע מאדנע רייד, און געענטפערט דערשראקען:

— רעדסט נארישקייטען, בען.... איך בין אזוי גליקליך מיט דיר, אזוי רוהיג... איך ליד נישט מעהר... איך בין גליקליך... און איך בין דאך געווען אזוי אומגליקליך... העלען קאמבער האט דיר אוודאי אלץ דערצעהלט.. איך וויל גאר נישט רעדען דערפון..

— אבער דו האסט איהם פארט ליב געהאט!... ער איז געווען שעהן, האט פערמאגט גלאנץ... האסט איהם ליב געהאט מיטן גאנצען פייער פון א יונג מיידעל.....

זי האט ארונטערגעלאזען מיד דעם קאפ און האט מעהר גארנישט געענטפערט. איהר שווייגען האט אפשר בעשטעטיגט אנ'אמת, וואס זי האט נישט געקאנט אפלייקענען... און אפשר האט זי גאר אנגעבויגען דעם קאפ אונטער דער לאסט פון די שווערע ערינערונגען וואס בען האט אזוי נישט איידעל אויפגעריהרט אין איהר... אבער בען האט דערויף געהאט איין ענטפער: „זי האט איהם ליב געהאט... זי וועט מיך קיינמאל נישט ליב האבען, ווי זי האט איהם ליב געהאט...” — האט ער נאכאנאנד איבערגעזאגט פאר זיך.

חדשים זענען פערביי און האבען נישט געבראכט קיין פערלייכטערונג פאר זיין שווערען געמיט.

איין אווענט, נאך א געשעפטליכער זיצונג, האט בען זיך געלאזט פערשלעפען פון חברה, אין א ווייג קעלער, עס איז געווען א קעלער מיט טונקעל־רויטע ליכט, מיט א הילכיגען דזשעז־ארקעסטער, מיט פארלעך, וואס האבען זיך געדרעהט אין א שיכורען געווירבעל.

בען מיט זיינע פריינט האבען פערנומען א טיש. נישט ווייט ביי א צווייטען טיש, זענען געזעסען דריי מיידלעך, וואס האבען קאנטיג ארויסגעקוקט, אז מען זאל זיי איינלאדען, די מיידלעך האבען מיטאמאל גענומען לאכען און שרייען מיט קוויטשעדיגע קולות:

— אט, אט איז ער! איצט וועט זיין פרעהליך... זעה, ער איז שוין פול... אזוי פריה... קום אהער, העגרי!

א דיקער פערשוין, נאך יונג אין אויסזעהן, איז ארייגגעקומען אין קעלער. ער האט געהאט א נאקעטען שארבען, א רויט געזיכט, און שמאלע, „פערגאסענע” אויגען. זיין שטעהן און זיין קוקען ארום זיך איז געווען אזוי ווי פון א שיכור, ער האט זיך באלד געלאזט געהן מיט א וואקעלדיגען גאנג צו די מיידלעך. וואס האבען איהם גערופען.

— אט בין איך דא, קעצעלעך מיינע, — האט ער ארויסגעזאגט מיט א הייזעריגער שטימע, — נו, גוט, מיר'ן באלד א לעב טון....

די דריי מיידלעך וואס האבען זיך אזוי דערפרעהט מיט איהם. האבען געמאכט פאר איהם פלאץ ביי זייער טיש.

(ווייטער זעה 15. זייט)

הארץ און מארד

פון וואנען ס'נעמען זיך מאנכעסמאל די דאזיגע קראנקהייטען

מעדיצינישע שמועסען

פון ד"ר ס. קלארמאן

רומאטיזם, אין אלגעמיין איז אנ'אלטע קרענק, שוין אין מצרים (עגיפטען) האבען מענשען געליטען פון אלערליי פארמען פון דער מכה. די גריכען און רוימער האבען זיך בענוצט מיט פערשידענע בעדער אלס הילפס־מיטעל קעגען רומאטיזם.

אבער די קראנקהייט וואס מען רופט היינט רומאטישער פיבער איז פון א גאנץ בעזונדערער קאטעגאריע, און געהט אייגענטליך נישט אריין אין דעם צעטעל פון אלערליי פארמען פון דער קראנקהייט, וואס מען רופט געוועהנליך רומאטיזם. די קראנקהייט וואלט אין דער אמתן געדארפט אנגערופען ווערען מיט א גאנץ אנדער נאמען. אבער דאסווארט רומאטיזם איז שוין אזוי לאנג איינגעווארצעלט געווארען אין דער מעדיצינישער שפראך, אז מען קאן דערוויל נישט אזוי גיך פטור ווערען פון דעם. ווען מען זאל אט די קראנקהייט נישט געווען האבען אויס געמישט אין איין טאפ מיט די אנדערע פארמען פון רומאטיזם, וואלט מען זיך שוין לאנג געווען געכאפט אז די קראנקהייט איז א גאנץ בעזונדערע. און דערצו נאך א זעהר און זעהר וויכטיגע וואלט מען זי אפטער פיל פריהער געווען געשטודירט און אויך אויסגעפונען דעם כאראקטער איהרען, און טאקע אויסגעמיטען א סך צרות וואס זי פערשאפט.

כאטש רומאטיזם איז אזא אלטע קרענק, האט מען ערשט מיט הונדערט יאהר צוריק בעמערקט, אז געוויסע ענטצינדענע און געשוואלענע ביינער־שלעסער האבען א געוויסע שייכות צו הארץ־קראנקהייטען, אבער מען האט נאך אלץ געמיינט, אז דאס איז א לאקאלע זאך און האט מיט'ן אלגעמיינעם געזונט צושטאנד קיין פערבינדונג נישט. מיט ארום פופציג יאהר צוריק האט מען זיך אנגעהויבען צוצוקוקען צו דער דערשיינונג, אז ביי מענשען, און דער עיקר, ביי קינדער וואס לידען פון רומאטיזם, געפינען זיך ארום געוויסע קנעכלען אדער ביינער־שלעסער, גאנץ קליינינקע דריזלעך, די גרויס פון א ברעקעל ארבעס און אמאל נאך קלענער. שפעטער האבען אנדערע פארשער בעמערקט אזוינע פיצלעך דריזלעך אין אנדערע טיילען פון די אינערליכע אברים, און מיט עטליכע און צוואנציג יאהר צוריק האט דער וועלט־בעריהמטער פאטאלאג אשאף געפונען אזוינע דריזלעך אין די הערצער גופא און אין די ברעגען פון די הארץ־טירלעך ביי מענשען, וואס זענען געשטארבען פון א געוויסען סארט רומאטיזם.

שטודירענדיג אט די אלע פאקטען האט מען זיך ארומגעזעהען, אז די אלערליי דריזלעך געפינען זיך אומעטום, וואו עס איז נאר פערהאן בינדונגס־געוועב־שטאף, וואס פערבינדען איינציגע צעלען פון א גאנצען אבר. און וואו איז דען פערהאן אזא אבר אין גאנצען קערפער, וואס עס זאל דארט פעהלען דער בינדונגס־געוועב. ?

האט מען פון דעם אלעמען געדרונגען, אז אט דער סארט רומאטיזם איז גאר נישט גלייך צו די מינים רומאטיזם, וואס זענען נאר לאקאלע זאכען, בעשרענקט בלויז אויף די ביינער־שלעסער אליין און געהען מיינסטענס אהן פיבער — בעת דער רומאטיזם, וואס האט א שייכות צו הארץ־קראנקהייטען געהט שטענדיג מיט פיבער (הויכער אדער נידריגער, דאס איז קיין חילוק נישט), איז נישט בעשרענקט אויף אנ'איינציגען אבר און איז אנאלגעמיין סיסטעמאטישע קראנקהייט, וואס קאן בעפאלען איין אבר אזוי גוט ווי א סך פערשידענע אברים.

און עס איז דאך טאקע אנ'אויגענשיינליכער פאקט, אז נישט נאר ווערט דאס הארץ אפט אנגעגריפען פון דעם רומאטישען פיבער, נאר מען געפינט אויך אזוינע אנפאלען אין מארך. נישט זעלטען געפינט מען א רומאטישע לונגען־ענטצינדונג.

אין די לעצטע עטליכע יאהר קאן מען כמעט נישט געפינען קיין איינציגען מעדיצינישען זשורנאל, אין וועלכען עס זאל פעהלען אנ'אפהאנדלונג וועגען דעם רומאטישען פיבער, דאס איז פערשטענדליך צוליב צוויי טעמים:

היינטיגע צייטען זענען הארץ־קראנקהייטען די ערשטע אויפן צעטעל פון אלע אנדערע קראנקהייטען, און ארום אכציג פראצענט פון אלע פארמען פון הארץ־קראנקהייטען זענען א דירעקטער רעזולטאט פון רומאטישען פיבער.דאס איז איצט אזא פעסטגעשטעלטער פאקט, אז קיין ערנסטער מעדיצינישער פארשער צווייפעלט מעהר נישט אין דעם.

איך מוז אייך אויסזאגען דעם טרויעריגען סוד — א סוד, וואס איז אפשר בעקאנט אין גאנץ בראד — אז הארץ־קראנקהייטען קאן מען איבערהויפט נ י ש ט ר א ד י ק א ל אויסהיילען, ווי א שטייגער מען היילט אויס א לונגען־ענטצינדונג אדער טיפוס און אנדערע קראנקהייטען פון אזא מין סארט וואס קומען און פערשווינדען. הארץ־קראנקהייטען קאן מען בלויז בעהאנדלען, פערלייכטערן דאס לידען, אויפהאלטען ביים לעבען פאר א געוויסער צייט, און נישט זעלטען זאגאר פאר א לאנגער צייט — אבער גענצליך אויסהיילען קאן מען זיי קיינמאל נישט. איז דעריבער דער שכל מחויב, אז די גלייכסטע און ווירקזאמסטע זאך איז אנצעווענדען די גאנצע אויפמערקזאמקייט אויף דער ערשטער אורזאך, וואס פערשאפט אט די קראנקהייט. דעם אורשפרונג פון רומאטישען פיבער.

און נאך א זאך איז וויכטיג צו וויסען, כדי צו פערשטעהן, פארוואס מען אינטערעסירט זיך אזוי שטארק מיטן פאהשען און שטודירען דעם רומאטישען פיבער, און דאס איז: אז די קראנקהייט איז א באצילען־קראנקהייט, און ווען נאר מען ווייס, אז א געוויסע קראנקהייט נעהמט זיך פון באצילען, דאן דארף מען שוין במילא פערשטעהן, אז אזא קראנקהייט איז אנ'אנשטעקענדיגע אנקלעפיגע און קאן איבערגעהן פון איין מענשען צום אנדערען.

און אז דער רומאטישער פיבער איז א באצילקראנקהייט און אנ'אנשטעקענדיגע — אויף דעם זענען פערהאן טויזענטער בעווייזען.

עס איז זעהר זעלטען צו געפינען די קראנקהייט ביי קינדער אונטער צוויי יאהר. פון ארום פינף ביז זעקס יאהר הויבט זי אן צו שטייגען, און פון ארום ניין ביז דרייצעהן יאהר הויבט זי שוין אן צו פאלען ערשטע אנפאלען זענען זעלטענער צווישען דערוואקסענע מענשען ווי צווישען קינדער, און אויב מען געפינט אזא אנפאל ביי א דערוואקסענעם מענשען, איז דאס נישט קיין שפאגעל־נייע זאך, נאר אנ'איבערבלייבעניש פון די קינדער־יאהרען. דער פעריאד פון נייע און פרישע אנפאלען איז אין די ערשטע קינדער שול־יאהרען. ביי דער געלעגענהייט איז טאקע צו דער מאהנען, אז אזוי ווי דאס איז דאך אנ'עפידעמישע קראנקהייט, ווי איך האב עס שוין פריהער בעמערקט איז דארף מען דעריבער אויפפאסען, אז געזונטע קינדער זאלען נישט קומען אין נאהענטער בעריהרונג מיט קינדער, וואס זענען שוין מיט דער קראנקהייט אנגעשטעקט.

דער נאמען „רומאטיזם” נעהמט זיך פון דעם גריכישען ווארט „רומא”, וואס איז דער טייטש פליהען, און דאס מיינט אזא קראנקהייט, וואס קאן און האט די טבע צו פליהען פון איין אבר צום אנדערען. און אזוי איז טאקע דער כאראקטער פון רומאטישען פיבער, וואס קאן פליהען צום הארץ, צו די ביינער, צו די שלעסער, צום מארך און צו אנדערע אברים.

פּיניעלע מזיק
גיט רשון

יאטן, צ'זאלץ וויסן, אז איך בין האנט שטאריק נערוועיאיש. אז איך על ענק פאציילן עט עץ אכעט ווערן נערוועיאיש.

העיערץ יאטן, א מאנסע:

אין ריצרועל עט פאקימן א מאקיבאידע. קא טיילנוביב פורן זיך צינאזאמעט יאטן פין דער גאנ־צער וועלט און פין לארזש אכיט.

צ'וויסץ כאדזשביג, וואס דוס איז א מאקיבאי־דע? דוס איז אזא יאנטיף, פין באקסערם, קאפיערם, לויפערס שווימערם, אזן ־ בראכערם, אין אנדערע קינצנמאכערם. דארט אין טיילנוביב, עט מע טאנצן שפרינגן, האפסן, כמאליען זעך אין די מארדים, מעט בייגן אזענע דרעננער — סעט זאן לעיבידיק אין ליסטיק!

ני, בין איך אליינט גינאנגען צו די באקאקא־מאנדע, זיי אבן זעך צינאזאמעט גינימען אין א פראיינד (געמיינט: פעראיין) וואס הייסט בעקא...יא, צ'וויים שוין—מעקאקאבי אבן אסניקליבן בלויז וויל מער בין קאניין באליטער יאט ניש גיוואלט פא־שראבן.

ני, בין איך אליינט גיאנגען צי די באקאקא־ביאנער אין אב צי זיי אזוי גיזוגט:

— העיערץ מיך אעס, ווילקער קינצנמאכערם, איך הייס פּיניעלע מאזיק, איך בין דער פאשטעיער פין גאנץ באליט אין פין שמולן געסל. איך בין ענק ניקימן פרעיגן איין זאך: צאיז ענק גימאכט א מע־קעבאידע אי ריצרועל טא ווי זענע מיר באליטער? כמאליען אין די מארדעם קענע מיר, באליטער, בע־סער פין ענק ווילקער, טאנצן, שפרינגן, בראכן אזן קענע מיר אכעט בעסער פין ענק — די אלע מישי־גינע קינצן קענע מיר, באליטער יאטן, בעסער פין ענק ווילקער, טא פארוואס זאלן מיר באליטער ניש פורן אף דעיער מאקעבאידע קא ריצרועל, פאוואוע!? איך זוג ענק, אז אויב עץ עט ניש מיטנעמען א באלי־טער דילינאט, עלן מיר ענק מאכן א מאקעבאידע דו אין לארזש — צ'העיערט?

אזוי אב איך גיזוגט דעים פרעזוס פון מאקא־קאבי, זענט עץ ציפרידן פין ענקער באליטער פא־שטעיער, פּיניעלע מאזיק?

דערוואל אציץ מיר א גיטן שאבים און זאציץ מיר גיזונט.

ביי א „פּול משארני"
שמועס צווישען יונגע בעל־הבית'לעך

— נו, מעניעק, ווי גענט עס דיר מיט דיין יונג ווייבעל?

— אויסגעצייכענט! מיר לעבען אזוי ווי מיר וואלטען געווען גע'גט.

איך האב א „כריפּקע"...
פון גראף קאלי

צוליב ענדערונג פון וועטער
וואו א שטוב איז דארט די „גריפּקעי"
ווי דער „פּיהרערי" דארט אין דייטשלאנד
האב איך אויך געכאפּט די „כריפּקעי"...

איך בין הייזעריג בגותי,
און די באקען מיינע פלאמען
דאכט זיך, אז איהר דארפט דערקענען
לויטן קלאנג פון מיינע גראמען...

ס'איז מיין מוזע שטארק „פערטשאדעטי"
און מיין נאז איז רויט ווי צונטער
מיינע ריכטערישע רעיונות
הינקען איצט אביסעל אונטער...

און דערצו נאך זיך צו וויצלען
איז קיין צייט נישט קיין בעקוועמע...
מילא... מא... איך האב א כריפּקע
זאל זי דינען פאר א טעמא...

ערשטענס, טאקע איז די „כריפּקעי"
פּאפּולער און שטארק אין מאדע....
אויסגעפּרובט פאר לאדזער גבירים
אלס א גלענצענדע מעטאדע...

קומט מען זיי למשל, בעטען
פאר א צוועק גאר א בעוואוסטען
גלייך בעקומען זיי די „כריפּקעי"
און זיי הויבען אן צו הוסטען..

לאדזער יודישער טעאטער
„כריפּעטיי שוין פון לאנג, א קראנקעס,
די דאקטוירים־גאסטראליארען
העלפען ווי א טויטען באנקעס...

* * *

נאך דערפאר אין „מלכות יבני"
איז קיין „כריפּקעי נישט פאראן,
דארטען דונערט מיט הארמאטען

אזש עס טרייסעלט דער באלקאן...
דאס איז נישט קיין רעוואלוציע
און קיין קאמף פאר פרייהייט, ניין!
כאטש מען בויקערט זיך די זייטען
און מען ברעכט זיך רוק און ביין..

וואס זשע איז דערפון געדרונגען?
וואס זשע איז דערפון די סברה?
אז דער אלטער ווענידזעלאס
האט א יונגען יצר הרע...

אט דער אלטער, אלטער תרח,
וואס האט אויסגערוהט א ביסעל
האט בעקומען פּלוצלונג חשק,
צו דער אלטער פעטער שיסעל...

פונקט אזוי א גרויער זקן,
וועלכער קען נאך קוים זיך ריהרען
שפּירט אין זיך א „כוח גבראי"
וויל נאך חתונה פּרובירען...

פּיטעל און טרייטעל

ווי גענט עס אייך ר' פּיטעל?

— נישט ווי אמבעסטען, איך האב אויסצוהאל־טען א ווייב מיט פיר קינדער—און אייך ווי גענט עס עפּעס ר' טרייטעל?

— מיר איז נאך ערגער: — איך האב איין קינד מיט פיר ווייבער.

ביידע שענקען זיך
דער ווירט און דער זשורנאליסט

א היגער זשורנאליסט איז שולדיג געווען דעם ווירט פאר 2 יאהר דירה־געלד, דער ווירט, וואס איז גראד נישט געווען קיין דבר אחר, האט איהם געמאכט א פארשלאג:

— בעצאהלט מיר די ערשטע העלפט. די צווייטע העלפט שענק איך אייך.

— און איך, האט דער זשורנאליסט געזאגט — וויל אויך נישט בלייבען הינטערשטעליג—איך שענק אייך די ערשטע העלפט.

זיין עצה
א פּארל „ווּיט" זיך

אין דער צוקערניע ביי א טישעל זיצט א בחור מיט א מיידעל וואס זענען געקומען זיך „שויען". זאגט די כלה:

— זי ווייסען, אויף דער וועלט איז שוין אזוי: א ברונעטער האט חתונה מיט א בלאנדינקע, א הויכע האט חתונה מיט א קליינעם, א דיקער האט חתונה מיט א שטשופּלע.

— יא, אזוי איז עס טאקע, איך וואלט איהן טאקע געראטען זי זאלען חתונה האבען מיט א שעה נעם — האט דער חתן־בחור געזאגט.

מ'האט איהם בעליידיגט
צווישען קאוואלערען

וואס איז עפּעס נישט געווארען פון שידוך, וואס מען האט דיר גערעדט?

— די מחותנים האבען מיך בעליידיגט.

— ?

— איך בין געווען אויף בעשויאונג האבען זיי מיך מכבד געווען מיט פּאמעראנצען.

רעלעם.

ס'איז נאך נישט אזוי

קינד: מאמעשי, דער טאטעשי האט מיר גע־זאגט, אז ווען נישט ער, וואלט איך איצט נישט געווען אויף דער וועלט — איז דאס אמת?

מוטער: דער טאטעשי האט זיך ליב צו בערים־מען און טוט איביג איבערטרייבען.

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 64 פרייטאג, דעם 15 מערץ 1935

דעם סעקוועסטראטאר'ס טרעהרען...

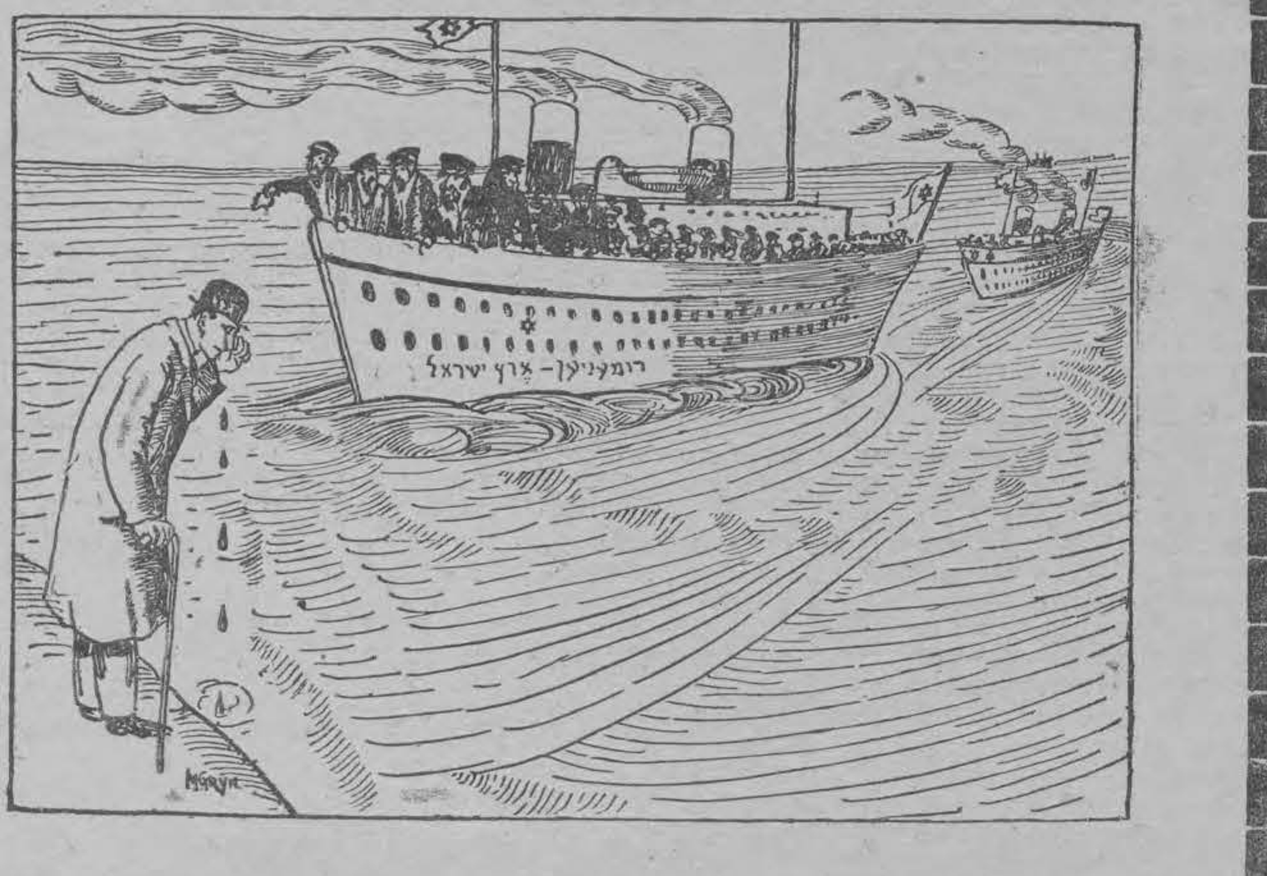

סעקוועסטראטאר: טייערע זשידקעלעך, וואס וועל איך טון אהן אייך?..

פאליטיק פון וואד

שוין נאך דער גריכישער רעוואלוציע.
געווען שוין איינמאל א רעוואלוציע, שוין איינ־מאל אנ'אויפשטאנד.
אומגעבראכט אומשולדיגע מענשען, און — שוין. אוים רעוואלוציע.
ווער האט גערודפט די דאזיגע רעוואלוציע? צלאט פשוט איז דאך דאס נישט, ערגיץ אין א ווינ־קעל פון דיפלאמאטען איז דאך די רעוואלוציע אין גריכענלאנד געווארען אויסגעארבייט און אויסגע־פלאנט. טא צו וואסערע צוועקען?
מיר, קונדס־פאליטיקער האלטען, אז דאס איז גע־ווען א פרוביר־שטיינדעל, אויסצופרובירען ווי מען האלט אין דער וועלט מיטן באלקאן, אין פאל פון עפעס־וואס־ווען זאל מען וויסען אויף וואס מען קען רעכענען, אויפן באלקאן, צי איז מען דארט גרייט, אדער פעהיג צו פערגיסען בלוט.
די דיפלאמאטישע וועלט נויטיגט זיך איצט אין באלקאנישען בלוט.
איי, וועט מען דאך פרעגען........
צו וואס אזוי פיל פרעגען, בעסער צוקוקען ס'־טייטע
לאמיר קוקען דערווייל, זיין די צוקוקער, די טושויער.

די לאדזער בחורים
וואס האבען זיי און וואס פעהלט זיי?

די פאננע אנקא זאגט אזוי:
— די היינטיגע לאדזער יונגעלייט פעהלט נישט אוים קיין שטאף צו רעדען, צו זינגען, צו טאנצען, נאר שטאף — אויף א מלבוש פעהלט זיי תמיד אוים.

צו געזונד!...
לאדזער „טאז" בעקעמפט די גריפע

די לאדזער „טאז" - אפטיילונג איז צוגעטרא־טען ענערגיש צו בעקעמפען די גריפע. אין צוזאמענ־האנג דערמיט ווענדעט זיך „טאז" צו דער יודישער בעפעלקערונג אז אין יעדען פאל, פון ניסען, זאל מען ענטפערען:
— צו געזונר און צו לעבען!..
דאס זענען די ערשטע שריט פון לאדזער „טאז" צו בעקעמפען די גריפע־ עפידעמיע אין לאדז.

ביים בופעט זיצט אברהם'ל
כמעט א באלאדע — ספ. פאר לאדזער סוחרים

אונטערן בופעט זיצט ר' אברהמ'ל,
איינער אליין אין זיין קרעמעל,
דעם קאפ געלעהנט אויפ'ן עלענבויגען,
צו דער טיר געווענדעט די אויגען,
קוקט א קונה זאל זיך בעווייזען
און איהם געבען עפעס צו לייזען,
און אזוי פערקלערט, פערטראכט,
האבען די אויגען זיך איהם פערמאכט,
גע'חלומ'ט האט זיך איהם די אמאליגע צייטען
געווען א סוחר צווישען לייטען:
סחורות געלעגען ביז צום באלטען,
אנגעשטעלטע האט ער געהאלטען,
אלע זענען זיי פערנומען: —
קונים געהען, קונים קומען, —
מזומן ממש, פלעגט מען צעהלען,
אין דער קאסע פלעגט נישט פעהלען.
יעדען אווענד קאסע־געלד
און ער רעכענט און ער קוועלט.
לעגט א קערבעל צו א קערבעל: —
פלוצים: אוי ווי, עמיץ רייסט איהם ביים ארבעל
עפענט אויף די אויגען ברייט,
דער סעקוועסטראטאר שטעהט און שרייט:
„צא זא ספאניע? — קאמבינאציע?!
פשישערלעם זראביטש ליציטאציע!"

ש. רעלעס.

אויף שבת
האט זי אנ'עלעגאנטען חתן

בעל־הבית'טע (צו דער דינסט): גוטשע וועה איז דאס דער אורוויס, וואס קומט צו דיר יעדען טאג אין דער קוך אריין?
דינסט: עי, דאס איז מיין וואכענדיגער חתן אויף אלע טעג — אויף שבת האב איך אנ'עלעגאנ־טען חתן.

א היינטיגער מענש
פון ב. קאוובער

ווען איך טראכט זיך גוט אריין אין דעם היינ־טיגען מענשען, קום איך צום שלום, אז ער לעבט נישט קענונג.
א היינטיגער מענש דארף לעבען דריי מאל אזוי לאנג ווי דער פארצייטיגער; לאמיר זאגען ווי אונ־זערע זיידעס און עלטע־זיידעס האבען געלעבט.
מיר האבען ווינטער־קליידער און זומער־קליידער און קליידער פארן הערבסט און קליידער פארן פריה־לינג און גלאט אזוי קליידער.
מיר טראגען מעהר אדער ווינציגער גאנצע שיך, און זאקען, וואלענע און נישט וואלענע אונטער־וועש.
ווערען קאליע די ציין, — לויפען מיר צום דענ־טיסט; ווערען קאליע די אויגען — לויפען מיר צו אנ'אויגען־דאקטאר; פאסט ער אונז צו ברילען.
ברילען פאר דער גאס, און ברילען צום לייענען און גלאט אזוי ברילען.
ווינטער באדען מיר זיך אין דער וואנע און זו־מער — אין ים.
מיר האלטען ריין דעם קערפער ווי ווייט מיר קענען.
מיר שלאפען ביי אפענע פענסטער כדי צו האבען פרישע לופט.
מיר עסען מיט א טאלק, כמעט יעדער מענש האט א שטיקעל דיעטע.
מיר ווייסען ווי אזוי צו לעבען; מיר לעזען וועגען דעם וויכטיגע ביכער, און מיר הערען וויכטיגע רעפעראטען.
מען פערזארגט אונז מיט א סך קאך־ביכער, פון די גרעסטע קוכערס און קעכינס.
מיר מאכען אלערליי איבונגען, מיר שפילען פוס־באל, טעניס, גאלף, און מיר ראנגלען זיך, און מיר שווימען און לויפען און פיהרען שיפעלעך, אפי צו ענטוויקלען די מוסקולען אבי צו זיין געזונט.
אנדערע רייטען אויף פערדלעך, גליטשען זיך, ווינטער אויפן אייז, קלעטערען אויף הויכע בערג און גלאט אזוי אויף די גלייכע ווענט.
איז א רעגען — האט מען א רעגען־שירם, קא־לאשען און א רעגענמאנטעל אדער — מען זיצט אין דער היים.
איז היים — האט מען עלעקטרישע לופט פון ספעציעלע ווענטילאטארען.
דארף מען בעזוכען א חבר, א פריינט, א טאטען, א מאמען, שלעפט מען זיך נישט צופוס, פערלירט מען נישט ס'געזונט, נאר מען נעמט א דראזשקע אדער א טאקסובקע און מען פאהרט.
דארף א יוד ווערען א טאטע, שיקט ער זיין פרוי אין שפיטאל און זי, די פרוי, ווערט דארטען א מאמע, און — שא און שטל.
ער זיצט זיך בשעת מעשה, ערגעץ מיט גוטע פרי־דער און שפילט א פינאקעל, אדער פאקער, אדער ער שפילט א ליבע.
אדער ער זיצט אין א קאבארעט און קוועלט פון די ציגיינערישע לידער און שעהנע טענצערקעס.
וויל א יוד גלאט אזוי פטור ווערען פון זיין ווייב־על — שיקט ער זי ווינטער אין זאקאפאנע און זומער אויף ראטשע אדער אין א באד.
וויל ער טעאטער, האט ער טעאטער; וויל ער א שעהנעם פילם — האט ער א פילם.
וויל ער נעהמען א שפאציר, האט ער שעהנע גערטנער און שטאטישע פארקס און טרוקענע טרא־טוארען,
וויל ער שרייבען האט ער זיך א שרייב־מאשין.
וויל ער רעכענען — האט ער א רעכען־מאשין.
וויל ער הערען זינגען, שטעלט ער אן א גרא־מאפאן אדער די ראדיא.
וויל ער רעדען מיט א חבר, אדער רופען א דאק־טאר, אדער פאנאטאוויע — איז פאראן א טעלעפאן.
אלץ האבען מיר היינט; און דאך, לעבט מען היינט א סך ווינציגער ווי אמאל.
וואס טויג אייך מעהר, אז א היינטיגער מענש וויל שטארבען האט ער אויך נישט קיין זארג; ער דארף עס אליין נישט טון; אנדערע בעזארגען איהם דערמיט; אדער ער ווערט דערהרגעט פון א טראמ־וויי, אדער ער ווערט איבערגעפאהרען פון אנ'אויטא מאביל.
און וועגען די פרויען איז דאך גאר אפגערעדט. א היינטיגע פרוי דארף לעבען טויזענט יאהר, קיין וועש וואשט זי נישט; קויפט פארטיגע ברויט און חלות און פיש און כריין און פערפעל און אייער־קיכלעך און זופ און ציבעלע־פלעצלעך און איינגעמא־רינירטע הערינג און וואס נישט.
און זי קאכט אויף גאז און עלעקטרי; און זי האט אלץ צום האנט; א מאשין צו מאכען לאדעס, צו מאלען פלייש, קאווע, צושלאגען אייער, אלץ איז דא. קליידער און מאנטלען קויפט זי פארטיגע; קישענס און פערענעס — פערטיגע, זי דארף נישט פליקען קיין פעדערען. גארנישט, אפילו קינדלען וויל זי נישט, דארפען דאך אונזערע פרויען לעבען כאטש טויזענט יאהר. און דאך נעהען זיי פון דער וועלט פאר דער צייט גלייך מיט די מענער.
וויל איך וויסען: וואו ליגט דא די שולד?
ענטפערט, זייט מוחל, אויף מיין פראגע: פאר־וואס לעבט דער היינטיגער מאן אדער פרוי, א סך ווינציגער ווי אונזערע באבעס, זיידעס און עלטער־זיידעס האבען געלעבט?
און טאמער וועט איהר זאגען, אז מיר, די היינ־טיגע מענשען, האבען מעהר זארג ווי אונזערע זיי־דעס האבען געהאט, איז דאס נישט אינגאנצען אמת; מחמת מיר קענען היינט קריגען אנ'אנדער מענשען פאר צוויי גילדען א טאג מיט עסען, וואס זאל זארגען פאר אונז..
פאלט חייסט עס, אוועק דער תירוץ

דער „אידעלער" ווירט דראהט
דעם רעדאקטאר פון „נייעם פאלקסבלאט"

א היגער הויז־ווירט האט זיך געפונען געטרא־פען פון א נאטיץ אין „נייעם פאלקספלאט" דער־פאר, וואס די צייטונג האט געשריבען וועגען זיינע מעשים טובים, וועגען די עקסמיסיעס א.ד.ג.ל.
דער ווירט האט צוגעשיקט צו דער רעדאקציע אזא בריוועלע:
„צום רעדאקטאר פון „נייעם פאלקספלאט"! אויב איהר וועט נישט אפרופען די נאטיץ וועגען מיר, וועל איך תיכף היינט אן נעהמען אנ'אנדערע צייטונג... אויסצולייענען".

אכטונג, פערזיכערטע!
וואס קענט איהר בעקומען אין דער „אובעזפיעטשאלניע"?

פון דער „אובעזפיעטשאלניע" טיילט מען מיט, אז ס'איז אנגעקומען א נייער טראנספארט ברילען פאר די וואס לײדען אויף דער שליעפע קישקע. נאך טיכלעך פאר די וואס ליידען אויף קאטאר־קישעק, שיפאוועקעס אויף צו לעשען לונגען־ענטצינדונגען.
אינפארמאציעס ערטיילט די „אובעזפיעטשאלניע" יעדע פראגע קאסט 20 גראשען.

די רביצין איז גערעכט
דעם רב קומט טאפעלט

צו א היגען מורה־הוראה קומט אריין א יוד און פרעגט איהם, וויפיל ער וויל פאר געבען חופה־וקדושין. רופט די רביצען דעם רב אין א זייט און רוימט איהם איין, ער זאל זיך הייסען געבען דאס טאפעלטע, וויפיל עס נעהמט א דאקטאר.
— סטייטש? פרעגט דער רב, וואס גלייכסטו עפעס דאס צו א וויזיט פון א דאקטאר?
— א דאקטאר, גיט איהם די רביצען צו פאר שטעהן, בעגראבט דאך נאר איינעם, און דו געהסט דאך בעגראבען צוויי מיט אמאל.

ש. רעלעס.

אונזערע עצות
פאר בחורים און מיידלעך

צום בחור

אויב דו געהסט
מיט א מיידעל
און דו ווילסט
איהר ליבע געווינען,
רייד נישט מיט איהר
פון ספארטען, מעטשען,
דען עס ליגט איהר
נישט אין זינען.

פלוידער נישט מיט
ווערטער לייכטע,
דען דאס אלס איז
ביי איהר בלאטע
דערצעהל איהר בעסער,
וואס איז איהר וויכטיג —
אז דו קאנסט
פערדינען א זלאטע.

צום מיידעל

אויב דו געהסט
מיט א בחור
און דו ווילסט א הם
האבען פאר זיך,
לויב זיך נישט,
אז דו קענסט
פון אויסענווייניג
יעדעם בוך.

אויב דו ווילסט
איהם זאגען אזעלכעס
וואס עס זאל איהם
אינטערעסירען,
טא, דערצעהל איהם,
אז דו קאנסט
קאכען, באקען, —
און א ווירטשאפט פיהרען.

ש. רעלעס.

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: איהר ווייסט, פאניע שבת הגדול, מען שמועסט, אז אין דייטשלאנד האט מען קיעפורען געוואלט מאכען פאר א היטלעראוויעץ?
שבת הגדול: איך מיין, אז ס'וואלט געווען מעהר יושר, אז היטלער זאל ווערען א קעפורע.

ש. רעלעס.

נישט פאר איהם
א שמועס אין לאדזער שטאט־ראט

אין היגען שטאט־ראט, פרעגט איינער פון די ענדעקישע ראטמענער א זשורנאליסט:
— מיט וואס האנדעלט איהר?
— מיין סחורה איז נישט פאר אייך — האט דער זשורנאליסט געענטפערט.
— וואס איז דאס פארא סחורה?
— אינטעליגענץ!...

יודען שמועסען
וועגען הלוואות

אויף דער נאוואמיעיסקא גאס שטעלט איין יוד אפ דעם צווייטען:
— הענעך, בארג מיר צעהן זלאטעס.
— גוט. און אז דו וואלסט געהאט וואלסטו מיר אויך געבארגט?
— אווראי וואלט איך דיר געבארגט.
— ווען איך וואלט געהאט וואלט איך דיר אויך געבארגט.

א העכטעל.

א לאדזער א געבוירענער

צוויי שמועסען צווישען זיך זאגט איינער:
— איהר ווייסט אז איך בין מיט 30 יאהר צו־ריק געקומען קיין לאדז א בארוועסער?
— און איך בין מיט 50 יאהר צוריק געקומען קיין לאדז נאקעט און בארוועס.
— אזוי ארים ביזטו געווען?
— איך בין מיט 50 יאהר צוריק געבורען גע־ווארען אין לאדז.

צווישען אקטיארען
אונטערגעהערטער שמועס

צוויליך (צו סטרוגאטש'ן): דו האסט געזעהען, סטרוגאטש, מיין ווייב אין דער פיעסע, וואס פאר א שווערע ראלע זי האט?
סטרוגאטש: וואס רעדסט דו? אין דער פיעסע רעדט דאך דיין ווייב קיין איין ווארט נישט?
צוויליך: אין דעם ליגט טאקע די גאנצע שווער־קייט פון איהר ראלע.

יודען, טרעפט!

וועלכער פון זיי איז א בעווייבטער?
די נעמען פון די חכמים, וואס וועלען טרעפען וועלען פערעפענטליכט ווערען אין ‚קונדס'.

פארוואס ער האט גע'חלש'ט
וואס אקטיארען דערצעהלען

אין ארטיסטען־פעראיין זיצען עטליכע אקטיארען און דערצעהלען וועגען זייערע גרויסע ערפאלגען. איינער דערצעהלט אז ווען ער האט געשפילט אין לאדז די ראל חנן אין ‚דבוק" איז ער געשטארבען אזוי נאטירליך, אז איינער א בעזוכער וואס איז גע־זעסען ערשטע רייה איז אוועקגעפאלען אין חלשות.
— טאקע? ווער איז עס געווען דער בעזוכער? — האבען די אקטיארען געפרעגט.
— מיינער א בעל חוב, ביי וועלכען כ'האב מיט א טאג פריהער געבארגט 50 זלאטעס — האט דער אק־טיאר געענטפערט.

דוד צעלמייסטער

צו זיין 25-יאהריגעז יובל

דוד צעלמייסטער איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1878 ביי זעהר פרומע און נאַציאָנאַל-געשטימטע עלטערען. זיין פאָטער איז געווען אַ גרויסער קאָנפעקציאָנער. דוד צעלמייסטער האָט בעקומען אַ שטרענג רעליגיעזע ערציהונג און צוזאַמען דערמיט האָט מען מיט איהם אויך געלערענט וועלטליכע לימודים. ער האָט געלערענט אין בעריהמטען וואַרשעווער גרויסען בית-המדרש אויף דער גריבנער גאַס און זיין פאָטער האָט פון איהם געוואָלט זעהען אויב נישט קיין רב איז אַ שוחט, יעדענפאַלס נישט קיין סוחר. דאָס יונגעל האָט אָבער געצויגען אין דער וועלט אַריין און צו 14 יאָהר איז ער אַוועק פון טאַטענס הויז אין איין אַנצוג און איין העמד און איז געפאָהרען קיין ענגלאַנד. ער איז אָנגעקומען אין שטעטעל הול און זיין ערשטער פערדינסט איז געווען אַלס געהילף ביי אַ מצה-בעקער. אין אויסלאַנד האָט ער פערבראַכט 7 יאָהר, געווען אַ ליידענשאַפטליכער ספּאָרטלער און גענומען אַן׳אַקטיווען אַנטייל אין די יודישע ספּאָרט-פעראיינען, ביי וועלכע ס׳האָבען עקזיסטירט דראַמאַטישע קרייזען און דאָרט האָט ער געשפּילט אַלס אַמאַטאָר.

ווען ער איז אַלט געוואָרען 21 יאָהר, איז דוד צעלמייסטער, אויפ׳ן פערלאַנג פון זיינע עלטערען צוריקגעקומען צום פּריזיוו, דאַן האָט ער חתונה געהאַט און איז אַריין אין עסק פון פּרנסה. געוואָרען אַ קאָנפעקציאָנער, געהאַט צוויי גרויסע געשעפטען אַזוי ווי זיין פאָטער און זיין זיידע. די קאָנפעקציע-בראַנזשע האָט איהם נישט צופרידען געשטעלט, איהם האָט געצויגען צום יודישען טעאַטער און ער איז אַוועקגעפאָהרען קיין פּעטערבורג, ווען מאַן פלעגט איז געווען מיניסטער, כדי צו בעקומען די ערלויבניש צו שפּילען יודיש טעאַטער אין וואַרשאַ. די בעמיהונגען האָבען נישט געהאַט קיין ערפאָלג און ער האָט די ערלויבניש נישט בעקומען.

צעלמייסטער האָט זיך דעריבער באַלד אַריינגעוואָרפען אויף אַן׳אַנדער געביט. און צוזאַמען מיט שלום בוך רייכערמאַן געגרינדעט אַ גרויסע אונטערנעהמונג פון ציימונגס-קאָלפּאָרטאַזש א. ב. „וויגאָדאַ“. ער האָט באַלד בעקומען די פערטרעטונג פון די פּעטערבורגער און מאָסקווער צייטונגען, די צייטונגען זענען פערשפּרייט געוואָרען אין וואַרשאַ און אויף דער פּראָווינץ. ער האָט אויך געהאַט די פערטרעטונג פון די ערשטע יודישע צייטונגען ווי „פריינד“, „הצופה“, דאַן „היינט“ און „הצפירה“ הויזט זיין אונטערנעהמונג האָט קאָלפּאָרטירט אויך סאָציאַליסטישע צייטונגען, האָט די מאַכט אין איין שעהנעם טאָג קאָנפיסקירט זיין געשעפט און צעלמייסטער איז אַרעסטירט געוואָרען. ער איז געזעסען אין פּאַוויאַק און גענומען אַן׳אַקטיווען אַנטייל אין בעפרייען „די צעהן פון פּאַוויאַק“. ער איז פערמשפּט געוואָרען אַרויסגעשיקט צו ווערען קיין אויס-

לאַנד אויף דער גאַנצער צייט ווי אין רוסלאַנד האָט געהערשט קריגס-צושטאַנד.

ער איז אַוועק קיין אַמעריקאַ. פאַר שווערע געלד האָט ער בעקומען די ערלויבניש צוריקצוקומען קיין וואַרשאַ אָבער שוין אָהן רעכט צו פירען אַן׳אונטערנעהמונג פון ציימונגס-קאָלפּאָרטאַזש. ער האָט זיך דאַן איבערגעוואָרפען אויף קינאָ, זעהענדיג אַז דאָס קינאָ איז פּוילען שטעהט נישט אויף קיין שום איינאָפּעאישע קינאָ אין וואַרשאַ „אַפּאָללאָ“ אויף מיט אַ שותף, לעהמאַן, אויפגעשטעלט דאָס ערשטע איינאָפּעאישע קינאָ אין וואַרשאַ „אַפּאָללאָ“ אויף 800 פּלעצער. דאָס קינאָ שטעהט נאָך ביז היינט אויף מאַרשאַלקאָווסקאַ 106. פון דאַן האָבען צו איהם אַלע ווייטער געהערט די גרעסטע קינאָס. ער האָט דער ערשטער איינגעפיהרט די רעוו און אָראָפּגע-

בראַכט קיין פּוילען פּאָלאַ נעגרי דאַן האָט ער גע-האַט דאָס טעאַטער אויף ביעלאַנסקאַ גאַס (דאָס היינטיגע נאָוואָשטשי). דאָרט האָט ער אָראַנזשירט אַ אימפּאָזאַנטע פאָרשטעלונג מיט׳ן אַנטייל פון 200 פערזאָן און אַן׳אָרקעסטער פון 50 פערזאָן אונטער דער דירעקציע פון דער קאַפּעלמייסטערין אַנדראַ קיטשעראַק. אין די רעוויען האָט צעלמייסטער זיך בעמיהט, אַז ס׳זאָלען דורכגעשמוגעלט ווערען יודישע נומערן.

גלייכצייטיג האָט צעלמייסטער געהאַלטען די „דאָלינאַ שווייצאַרסקאַ“ מיט׳ן סימפאָנישען אָרקעסטער און אויסגעגליכען דעם בעקאַנטען קאָנפליקט פון אָרקעסטער מיט׳ן בעריהמטען דיריגענט זדזשיסלאַוו בירנבוים.

ער האָט כסדר געפּרואווט און איבערגעבויט די יודיש טעאַטער. ער האָט אויפגעשטעלט די בעריהמטע טרופּע פון ברידער הערצפעלד מיט דער פּיעסע „קלאַ בעריאַט פּאַרטיי“ ער האָט פאַרין יודישען טעאַטער געלאָזט איבערזעצען די בעסטע אייראָפּעאישע אָפּערעטען, און זיך בעמיהט, אַז זיי זאָלען ווי אַמשענסטע און אַמבעסטען אויפגעפיהרט ווערען. ער האָט אויסגעהאָדעוועט סטאַרען ווי וועליש, מיצי האָפּ, ראָזען, מיכאַלעסקאָ א. א.

אין דער צייט ווען די ווילנער טרופּע איז געווען אין איהר גלאַנץ-פעריאָד, האָט צעלמייסטער געבראַכט די טרופּע מיט איהר גאַנצען רעפּערטואַר קיין וואַרשאַ און קיין לאָדז, וואו די ווילנער האָבען געשפּילט מיט אַזאַ אויסערגעוועהנליכען ערפאָלג און דאַן מיט דער טרופּע געפאָהרען קיין אויסלאַנד מיט דעמזעלבען ערפאָלג.

ער האָט געבראַכט קיין פּוילען פון טשעכיען די בעריהמטע „קאָסמאָפּאָליטאַן“-רעווי און דער-פאַר געפיהרט קיין טשעכיען אַ פּוילישע רעפּרעזענטאַנץ-אָפּערעטע.

מאַלי פּיקאָן האָט די ערשטע אין לאָדז גע-שפּילט ביי צעלמייסטער׳ן און דאַן האָט ער מיט איהר געמאַכט אַ טורנעע איבער רומעניען.

דער דיבוק איז צום ערשטען מאָל אין לאָדז אויפגעפיהרט געוואָרען דורך צעלמייסטער׳ן ביי דער רעזשי פון ד״ר הערמאַן און יצחק ברוינער׳ס דע-קאָראַציעס.

אין בוקאַרעשט האָט ער אויסגעבויט צוויי גרויסע טעאַטערען, וועלכע שטעהען נאָך ביז היינט.

דאַן האָט צעלמייסטער געקויפט דאָס טעאַטער אין לאָדז אויף ציגעל-גאַס און לאַנגע יאָהרען האָט דאָרט געשפּילט דאָס שטאָטישע טעאַטער. צעל-מייסטער׳ס טרוים איז אָבער געווען, אַז אין דעם דאָזיגען פּרעכטיגען בנין זאָל שפּילען יודיש טעאַטער. מיט 2 יאָהר צוריק איז פון בנין אַרויס דאָס פּוילישע טעאַטער און דעמאָלט האָט צעלמייסטער צוזאַמען מיט זיינע פריינד מילשטיין און סענדאָוו סקי אַריינגעלעגט פיל געלד צו רעמאָנטירען דעם בנין און צו מאַכען די גינסטיגסטע איינריכ-טונג לטובת דעם יודישען טעאַטער, וועלכעס שפּילט זייט דעמאָלט אין דעם דאָזיגען עסטעטישען און שעהנעם בנין.

נאָך אַזאַ פרוכטבאַרער אַרבייט אויפ׳ן געביט פון דער טעאַטער-קונסט האָט זיך ד״ר צעלמייסטער ערליך פערדינט, אַז זיין יובל זאָל געפייערט ווערען דורך די ליבהאָבער פון דער יודישער טעאַטער-קונסט.

אויספלוגען קיין פּאַלעסטינע פון —.630 זל. אַז
אָרגאַניזירט:
„אָרביס“ פיצטריקאָווער 18, טעל. 33-249
„ ,65 „ 20-120

די גרעסטע סענסאַציע אויף פּורים!

מען קלינגט מיר דורכ׳ן טעלעפאָן
דריי טעג פאַר אסתר תענית,
וואו קריגט מען פּאַלעסטינער פּרוכט
וואָס פּאַסט פאַר שלח מנות?...

דאָס קריגט מען אין „איטאַליע“ נאָה
דאָס זאָלט איהר נישט פערגעסען
די שענסטע אויסלענדישע פּרוכט
די פיינסטע דעליקאַטעסען.

די שעהנסטע שלח-מנות קערב
וואָס זעלטען איז צו זעהן
דאָס קריגט איהר אין „איטאַליע“ נאָה
אויף שרודמיעסקאַ צעהן.

און באָמבאָניערעס אַלערליי
אין „איטאַליע“ וועט איהר קריגען
און די פּרייזען אַזוי ביליג,
אַז ס׳איז גאָר אַ פערגעניגען...

„איטאַליע“,
שרודמיעסקאַ 10 טעלעפאָן 01-188

אַ קאַץ גנב׳עט געשיר
מ׳כאַפּט אַ גנב אויף דער היסער מינוט

(א) אין דעם געשיר-געשעפט פון י. איזביצקי (אָגראָדאָוואַ 10) איז בעלטען צוגעפאָהרען מיט אַ וועגעלע עמעס אַ פערשוין און גענומען לאָדען קעסטלעך מיט געשיר. פּונקט איז אָנגעקומען דער איינהאָבער פון געשעפט, ה׳ איזביצקי, און בער-מערקט דעם נישט געבעטענעם גאַסט. ער האָט אַלאַרמירט פּאָליציי, וועלכער עס האָט זיך איינגעגעבען צו כאַפּען דעם גנב אויף דער הייסער מינוט.

דעם פערהאַלטענעם נחום קאַץ (דאָלנאַ 30) האָט מען איבערגעגעבען דער געריכטס-מאַכט.

Casino

הייגט און פאָלג. טעג!
SHIRLEY TEMPLE
דער 6-יעהריגער פילם-שטערן, ווי אויך
CAROLA LOMBARD
GARY COOPER
אין פאַסצינירענדען פילם
„יעצט און שטענדיג“
אויסערן-פּראָגראַם:
פילם-אַקטואַליטעטען פון Paramount
און P. A. T.
פּרייזקאַרטען — אומגילטיג.
אָנהויב 4 נ״מ, שבת און זונטאָג 12 בייט.

● ר. איזראַעל

דער בערזע-סוחר

שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען

140

— מיין מאַן, האָט שולמית ווייטער דערצעהלט, איז געווען אויסער זיך. ער האָט געקוקט אויף מיר, כדי צו דערגעהן, וואָס איך בין אויסען מיט דער גאַנצער דערצעהלונג און דאַן אויף דעם געדרוקטען פּאַפּיר, כדי זיך צו איבערצייגען צי זיינע אויגען נאַרען איהם נישט אָפּ. אָבער סיי איינס, סיי דאָס צווייטע האָט זיך איהם אַרויסגעוויזען אין איין מאָמענט פאַר ריכטיג און באַלד אין צווייטען מאָמענט פאַר אַ ווילד אָדער גאָר אַ שרעקליכע בייזוויליגקייט.

— האָסטו אויף דעם אַלעם גאַרנישט קיין ענטפער, האָב איך געפרעגט מיין מאַן.

— איך ווייס נישט, וואָס איך זאָל ענטפערען. איך בין ווי צומישט, ווי משוגע.

ער האָט זיך געדרעהט הין און צוריק איבער׳ן צימער, אַזוי ווי ער וואָלט געוואַרט, אַז עס זאָל איהם איינפאַלען עפּיס אַ געדאַנק, וועלכער זאָל אויפ-קלערען די לאַגע. ס׳האָט געדויערט היבשע עט-ליכע מינוטען און דאַן ערשט האָט ער זיך געווענ-דעט צו מיר:

— אַליזאַ, וואָס פאַראַ עצה האָסטו צו דער לאַגע אויב אַלץ זאָל זיין אַזוי ווי דו האָסט דאָס געשיל-דערט?

— איך האָב געמאַכט אַ בעליידיגענדע מינע. איך האָב איהם געוואָלט ווייזען, אַז עס פערדריסט מיך זיין טאָן און זיין אונצוטרוי.

— אויב דו צווייפעלסט אין דעם, וואָס איך האָב דיר דערצעהלט, אויב דו האַלטסט, אַז עס איז אַ מיסטיפיקאַציע, אַן׳איינרעדעניש, אַן׳איינבילדע-ניש, איז דיין זאַך צו נעהמען איצט די צוויי בריף אין די הענט אַריין און צו פערטיפען זיך, אויף קליינע פּיצעלעך, אַז מ׳זאָל זיך שוין נישט קענען צוריקציפשטעלען, אַפּווישען זיך דאָס מויל און ווייטער לעבען, אַזוי ווי דו האָסט געלעבט ביז איצט.

— ענטשולדיג מיר מיין טייערע, דו האָסט מיך שלעכט פערשטאַנען. איך בין אַזוי איינגעערגערט אַז איך קען ווירקליך זיך אַרויסכאַפּען מיט אַ באַזיש וואָרט. שאַץ געבוי אָן די לאַגע און דו וועסט זיך מיין טייערע, אַליין איבערצייגען, ווי שרעקליך זי איז, ווי אויסזיכטסלאָז.

— ניין, ס׳איז נישט אמת, האָב איך איהם איבערגעשפּאַרט. אַ מענש טאָר זיך נישט באַלד אַזוי פערלירען. איך אַ קריטישער לאַגע מוז מען זיך נע-מען אין די הענד אַריין און זיין ענערגישער ווי שטענדיג. רעזיגנאַציע איז אַן׳ענין פאַר פּחדנים. קאַמף מיט שטערונגען און אין לעבען איז אַ גרויסע טוגענד. די לאַגע איז גאָרנישט אַזוי שרעקליך און האָפנונגסלאָז, ווי דו שטעלסט זי פאָר. אין וועגען מאַרקוס׳ן איז איינגעפאַלען עפּיס אַ וואַהנזיניגער געדאַנק, איז עס נאָך נישט געזאָגט, אַז אַנדערע מענשען זענען אויך משוגע און וועלען זיך רוהיג צוקוקען דערצו, ווי אימיצער וויל למשל אַ הויז אונטערצינדען? אַזוי קען מען די פראַגע נישט אַוועקשטעלען, וואָס פאַראַ סענטימענטען האָסט דו למשל זיך נישט אַקעגענצושטעלען דעם, וועלכער וויל דיך ערמאָרדען, און אויב דו וועסט דאָס נישט טון, הייסט דאָס אַז דו ביזט אַ זעלבסטמערדער און דעמאָלס וועל איך מוזען נעהמען אַ וואָרט אין דער פראַגע, דו ביזט מיין מאַן, מיך געהט דער ענין אַן פּונקט ווי דיך אַליין און איך קען דערצו בשום אופן נישט בלייבען גלייכגילטיג.

איך האָב געמאַכט זעהר אַנשטעל ווי איך בין שטאַרק אויפגערעגט, ווי מיר טוט שטאַרק וועה וואָס עס גרייט זיך אַ מאָרד-פּלאַן געגען מיין מאַן. רובין האָט מיך אַרומגענומען, מיך געקושט און געזאָגט.

— איך האָב קיינמאָל נישט געצווייפעלט, אַז דו ליבסט מיך, איך האָב שטענדיג אָפּגעשאַצט דיינע געפיהלען פאַר מיר, איך פערשטעה ווי דיר טוט דאָס אַלץ וועה, אָבער זאָג מיר מיין ליבע און טייערע זאָלען מיר זיך נאָך גוט איבעראַכטען, אפשר איז דאָך דאָ געשעהען אַ טעות. איך קען דאָך זיך בשום אופן נישט פאָרשטעלען, אַז מאַרקוס...

— איז אַ מערדער, נישט אמת? דו קענסט דיר דאָס נישט פאָרשטעלען, און איך יאָ, איך האָב שוין לאַנג די טרויעריגע איבערצייגונג, אַז עס קען אַזוי זיין, איך [illegible] צו ווייזען דיר אויך גע-זען מיט מיינע אויגען, און האָב דאָס געזעהען מיט מיינע אויגען, דאָס קען מיר שוין קיינער נישט אָפּלייקענען.

מיין מאַן איז שוין געווען איין קלעם, ער האָט נישט געהאַט קיין ענטפער אויף מיינע אַרגומענטען און צום סוף האָט ער געזאָגט.

— אָבער וואָס האָט ער צו מיר? וואָס האָב איך איהם אַזעלכעס געטון? מיר האָבען יאָ אייביגע יאָהרען געלעבט אין דער שטאַרקסטער פריינדשאַפט, איך קען דאָך זיך נישט פאָרשטעלען קיין איין פּונקט וואָס האָט געזאָלט ברענגען דערצו, אַז אייגער דעם אַנדערען זאָל בעליידיגען אָדער נישט דערצו, אַז ביי איינעם פון אונז זאָל ענטשטעהען דער טייוואָלישער געדאַנק אונז פלאַן צו ערמאָרדען.

— פערשטעהט זיך, אַז ביי דיר איז דער גע-דאַנק און פּלאַן נישט ענטשטאַנען.

— און פאַרוואָס ביי איהם יאָ?

— דערפאַר, ווייל דו ביזט צו נאַאיוו און אַנ שטענדיג, אַז דו זאָלסט קענען אָפּשאַצען די צווייטע זייט פון מענטש. געווים איז מאַרקוס געווען שטענ-דיג גוט, פריינדליך און צוגענגליך מיט דיר, און דאָס איז געווען מיט אַ ציל, ער האָט געוואָלט פערדעקען דערמיט זיין שנאה און זיינע אמתע כוונות.

— אָבער וועלכע זענען געווען זיינע אמתע כוונות, ווען איך וואָלט דאָס פערשטאַנען...

— זוך די פּרויו... האָב איך געזאָגט, צומאַכענ-דיג איין אויג.

מיין מאַן איז אויפגעשפּרונגען און האָט בריי-ט געעפענט די אויגען, ער האָט געקוקט אויף מיר ווי אויף אַ מלאך הגואל, ווי אויף דעם וועלכער האָט איהם ליכטיג געמאַכט אין אַ פינסטערען וועג, איצט ערשט האָט ער אָנגעהויבען צו פערשטעהען וואָס עס האָט געקענט געשעהען, איצט האָט ער געפונען דעם לאָגישען פאַדעם פון שמעון מאַרקוס דעם אַבשטענדיגען מענשען, ביז שמעון מאַרקוס דעם מערדער.

— און דו? שולמית, און דו? ווי האָסט דו זיך בעצויגען צו דער פראַגע, זעהסט דו ווי ער איז געוואָרען מיטאַמאָל אייפערזיכטיג. פאַרוואָס האָסט דו דאָס נישט בעמערקט ביז איצט? דו האָסט דאָס נישט געוואָלט בעמערקען און דעריבער האָט ביי איהם אין קאָפּ געקענט געבוירען ווערען אַזאַ גע-דאַנק. איצט וועסט דו דאָך פערשטעהן פאַרוואָס מיך געהט דער ענין איצט בעזונדערס אָן, פאַרוואָס איך מוז זיך מיט דעם ענין בעזונדערס פעראינטערעסירען.

מיין מאַן איז שוין געווען איבערצייגט אונטער-מיין ווירקונג. איך האָב איהם גוט געקענט, איך האָב שוין געוואוסט, אַז איצט קען איך איהם בער-פעהלען, איך קען מאַכען מיט איהם וואָס איך וויל, ער האָט זיך געווענדעט צו מיר.

— שולמית, מיין גורל איז אין דיינע הענד, איך נאַר איינער, פאַרוואָס האָב איך דאָס באַלד נישט פערשטאַנען, אַז נאָר דיר דאַרף איך אַנפער-טרויען מיין לעבען, וועמען דען, אַז נישט דיר? ווער איז מיר נאָך אַזוי נאָהענט ווי דו שולמית, זאָג וואָס האָב איך איצט צו טון.

— מעהר גאָרנישט ווי איבערשרייבען און אונ-טערשרייבען די דאָזיגע בריף. איך וועל זיי איבער-געבען אין דער פּאָליציי, וועלכע וועט דעמאָלט זיין פערפליכטעט דיך צו נעהמען אין שוץ און אָפּהיטען דיין לעבען, מאַלע וואָס עס קען פּאַסירען, אַפילו ביי דער גרעסטער פאָרזיכטיגקייט.

(פאָרזעצונג קומט)

צוקלאפט געווארען דער קארטעל פון די מעצעריזירער

(אנ) בשעתו האבען מיר מיטגעטיילט, אז אין לאדז איז געשאפען געווארען א קארטעל פון מעצעריזירער. דאס איז א ספעציעל פארבען פון גארן, וועלכעס בעקומט א גלאנץ. פון אזא גארן ווערט אויסגעארבייט סחורות, וואס אימיטירען קינסטליכע זייד. צוליב דעם, וואס א מעצערזיר פאבריק פאדערט א ספעציעלע איינריכטונג און מאשינען און וואס איז דערמיט פערבונדען גרעסערע קאפיטאלען, זע־נען אין לאדז פארהאן נאר 6 ביז 8 אזעלכע פאבריקען. עס איז דעריבער געווען א לייכטע זאך צו שאפען אין דער בראנזשע א קארטעל. דער קארטעל האט געהאט די אויפגאבע צו עלימינירען די קאנקורענץ און דאן צו העכערן די פרייזען. עס זענען אויך רעגולירט געווארען פערשידענע אנדערע פראגען, ווי למשל, די ארבייטס־צייט, די אינקאסא א. אז. וו.

6 חדשים האט דער קארטעל עקזיסטירט. אין דער לעצטער צייט האבען זיך אבער אנגעהויבען אינערליכע רייבונגען און דער קארטעל איז צוקלאפט געווארען.. די סיבות זענען פאלגענדע: א גרעסערע מעצעריזירער פירמע, וואס האט געהערט צום קארטעל, האט זיך געפונען אין שווערע פינאנציעלע בע־דינגונגען, נישט קענענדיג זיך געבען קיין עצה מיט איהרע געלד־פערפליכטונגען, האט זי געשלאסען מיט איהרע קליענטען א אפמאך, לויט וועלכען זי האט בעקומען פון איניגע קליענטען פריהער אויס אויפ'ן חשבון פון דער צוקונפטיגער ארבייט 10 טויזענט זל. דערפאר האט זי מספים געווען אויף בעדייטענדע פרייזען־הנחות. פערשטעהט זיך, אז די איבריגע פירמען זענען געצוואונגען געווארען אראפ־צולאזען פון די פרייזען.

א חוץ דער דאזיגע הויפט־סיבה האט נאך גורם געווען צו דער צוקלאפונג פון קארטעל די שלעכטע קאניונקטור אין דער מעצעריזירער אינדוסטריע.

טראגישע עקסמיסיע...

(א) איינענטליך איז איטליכע עקסמיסיע טראגיש, אבער די, וועגען וועלכען עס ווערט דא דער־צעהלט איז כפל כפלים טראגיש!

אויף ספאצעראווא 13 (באלוט) האט מען נעכטן עקסמיטירט די 41־יעהריגע בעטלערין צפורה בראם.

די אומגליקליכע האט בעת מעשה בעקומען א שגעון־אטאק, אנגעהויבען צו רייסען אויף זיך די קליידער, און צו שטיקען איהרע קינדער.

מען האט זי קוים געהאמעוועט, ארויסגערופען פאגאטאוויע, און אפגעפיהרט זי אין דעם שטאטי־שען זאמעל־פונקט.

די קינדער זענען איבערגעשיקט געווארען אין פשיטולעק.

„בריליאנטענע געשעפטען" אז נישט געדאכט זאלען זיי ווערען...

(א) וועגען דעם ווי עס פאלען אריין נאאיווע, וועלכע קויפען בריליאנטען אויף די גאסען, האט מען שוין נישט איינמאל געשריבען און געווארענט.

דער חשק צו קויפען „מציאות" איז אבער אזוי שטארק ביי מענשען, אז עס העלפען נישט קיין ווארנונגען.

אין די לעצטע פאר טעג זענען ווידער פערנארט געווארען עטליכע פאלען ווען געשיקטע „ברי־לאנטזשיאזשעס" האבען אריינגעפעקעלט א פאר פראווינצער סוחרים אויף נאוואמיעסקא גאס פערשי־דענע ציהרונג און בריליאנטען.

די פאליציי האט פערהאלטען א פאר אזעלכע הענדלער אוןווארענט ווידער דעם עולם געגען איינ־קויפען ציהרונג אין די טויערן.

KIEPURA

אין דער שפאפאנער־קאמעדיע א. ג.

פאר דיר זינג איך

די לעצטע טעג!

איז קינא

EUROPA

80 גר.

פלעצער פון 80 גר.

ארבייטער קלאגען זייער ארבייטס־געבער

(א) צום ארבייטס־אינספעקטאר און אין ארבייטס־געריכט איז אריינגעפלאסען אנ'אנקלאגע פון די ארבייטער פון דער מעכאנישער וועבעריי פון שלום מאשקאוויטש (שיענקיעוויטשא 115).

אין דער דאזיגער אנקלאגע גיבען די ארבייטער אן, אז דער אינהאבער פון דער פירמע האנארירט נישט דעם קאלעקטיווען אפמאך, צאהלט נישט די אפגערעדטע לוינען, צאהלט נישט פאר די נישט־אויס גענוצטע אורלויבען א. ד. גל.

א חוץ דעם גיבען די ארבייטער אן, אז פון די 45 ארבייטער, וואס זענען בעשעפטיגט אין פאבריק זענען נאר 15 געמאלדען אין פערזיכערונגס־אמט.

שטרייק פון טיכער־ארבייטער פון ה' פיאסקאווסקי

שוין 2 וואכען דויערט א שטרייק אין דער פאבריק פון דער פירמע א. א. פיאסקאווסקי, פאמארסקא 106. ס'שטרייקען 60 ארבייטער. שוין א לענגערע צייט קומען פאר בסדר'דיגע קאנפליקטען מיט דער פירמע אויפ'ן באדען פון נישט צאהלען די לוינען לויט'ן קאלעקטיווען אפמאך, און איבערשרייטען דעם 8־שעה'דיגען ארבייטס־טאג.

א דעלעגאציע פון די ארבייטער מיט א פאר־שטעהער פון קלאסען־פעראיין האבען זיך געוואנדען צום ארבייטס־אינספעקטאר, וועלכער האט בע־שטימט א קאנפערענץ אויף היינט פרייטאג 1 בייטאג.

ארויסגעבען די ספרים פון הגאון ר' מנחם זעמבא

היינט א בעראטונג אין דער „אגודה"

(ד) ווי שוין בעקאנט איז אין ווארשע געשאפען געווארען א קאמיטעט וואס פערנעהמט זיך מיט דעם פערשאפען די מיטלען בכדי ארויסצוגעבען די ספרים פון הגאון ר' מנחם זעמבא און ספעציעל זיין לייזען ווערק וואס ער האט געשאפען אויפ'ן רמב"ם. אין צוזאמענהאנג דערמיט איז געקומען א דעלעגאציע קיין לאדז און איז די פערזאנען פון הרב ר' אברהם נפתלי פינקעל פיעטריקאווער רב, הרב ר' אלימלך בלומענפעלד סלאוואוויצער רב און הרב שמחה גאלדבערג (אפטא.

די דעלעגאציע איז געקומען אין פעראבינדונג מיט די האביצאט מיטגלידער, קהלה פארשטעהער און א רייהע אנגעזעהענע עסקנים כדי צו שאפען אויך אין לאדז אזא קאמיטעט, צו דעם צוועק קומט היינט פאר א גרויסע בעראטונג אין זאל פון דער אגודה לעגיאנאוו 10.

פון דער ישיבה „אהבת תורה"

די ישיבה „אהבת תורה" (וואלבארסקא 20) וואו עס לערנען אנ'ערך 300 ארימע קינדער, ארדענט איין דעם 17־טען ד. ח. 5 אוו. אין ענגלישען זאל (אל. 1־טער מאי 2) א פורים־פעסט צוזאמען מיט א בעקליידונג פאר די ארימע קינדער. די פער־וואלטונג בעט אנטיילצונעמען אין דער פייערליכקייט און אונטערצושטיצען די ישיבה.

BANK HANDLOWY w ŁODZI

Spółka Akcyjna

Al. Tadeusza Kościuszki 15

ma jeszcze do wynajęcia SAFES

na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.

Safe jest NAJPEWNIEJSZEM miejscem przechowywania posagu Twej córki.

● יודיש פאלקס־טעאטער, זגערזשער 17. ●

אויפ'ז פערלאנג פון פובליקום בלייבט אויף נאך עטליכע פארשטעלונגען די בעליבטע סובריטין

רעגינא צוקער

היינט פרייטאג, מארגען שבת און זונטאג, 9 אווענד

פרעמיערע! צום ערשטען מאל! פרעמיערע!

דער נייעסטער אפערעטען־שלאגער מיט נייע נאך נישט געזונגענע שלאגערס געזאנגס־נומערן און טענץ

קארל צימבאליסט'ס אויפפיהרונג

ביילקע קאזאק

אין 3 אקטען, הויפט־ראל „ביילקע קאזאק" — רעגינא צוקער

מארגען שבת און זונטאג, 4 נאכמיטאג

אחשורוש

די בעליבטע היסטא־רישע אפערעטע פון א. גאלדפאדען

ראל „ויזתא" — רעגינא צוקער'

דינסטאג, ד. 19־טען 9 אווענד גרויסער פורים־אווענד

2 פארשטעלונגען וואס??? אין איין נאכט

אין די ווייטערע אנאנסען.

ארטיסטען־אנסאמבל: בעזמאן סאניע, פאדערמאן חנה, ראזענבערג ליובא, ראזענצווייג רעגינא, באלבירסקי הערש, נייהויז וואלף, פאלאנסקי חיים, רייכענבערג נתן. כאר און ארקעסטער אונטער לייטונג פון דוד בייגעלמאן.

ביים קלאוויר: ש. בלומשטיין.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פאלקס־טעאטער.

ווען א האנדעלס־פירמע בלייבט אונערשיטערט איז פערלויף פון 70 יאהר

צום יובל פון דער ווייז־פירמע ע. שיקער

קיין שום קריזיס־שטורמען זענען נישט בכח אויס צורייסען אדער אפצושוואכען דיווירטשאפטליכע פאזיציעס, וועלכע האבען זיך איינגעווארצעלט דורך זייער סאלידקייט, רעיעלקייט און פערשטענדניש פאר דער קונדשאפט.

א האנדעלס־אונטערנעהמונג, וועלכע פייערט איצט דעם 70־יעהריגען יובל פון איהר ענטשטעהונג האט געמוזט האבען די גרעסטע מעלות, אויב זי איז פערבליבען אונערשיטערט, בעת די אלע לעצטע זיג־זאגען אין דער ווירטשאפטליכער קאניונקטור. מיר מיינען דא די גרויסע וויין ־ פירמע ע. שיקער, וועלכע איז געגרינדעט געווארען אין יאהר 1865 און פייערט דאס 70־טע יאהר פון איהר עקזיסטענץ.

די פירמע איז געגרינדעט געווארען דורך דער אנגעזעהענער געזעלשאפטליכער פערזענליכקייט אין לאדז ה' עזרה שיקער, ער האט דאס געשעפט באלד אוועקגעשטעלט אויף אזעלכע יסודות, אז ס'זאל גע־ווינען דעם צוטרוי פון דער גרויסער יודישער קונד־שאפט דורך דעם סאלידען פיהרען די אונטערנעה־מונג, דורך דער הונדערט־פראצענטיגער רעיעלקייט און דורך דעם צופרידענשטעלען די קונדשאפט סיי אין דער קוואליטעט פון די סחורות און סיי אין די פרייזען.

ס'איז געווען א גוט־בעקאנטע זאך, אז אויב אימיצער האט געדארפט ווין צו הייל־צוועקען, אדער אלס פיינשמעקער, וועלכער האט געזוכט דאס בעס־טע — האט מען זיך געווענדעט צו דער פירמע שיקער.

אפילו די ביליגסטע און פשוטסטע ווינען זענען דורך דער פירמע שיקער ארויסגעגעבען געווארען אין דער קוואליטעט, וועלכע איז געווען דאס בעסטע אויף דעם דאזיגען פרייזען־ניוואָ.

און מיט די דאזיגע פרינציפען איז די פירמע ווייטער געגאנגען נאכדעם ווי נאך דעם פערשטארבענעם ע. שיקער האט די אונטערנעהמונג איבערגענומען ה' ישראל שיקער. מיר האבען געהאט איצט די געלעגענהייט צו בעזוכען די ווין־קעלערן פון דער אלטער פירמע און האבען זיך געקענט איבערצייגען, אז אזא אסארטימענט פון ווינען פון די ביליגסטע ביז צו די עלטסטע און בעסטע מיט אזעלכע איינריכטונגען האט מען בכלל נאך נישט געזעהן.

מיר בעגריסען דער יודישע פירמע צו דעם 70־יעהריגען יובל און ווינשען ווייטערדיגע הצלחה דער אלטער איינגעזעסענער און רעיעלער האנדעלס־פאזיציע.

א פאטאלער טעות

(א) אין שלאסער־ווארשטאט אויף זאכאדניא־סקא 11 האט דער ארבייטער זיגמונד קיאנסקי (וואלטאוסקא 48) על פי טעות אנגעגאסען זיך אויף די הענד אנשטאט אייל — זאלץ־זויער. א שווער אפגעבריהטען האט די פאגאטאוויע איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

בארטשינסקי'ס אויסשטעלונג איז פערלענגערט געווארען אויף 3 טעג

די איצטיגע בילדער־אויסשטעלונג פון דעם בעריהמטען קינסטלער העניך בארטשינסקי (אין דעם לאקאל פון „בני ברית") האט אנ'אויסנאהמס־ווייזען ערפאלג.

ביז איצט איז זי שוין בעזוכט געווארען פון טויזענדער פערזאנען, און א סך בילדער זענען פער־קויפט געווארען.

די דאזיגע זעלטענע אויסשטעלונג פון אונזער לאדזער קינסטלער איז פערלענגערט געווארען אויף 3 טעג און וועט נאך אפען זיין ביז מאנטאג, דעם 18. ד. ח.

בקרוב פאהרט דער קינסטלער אריבער קיין האלאנד, וואו ער איז איינגעלאדענט געווארען צו מאכען זיינע א רעטראספעקטיווע אויסשטעלונג.

BONA

שאקאלאד, וועלכע דו האסט שטענדיג געזוכט.

ארומאטיש, לייכט שמעלצענד און ביליג

BRANKA

אפטייקען

היינטיגע נאכט־דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: ה. דאנצער (זגערזשער 57), וו. גראשקאווסקי (11 ליסטאפאד 15), א. גארפיין (פילסודסקיעגא 54), י. כאנדזשינסקי (פיעטריקאווער 165), ר. רעמבעלינסקי (אנדזשעיא 28), א. שימאנסקי (פשענדזאלניאנא 75).

פערזענליכעס

דער לאדזער בירגער שמעון גארין, האט געענדיגט די מעדיצינישע אפטיילונג אין באזעלער אוניווערזיטעט, און בעקומען דעם טיטול פון דאקטאר מעדיצין.

Dr. Wołkowyski

האט זיך איבערגעצויגען אויף

ציגעל־גאס 11, טעל. 238-02

נעמהט אן אין הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוואכע

פון 8—11 ביי טאג און פון 4—9 אווענד

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציאל־ארצט פאר מענער־שוואכע־בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענד.

זונטאג פון 9—1 פארמיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע־פרייזען

ווער וועט משפטן איז סכסוך צווישן דעפ. מינצבערג און ד״ר קרויש

די בעקאנט איז נאכן טומל וועגן דועל צווישן דעפ. מינצבערג און ד״ר קרויש בעשלאסן געוואָרן דעם ענין איבערצוגעבן צו אַן ערן־געריכט, צוליב דעם וואס סיי דער דעפ. מינצבערג און סיי ד״ר קרויש געהערן צו „בעבע״, האט דער שטאטישער ראט פון דער ריכטונג אויסגעטיילט פון זיך דעם גענעראל מאלאכאווסקי, וועלכער דארף אָנפירן מיטן ערן־געריכט צווישן דעפ. מינצבערג און ד״ר קרויש. דעפ. מינצבערג האט אלס זיין אַ־ביטער בעשטימט דעם אדוואקאט סלאַגיאַוואָסקי, צוליב דעם וואס ד״ר קרויש האט פון זיין זייט נישט בעשטימט קיין אַ־ביטער, האט „בעבע״ פאר איהם בעשטימט אלס פערטרעטער דעם דיר. בילסקי.

צום 15 יאהרצייט פון יוסף טרומפלדור

די לאדזשער רעוויזיאָניסטישע אָרגאַניזאַציעס ווי דער הצה״ר, בית״ר, „ברית החיל״ און ברית ישורון״ אָרדענען איין שבת פארמיטאג אַ טרויער־פערזאמלונג מיטן 15 יאהר־צייט פון יוסף טרומפלדור. דער אָנפאַנג פונקט דרייסיק מינוט נאך צוועלף אין דער גאַנצער פאַרזאמלונג פון די לאדזשער ייִדישע גאסן צו דער אַלטשטעטישער שוהל.

אין אָווענד אָרדענט אײַן דער לאדזשער קאמיטעט פון קרן תל חי א פייערליכע קרן־תל חי אקאדעמיע מיטן אַנטייל פון ד״ר זודאווינסקי, אינזש. קלפערען, האַטמאַן זיידע, מגר. בערקאל, ד״ר פעלדמאַן און קליינבאל.

בעראַטונגען פון קאַטאָן־אַרבייטער

(מ) דעם קומענדיגען זונטאג, דעם 17. ד. ח. וועט אין לאָקאל פון קאַטאַן־אַרבייטער־פערבאנד (פּשעיאַזד 40) פאַרקומען אַ זיצונג, כדי אַרומצורעדן די סיטואַציע אין דער קאַטאַן־אינדוסטריע און פעסטשטעלן דעם פּראָגראַם פון דער אַקציע אויף דער נאָהענטסטער צוקונפט.

אַ ראַוט לטובת די באַראַכאָוו־שולען

דינסטאג ד. 19 מערץ (פורים) אָרדענט איין דער עלטערן־קאָמיטעט ביי די באָראָכאָוו־שולען אין די ניי־רעמאָנטירטע זאלען פון קאמעראל־טעאטער (1 מאי 2) א ראָוט. ווי שטענדיג, בעמיהען זיך אויך דאס מאל די איינוואוינער, אז דאס גראנגראם פון דער פערוויילונג זאל זיין וואס אימפּאָזאנטער. נעמענדיג אין אכט די שווערע מאטעריעלע לאגע, אין וועלכער ס׳געפינען זיך די באָראָכאָוו־שולען איז צו פערהאָפען, אז די פערוויילונג וועט ווערען בעזוכט פון דער גרויסער צאהל אָנהענגער, וועלכע די באָראָכאָוו־שולען האבען זיך דערוואָרבען אין משך פון זייער עקזיסטענץ.

רעוואָלוציע אין שפאניען״ אַ פאַרלעזונג פון טאַדעאוש וויעניאַ־דלוגאשעווסקי

מאָרגען שבת, ד. 16 מערץ 7 א זייגער אין אָווענד, קומט פאר אין זאל פון „פילהאַרמאָניע״ (נאַרוטאָוויטשא 20) א פאָרלעזונג פון טאַדעאוש וויעניאַווא דלוגאשעווסקי, אויף דער טעמא: „די רעוואָלוציע אין שפאניען״.

פורים־קאָנצערט אין „הזמיר״

געטריי דער אַלטער טראַדיציע אָרדענט איין אונזער „הזמיר״ אויך דאס מאל א שעהנעם קאָנצערט לכבוד פורים. דער קאָנצערט קומט פאָר איבער־מאָרגען שבת און בעהמט אַרום אויסשליסליך אידישע ווערק.

דאס רייכע פּראָגראַם, גוטע סאָליסטען און כאָר אונטער דער ליטונג פון פּראָפ. זאַקס, זיכערן דעם קאָנצערט דעם פולען ערפאָלג.

אַנ׳אומגליקספאַל מיט אַ טענצערין
„אין מאַלינאָווע־זאַל״

(א) אין מאַלינאָווע־זאַל אין גראַנד־האָטעל איז מיט דער טענצערין בערטא מילער פארגעקומען א שווערער אומגליקספאַל. די טענצערין האט זיך אין א געוויסען מאָמענט אויסגעגליטשט און אַרויפגעפאלען אויף א כעוודעל, וואס איז געהאנגען דערנעבען. הערביי האט דאס שטעקעלע פון פעהגדעל איהר דורכגעשטאכען דעם בויך.

די אַרויסגערופענע פאָגאָטאָווע האט אָפּגעפיהרט די שווער־פערוואונדעטע אין קריסט־שפיטאל.

קורסען פאר פּראַקטישער פאַך־אויסבילדונג

די פּועלי־ציון (פאר. מיט צ. ס.) פּאַרטיי אין לאדז אָרגאַניזירט קורסען פאר פּראַקטישע פאַך־אויסבילדונג, אָנגעפיהרט דורך ערשט־קלאסיגע אינזשעניער־ספעציאַליסטען, וועלכע וועלען אויסבילדען אַרבייטער־ספעציאַליסטען אויף אַזעלכע געביטען ווי בעטאָן־בוי־אַרבייט, קאַנאַליזאַציע, וואַסער־לייטונג, צענטראַל־בעהייצונג, עלעקטריע־מאָנטאַזש און אינסטאַלאציע. עס איז דערפאר פערשטענדליך די גרויסע פּראַיעקט־ציהונג, וואס די דירמאַנטע קורסען האבען אַרויסגערופען ביי דער לאדזשער ייִדישער אַרבייטער בעפעלקערונג.

XXV

לאדזשער ייִדיש רעפּרעזענטאַנץ־טעאַטער
„ראָזמאַיטאָשטשי״
ציגעל־גאַס 27, טעל. 112-25
דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

מיטוואָך, ד. 20 מערץ, 9.30 אָוונט
גראַנדיעזער יוביליי = ספּעקטאַקל
לכבוד דער 25 = יאָהריגער טעאַטער־טעטיגקייט פון

דוד צעלמײַסטער

אין פּראָגראַם:

1) א ייד א חכם
קאָמעדיע אין 1 אַקט פון ד. צעלמייסטער

2) נערוועזע מענשן
סקעטש אין 1 אַקט פון טונקלער

3) צעשטערטע וועלטען
דראַמע אין 1 אַקט פון ד. צעלמייסטער

קינסטלערישע רעציטאַציע
אויסגעפיהרט פון אלעקסאַנדער גראַנאַך

אינוואַזיע

126 קינסטלער פון די ייִדישע און פּוילישע בינעס אין א פּרעכטיגען
קאַליידעסקאָפּ פון שפּיל! געזאַנג! און טאַנץ!

לאדזשער סימפאָנישער אָרקעסטער
אונטער דער ליטונג פון פּראָפ. רידער.
בערימטער ווײַנראַטבענד.

יוביליי־קאָמיטעט: אוגער י. — רעד., בּרנשטיין מ. — רעזש., אדוועגטאָוויטש—אַרט., אַבערזשאַנעק — ליט., בראַדערזאָן מ. — דיכטער, ברוינער י. — מאָל., ברין מ.—פּאַרז., ברזשוסטאָווסקי ה. י. — רעד., באָרוכין אל. — רעד., בייגעלמאַן ד. — קאָמפּ., גראַנאַך אל. — אַרט., גראָסמאַן א. — רעד., געלבאַרט ס. — רעד., גאָלדענבורג ס. — אַרט., דאַראַגוזשאַנסקי מ., האַלפּערן ד״ר, וואַראַטשנסקי ק. — דיר., ווערדיגער מ. — דיר., ווייצמאַן י. — אדוו., וויסמאַן ד. — אַרט., זילבערבערג וו. — אַרט., זאַקס — קינסט., זעלמאַנאָוויטש, טורקאָוו מ. — רעד., יאַסטזשעמביעץ וו. — אַרט., מילשטיין ש.—דיר., מעלמאַן מ. — אַרט., מאַרעווסקי א. — אַרט., מיכאַלעסקאַ מ. — אַרט., מאַזא מ.—דיר., מייזל נ. — רעד., מאַשקאָוויטש — רעזש., ליפּמאַן מ. — אַרט., ניימאַן י. — רעד., סאַמבערג א. — אַרט., סענדאָווסקי ש., סטרוגאַטש י. — אַרט., סעגאַלאָוויטש ז.—ליטעראַט, פעדער מ., פּיוווישיס י. — קאָמפּ., פּרילוצקי נ. — רעד., פּיקאָן מ. — אַרט., פּינעס א.— אדוו., פּאָלעק וו., קאַצענעלסאָן י. — ליט., קאַטש קורט — אַרט., קאַהאַן י. — רעד., קאַמינסקי א. — אַרט., קלעטשעווסקי — דיר., קאַבאַקער, קאַמפּאַנעץ -- דיר., קיפּניס מ. — ליט., קאַהאַן ל. — רעד., קאַליך י. — אַרט., ראָזענבערג י. — רעד., שטיין א.— אַרטיסט, ראַבאַן י. — ליטעראַט, שפּנער ב. — רעד.

בילעטן־פערקויף אין קאַסע פון טעאַטער.

XXV XXV

גלײַכשטעלונג

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער באַטייַץ אין „נייעם פאָלקסבלאַט״ וועגען דעם, אַז איך זאָל בריכען דעם באָיקאָט געגען היטלער־דייטשלאַנד דורך דעם וואס אין מיין גאַלאַנטעריי־געשעפט האָט מען פערקויפט דייטשע נאָדלען צו סוועטער־מאַשינען — קען איך ערקלערען, אַז די רעדאַקציע איז לייַדער אַרייַנגעפיהרט געוואָרען איז אַ טעות און צוזאַמען דערמיט האָט די באַטייַך גורם געווען צו קאָמפּראָמיטירען מיין נאָמען.

איך ערקלעהר: מיין געשעפט עקזיסטירט זייט 37 יאָהר און פערשטעהט זיך, אַז פאַר דער היטלער־איבער־קערעניש האָב איך געפיהרט דייטשע סחורות ס׳איז אויך נישט מעגליך געווען, אַז ביי דער היטלער־רעוואָלוציע זאָל דער לאַגער בלייבען פולשטענדיג אויסגעשעפּט פון די דייטשע סחורות, פונדעסטוועגען האָב איך בעאויפטראַגט, אַז די סחורה זאָל אַוועקגעשטעלט ווערען ווען ס׳האָט זיך אפילו געהאַנדעלט וועגען מיין פערלוסט, אַ צופאַל האָט אָבער געוואָלט, אַז גראָד היינטיגע וואָך ווען ס׳איז אַריינגעקומען אַ קונה האָט מען איהם

על פי טעות דערלאַנגט אַ פּודעלע פון דער פערלעגענער סחורה, וואס איז דורך קיינעם נישט בעמערקט געוואָרען. פון דעם קען אַבסאָלוט נישט געדרונגען זיין, אַז איך איבערציהה איצט און מיט קויף מיט אַ כוונה דייטשע סחורות, פון דעם אין נאָך נישט געדרונגען, אַז איך בין אַ יוצא מן הכלל און וואַרף זיך נישט אונטער דעם באַיקאָט געגען די, וועלכע בעליידיגען און פייניגען אונזערע יודישע ברידער.

וואס שייך די צעטעלעך, האָב איך זיי טאַקע בכיוון שוין לאַנג אַראָפּגעריסען, ווייל אויף זיי געפינט זיך די אַדרעס פון דעם לאַדזשער אַגענט פון דער דייטשער פירמע און די כוונה איז געווען, אַז מ׳זאָל צו איהם נישט טרעפען און נישט בכשל ווערען.

פון דעם אַלעם איז צו זעהן, אַז איך טראָג נישט קיין שום שולד אין אַ צופאַל, וועלכער האָט ווירקליך נישט געדאַרפט פּאַסירען.

מיט אַכטונג
ה. אַפּפּעלבוים

לעצטע גאַסט שפּילען פון אַלעקסאַנדער גראַנאַך
אין ראָזמאַיטאָשטשי טעאַטער

נאָך עטליכע טעג זענען פערבליבען און עס ענדיגט זיך שוין דער ווינטער־סעזאָן אין „ראָזמאַיטאָשטשי״ דער גלענצענדער אַנסאַמבל מיט׳ן בערימטען גאַסטשפּילער אַלעקסאַנדער גראַנאַך בראש האָט צו די געזעגענונגס־פאָרשטעלונגען אויסגעקליבען די בעסטע שלאַגערס, וואס זענען געשפּילט געוואָרען די לעצטע צייט, היינט פרייטאָג ווערט געשפּילט שלום אַש׳ מייסטערווערק „גאָט פון נקמה״ מיט אַלעקסאַנדער גראַנאַך אין דער הויפּט־ראָל יעקל שאַפּשאָוויטש, שבת פרימאָרגען פאַר אַרבייטער און אינטעליגענץ אַלטער קאַציזנעס „וועלט געוויסען״ 4,30 נאָכמיטאָג אַ ספּעציעלע טראַדיציאָנעלע פורים פאָרשטעלונג „אחשורוש״ אין די הויפּטראָלען די בעסטע כוחות פון „ראָזמאַיטאָשטשי״ טעאַטער, שבת אָווענד 9,30 צום לעצטען מאָל „וועלט געוויסען״ מיט אַלעקסאַנדער גראַנאַך אין די ראָל פון שלום שוואַרצבאַרד.

עס ווערען געמאַכט פאַרבערייטונגען צו אַלעקסאַנדער גראַנאַך׳ס געזעגענונגס אָווענד, וועלכע קומט פאַר מאָנטאָג דעם 18 מערץ.

די „עהרליכע גנבים״ אין „פילהאַרמאָניע״

שוין 3 וואָכען ווי די וואַרשאָווער קינסטלער־טרופּע אונטער דער לייטונג פון מ. ווינדער שפּילט מיט גרויס ערפאָלג אין לאָדז. מען איז בעגייסטערט פון שפּילען פון אונזערע גוט־בעקאַנטע און בעליבטע אַרטיסטען.

דעם היינטיגען פרייטאָג, שבת, זונטאָג גיט די טרופּע די לעצטע געזעגענונגס־פאָרשטעלונגען פון דער אַמעריקאַנער פּיעסע „עהרליכע גנבים״ צו ביליגע פּרייזען.

נאָר עטליכע פאָרשטעלונגען פון רעגינא צוקער
אין „פאָלקס־טעאַטער״

פאַר׳ן אָפּפאָהרען קיין רומעניע, גיט נאָך עטליכע פאָרשטעלונגען, די בעליבטע סובּרעטין רעגינא צוקער אין „פאָלקס־טעאַטער״, היינט פרייטאָג און מאָרגען שבת אָווענד, קומט צימבאַליסטס אויפפיהרונג, צום ערשטען מאָל אין „פאָלקס־טעאַטער״, די אָפּערעטע פון רעגינא צוקער „ביילקע קאַזאַק״, שבת נאָכמיטאָג, די היסטאָרישע אָפּערעטע „אחשורוש״, מיט רעגינא צוקער אלס ושתי, אויף דינסטאָג אָווענד לכבוד פורים, ווערט צוגעגרייט א ספּעציעלער פורים־אָווענד, דער כאָר און אָרקעסטער געפינט זיך אונטער דער לייטונג, פון בעוואוסטען דיריגענט דוד בייגעלמאַן.

מעלדונגען

י.ס.א.ס. פּועלי ציון (פאר. מיט צ. ס.)
לאדזשער קאָמיטעט

עס זענען אָרגאַניזירט געוואָרען קורסען פאר טעכנישע פאַך־אויסבילדונג, די קורסען נעמען אַרום פאָלגענדע פאַכען: 1) בעטאָן־בוי־אַרבייט, 2) קאַנאַליזאַציע, וואַסער־לייטונג און צענטראַל־בעהייצונג, 3) עלעקטריע־מאָנטאַזש און אינסטאַלאַציע.

די קורסען ווערען אָנגעפיהרט דורך בעקאַנטע אינזשעניער־ספּעציאַליסטען, דער אָפּצאָהל איז אַ צוגענגליכער. איינשרייבונגען און אינפאָרמאַציעס ערטיילט דער סעקרעטאַריאַט פון פּועלי ציון פּיעטרקאָווער 83 פון 8—10 אָוונד. 6746

איגוד הציונים המדינתיים (יודענשטאַטס־פּאַרטיי) סניף מרכזי עירוני בלודז טראַוגוטאַ 8.

שבת ד. 16 מערץ אָווענד קומט פאָר אַ רעפעראַט פון ח׳ מגר. בורוויטש א.ד.ס. די אַראַבער־שע פראַגע און אידענשטאַטלערישער בעלויכטונג יעדען טאָג קומען פאַר העברעאישע לעקציעס גלייכצייטיג מעלדען מיר דאס עס ווערט ערטיילט יורידישע עצות דורך אַנ׳אַדוואָקאַט. 6748

איגוד הציונים המדינתיים סניף שלישי „נורדיה״ בלודז פּילסודסקיעגאָ 57

פרייטאָג דעם 15 מערץ ד. י. פּינקטליך 8.30 אָווענד אַ רעפעראַט פון ח׳ זאַנדער, אויף דער טעמא „יעלחיש צעזאַר״ איינגאַנג פרייַ פאַר חברים און סימפּאַטיקער. 67,43

זש.ט.ק. (וואָלטשאַנקאַ 35, טעל. 121-53)

אויספלוגען: זונטאָג ד. 17 ה. ח. קומט פאַר אַנ׳אויספלוג אין זקנים־הויז און אויף דער אויסשטעלונג פון ה. באַרשטשינסקי אין דער לאָדזשע בנין־ברית. זאַמעלפונקט 11 אַ זייגער פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

אימפּרעזעס: פרייטאָג, ד. 15 ה. ח. פונקט 9 א זייגער אָוו. קומט פאַר אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט אַ פאָרלעזונג פון ד״ר וו. פּאָלעק א. ד. ס. „דער יודישער און נאַציסטער קולט פאַר שפּאָרען״. „איינגאַנג פריי.

זונטאָג, ד. 17 ה. ח. פונקט 5 אַ זייגער־נאַכט קומט פאַר אַ חבּרישער טיי־אָווענד.

יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג

שבת, דעם 30־טען מערץ ה. י. 7 אָווענד אין ערשטען און 8 אָווענד צום צווייטען טערמין, קומט פאַר די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג דער סעקרעטאַריאַט פון דער געזעלשאַפט נעמט אָן איינשרייבונגען. אויף די אָרגאַניזירענדע 1) ראָד־סעקציע און 2) שווים־סעקציע. אויך גיט אַרויס הנחה־בילעטען אויף די קינאָס „לונא״, „ראַקעטא״ און „איראָפּא״.

די ביבליאָטעק איז טעגליך 2 מאָל ווענדלען: מאָנטאָג און מיטוואָך פון 8—10 אָווענד. דער לייען־זאַל — יעדען טאָג, אויסער שבת און זונטאָג אין אייגענעם לאָקאַל.

געז. קולטור־ליגע זאַכאָדניאַ 68
אָפּן־פּאָרום

היינט פרייטאָג 8,30 אָווענד קומט פאַר אין אייגענעם לאָקאַל אַנ׳אָפּן־פאָרום געפיהרט דורך ח׳ סעגאַל. אויסער פּאָליטישע אַקטואַליעס — אַ רעפעראַט וועגען דער פּאָליצאַי קאַמפּף, רעציטאַציעס און געזאַנג.

גראַנאַך־פאָרשטעלונגען

די געז. ק. ל. גיט אַרויס הנחה־בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען פון אַלעקסאַנדער גראַנאַך אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי״.

אָפּערעטען־טעאַטער

די געז. ק. ל. גיט אַרויס הנחה בילעטען אויף די פאָרשטעלונגען פון אָפּערעטען טעאַטער אין פילהאַרמאָניע.

אויספלוגען

מאָרגען שבת 10 פריה קומט פאַר אַנ׳אויספלוג אין עטנאָגראַפישען מוזיי. זונטאָג דעם 17־טען 10,30 פריה אַנ׳אויספלוג אין דער קלאַנג אַפּאַראַטור פון קינאָ „לונא״. 6815

ענגליש און עספּעראַנטאָ

די געז. ק. ל. נעמט אָן איינשרייבונגען אויף אַנ׳ענגליש קורס פאַר אַוואַנסירטע און אויף אַנ׳אָנפאַנגער קורס פון עספּעראַנטאָ.

קינאָ סעאַנסען

די געז. ק. ל. גיט אַרויס הנחה בילעטען אין די קינאָס קאַסינאָ, איראָפּאַ, לונא און דאַס לודאָווי אָרדענט איין שבת און זונטאָג פרימאָרגענס אין די קינאָס צו זעהר ביליגע פרייזען. בילעטען צו בעקומען אין סעקרעטאַריאַט זאַכאָדניאַ 68 טעל. 191-15 יעדען טאָג פון 10—2 און פון 4—10 אָוו.

DR. MED. H.
Różaner
ספּעציאַליסט פאַר
הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראַנק.
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.
נעמט אָן פון 9—1 פאַרמ. און פון 5—9.

רעפּרעזענטאַנץ-טעאטער „ראַזמאַיטאָשטשי"
ציגעל-גאס 27, טעל. 112-25.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

לעצטע גאַסטשפּילן פון אלעקסאנדער גראנאך מיט'ן גאנצן אנסאמבל.

גאָט פון נקמה
היינט פרייטאג, 9.30 אָוו. ערב פּארשט. 1 זל. רייע פרייזן נאר 1 זל. 1טע
שלום אש'ס מייסטערווערק
מיט אלעקסאנדער גראנאך אין דער הויפּט-ראָל „יעקל שאַפּשאָוויטש".

מארגן, שבת, 12 אזייגער פריה גרויסער פריהמארגנע „וועלט-געוויסען" מיט אלעקסאנדער גראנאך אין דער ראָל שלום שווארצבארד

מארגן, שבת, 9 אָוו. אומבעדינגט צום לעצטן מאל
וועלט-געוויסען
מיט אלעקסאנדער גראנאך אין דער הויפּטראָל

מאנטאג, 9,30 אוונט 1) שיילאָק פון וויליאם שעקספּיר — 2) אלעקסאנדער גראנאך'ס לעצט ווארט צום לאדזשער פובליקום
גרויסער געזעגנונגס-אוונט פון אלעקסאנדער גראנאך
דינסטאג, 9.30 אָוו. גראנדיעזע פורים-פארשטעלונג. בילעטן שוין צו בעקומען.

מארגן שבת, 4.30 נ"מ אברהם גאלדפאדענס גלענצענדע פורים-פארשטעלונג
אחשורוש
הויפּט-ראָלען: „אסתר המלכה"-פ. רובינא; „אחשורוש"-באזשיק; „מרדכי"-הילסבערג; ויזתא-הערשקאוויטש; המן-האמבורגער
גרויסער כאר און ארקעסטער! פּרעכטיגע אויסשטאטונג!
בעוויליזט אייערע קינדער די יודישע היסטאריע מיט זייערע העלדען.

מוראדיגער סקאנדאל אין שטאט-ראט

(ענדע פון דער 7-טער זייט)

ראטמאן קאוואלסקי האט כסדר געבארגט מיין אוי-טא, כדי צו פאהרען מיט'ן ווייב שפאצירען, הגם ער ווייס גוט, אז איך בין א יוד.

די ראטמענער שטיינשניידער, פיין, ארוו. רייכ-מאן, זיידע, רוס פערטייטיגען דעם ראטמאן מאה-צלים.

ראטמאן נוטקעוויטש און מילמאן שטעלען זיך פערטיידיגען געגען דעם אנפאל פון די ענדעקעס, וועלכע שטעהען שוין הארט ביי די יודען און דאס בעשלעג העגגט אין דער לופטען.

קאמיסאר וואיעוואודזקי לויפט אראפ פון פרע-זידיום און צוזאמען מיט די ראטמענער פון „בעבע" שטעלען זיי זיך צווישען די ענדעקעס און די יודען און דערלאזען נישט צום געשלעג. דער טומעל איז א אומבעהויערער, קאפּטשינסקי טשערניק און אנדערע רייסען זיך אבער ווייטער און די פויסטען פאכען אין דער לופטען. סוף-כל-סוף זעהט דער קאמיסאר נישט קיין אנדערן אויסוועג און איבעררייסט די זי-צונג אויף 10 מינוט.

דער טומעל שטעלט זיך נישט איין ביז דער פארזיצער פון דער ענדעקישער פראקציע פארגור-סקי רופט זיינע ראטמענער אויף א בעראטונג. די ענ-דעקעס געהען ארויס פון זאל און דא הויבט זיך אן אן ענדעקישער מיטינג אויף דער גאלעריע. מ'הערט אויסרופען: „זאלען לעבען די ענדעקעס", „נידער מיט דער סאנאציע", „א טויט די יודען", „מיר וועלען אייך אגלערנען".

דער קאמיסאר הייסט אפּרייניגען די גאלעריע און דעמאלט ווערט ערשט שטיל.

נאך 15 מינוט עפענט דער רעגירונגס-קאמי-סאר צוריק די זיצונג. דער קאמיסאר ווענדט זיך צו אלע און זאגט: איך אפעליר דא צו אלע, אז זיי זאלען נישט קאמפראמיטירען דעם דאזיגען בנין, ווייל אזא אוואנטורע ווי היינט איז נאך נישט פאר-געקומען. איך בעט אונז נישט לעכערליך צו מאכען פאר גאנץ פוילען, איך האב בעקומען דעם צוזאג פון ביידע צדדים, אז דאס וועט זיך מעהר נישט איבערחזר'ן און דעריבער בעני איך די זיצונג, ווייל אנדערש וואלט איך די זיצונג אינגאנצען איבערגע-ריסען. איך האלט פאר שולדיג ביידע צדדים.

ס'בעקומט דאס ווארט קאוואלסקי, וועלכער רעדט מיט אנ'אנדערן טאן. די לעקציע האט גע-האלפען, הגם ער מאכט ווייטער אילוזיעס, אז יודען דארפען נישט בעקומען קיין ארבייט און אז זייער שטעלונג אין דער יודען-פראגע וועט נישט געענ-דערט ווערען.

דאן גיט ער אפ א פרינציפּיעלע ערקלערונג, אז אזוי לאנג ווי די אופּזיציע-מאכט וועט נישט בעשטעטיגען דעם ענדעקישען מאגיסטראט, וועלען זיי נישט נעהמען די פעראנטווארטליכקייט פאר דער שטאטישער ווירטשאפט. שוועריגקייטען וועלען זיי מאכען. ער ערקלערט, אז די ענדעקעס וועלען נישט געבען קיין פולמאכטען דעם קאמיסאר צו דיסקאנ-טירען וועקסלען...

ראטמאן האלענדערסקי שטיצט אונטער דעם סאציאליסטישען פארשלאג און שטרייכט אונטער די שטעל אין פארשלאג, וואו ס'רעדט זיך וועגען דעם, אז ארבייטער זאלען צוגענומען ווערען אהן אונטערשיד פון נאציאנאליטעט און פאליטישע אי-בערצייגונגען.

— יודען, זאגט האלענדערסקי האבען דאס זעל-בע רעכט צו בעקומען ארבייט ווי אלע אנדערע.

ס'רעדט נאך דער כ. ד. ראטמ. פעטערמאן, וועל-כער רעכענט זיך אפ מיט די ענדעקעס, וועלכע הא-בען אפּגענארט די כ. ד. פאר די וואהלען, צוזאגענדיג גאלדענע צייטען פאר די ארבייטער און דערוויי‍ל טוען זיי אלץ, אז די ארבייטער זאלען קיין ארבייט נישט בעקומען.

די ענדעקעס הויבען פון דעם מאמענט אן צו ניליאטירען די דיסקוסיע און ביי יעדער פראגע לעגען זיי פאר צו שליסען די דיסקוסיע.

קאמיסאר וואיעוואודזקי ערקלערט, אז ער טוט אלץ, כדי וואס שנעלער אנצוהויבען די ארבייטען, מיין ארבייט, זאגט דער קאמיסאר וואיעוואודזקי, איז איצט א קאטארזשנע.

ראטמ. טשערניק (ענדעק) גיט מען זיך אפ אין דימיסיע.

קאמיסאר וואיעוואודזקי: איך טרעט נישט אפּ פון מיין אמט, ביז מ'וועט מיך נישט פון איהם אראפּנעהמען, וועל איך אויף איהם בלייבען.

ווייטער ערקלערט דער קאמיסאר, אז דער פאר-שלאג וועגען העכערן די לוינען פון די סעזאנאר-בייטע זמיט 25 פראצענט קאן מען נישט בעטראכ-טען, ווייל די פארשריפטען ערלויבען נישט דערויף.

דער פארשלאג וועגען וואס שנעלער אנהויבען די ארבייטען ווערט אנגענומען. דער פארשלאג וועגען בעפולמעכטיגען דעם קאמיסאר אויסצושטע-לען וועקסלען ווערט אפגעווארפען.

דאן ווערט בעטראכט דער סאציאליסטישער פארשלאג וועגען אפּהאלטען די עקסמיסיעס פאר ארבייטסלאזע פון קליינע וואוינונגען ביז דעם 31-טען אקטאבער 1935.

ראטמאן שניידער (בעבע) לעגט פאר, אז מ'זאל זיך ווענדען צו דער רעגירונג צוצואיילען די דאזיגע פעראָרדנונג.

די ענדעקעס ווארפען אפ דעם פארשלאג מיט'ן מאטיוו, אז ער געהער נישט צום שטאט-ראט און די רעגירונג וועט דאס אליין טון, אזוי ווי שטענדיג.

דער פארשלאג וועגען ווענדען זיך צו דער רע-גירונג צוצואיילען דאס ארויסגעבען די פעראָרדנונג ווערט אנגענומען.

דאן טרעט מען צו צום פארשלאג פון די סאציא-ליסטען וועגען ביליגער מאכען דירה-געלד, אנולירען דאס פערלעגענע דירה-געלד פאר ארבייטסלאזע און רעקווירירען די פרייע וואוינונגען פאר עקסמיסירטע.

נאך דער רעדע פון ראטמ. אורבאך (פ. פ. ס.) וועלכער שטיצט דעם פארשלאג ווערט ער אפגע-ווארפען מיט דער ענדעקישער מעהרהייט.

ראטמ. מילמאן האט פארגעלעגט איבערצורייסען די זיצונג. די ענדעקעס זענען געגען דעם. ראטמאן קאוואלסקי זאגט, אז מ'דארף אננעמען דעם בעשלוס וועגען אפזאגען די יודישע פעאמטע פון ערשטען אפריל. די זיצונג ווערט ווייטער געפיהרט און מען טרעט צו צו בעטראכטען די פראגע וועגען די עמע-ריטורען פון וויצע-פרעזידענטען און לאווניקעס. די ענדעקעס קוועסטיאנירען די עמעריטור פאר דעם געוו. וו. פרעזידענט ראפאלסקי און לאווניק כאראש. זיי ווילען זיי נישט צורעכענען זייער געזעלשאפט-ליכע ארבייט פון פאר דער מלחמה. די ראטמענער צערבע, וואלטשאק, אורבאך, פאטאפּטשוק און וואל-טשינסקי שטיצען די עמעריטור פאר ראפאלסקי'ן, דאגעגען א גאנצע רייה ענדעקעס טרעטען ארויס געגען דעם.

צום סוף איז בעשלאסען געווארען די גאנצע פראגע איבערצושיקען נאך אמאל אין דער רעגו-לאמין-קאמיסיע.

דער זייגער איז שוין א האלב 3. די גאנצע אפּאָ-זיציע פערלאזט די זיצונג און צוליב'ן פעהלען פון א קוואָרום מוז די זיצונג איבערגעריסען ווערען.

ביים ארויסגאנג פון זאל שרייט קאוואלסקי צו דער אפּאזיציע: „איהר האט מורא צו זעהן, וואס דא וועט פארקומען מיט די יודישע בעאמטע".

איינער פון פובליקום שרייט אויס: צוערשט די טובה פון לאנד, הערען ענדעקעס און דאן קומט ערשט די פארטיי. צוליב דעם אויסרוף איז אויף די טרעפען געקומען צו א געשלעג, וועלכע איז ליק-ווידירט געווארען דורך די וואזשנעס.

ראדיא-פּראָגראַם

פרייטאג, דעם 15-טן מערץ

6,36 גימנאסטיק, 6,50 פּליטען. 7,15 ידי-עות. 7,25 פּליטען. 8 אודיציע פאר שולען. 11,57 צייט-סיגנאל. 12,03 ידיעות. 12,05 פּליטען. 12,50 שמועס פאר פרויען. 12,55 ידיעות. 1 קאנצערט. 1,50 ווירטשאפטליכע ידיעות. 1,55 בערזע. 2 פּלי-טען. 3,45 קאנצערט. 4,30 אודיציע פאר קינדער. 4,45 לידער. 5 רעפעראט. 5,15 פארטעפּיאן-קאנ-צערט. 5,40 אודיציע פאר קראנקע. 6,10 הער-שפּיל. 6,30 רעקלאמע — קאנצערט. 6,45 פּליטען. 7,15 פּליטען. 7,25 ספּארט. 7,35 לידער. 7,50 פעליעטאן. 8,05 טראנסמיסיע פון דער ווארשאווער פילהארמאניע. 10,30 רעציטאציע און פּאעזיע. 10,45 רעפעראט. 11 ידיעות, קאמוניקאטען.

שבת דעם 16-טען מערץ

6,36 גימנאסטיק. 6,50 פּליטען. 7,15 ידי-עות. 7,25 פּליטען. 8 אודיציע פאר שולען. 11,57 צייט-סיגנאל. 12,03 ידיעות. 12,05 קאנצערט. 12,50 שמועס פאר פרויען. 12,55 ידיעות. 1 מו-זיק. 1,50 ווירטשאפטליכע ידיעות. 1,55 בערזע. 2 פּליטען. 2,15 מוזיק. 2,30 קאנצערט. 4,30 טעכנישע פאסט-קאסטען. 4,45 מיליטערישע לידער. 5 רעפעראט. 5,10 פּליטען. 6 הערשפּיל. 6,45 פּליטען. 7.15 פּליטען. 7,25 ספּארט. 7,50 ספּארט. 8 טראנסמיסיע פון דער ווארשאווער פילהארמאניע. 8.45 ידיעות. 9 מוזיק. 10 רעקלאמע — קאנצערט. 10,15 ליטעראַרישע סקיצע. 11 ידיעות, קאמוני-קאטען. 11,05 פאַטעצוגנג פון דער טראנסמיסיע פון דער ווארשאווער פילהארמאניע.

רעוומאטיקער און ליידענדע אויף ארטריטיזם געבען הויפּטזעכליך צו פיהלען די אפּעטע ווע-טער-ענדערונגען ביים אנקומען פון פריהלינג. די רעוומאטישע און ארטריטישע ווייטאגען בערוי-היגען די טאבלעטקעס טאגאל, וועלכע ברענגען פערלייכטערונגען אין די ליידען. די טאבלעטקעס „טאגאל" ווערען אנגעווענדעט ביי רעוומאטיזם, פאדאגרע, ארטריטיזם נערוואזע צו 2 טאבלעטקעס 3 מאל טעגליך.

פארוואס איז פאראגוואי ארויסגע-טרעטען פון דער פעלקער-ליגע

(ענדע פון דער 6-טער זייט)

האט פארמירט א גוט בעוואפענטע און דיסציפּלי-נירטע אפטיילונג פון געוועזענע רוסישע אפיצירען און סאלדאטען און פון דעם מאמענט אן, האט די באליוויש ארמעע, וואס איז בעשטאנען פון אינ-דיאנער, אנגעהויבען צו ליידען איין מפּלה נאך דער אנדערער.

דאסמאל האט שוין ווידער באליוויע פראטעס-טירט. זי האט ערקלערט אנ'אלגעמיינע מאביליזאציע. עס האבען זיך אנגעהויבען פערביטערטע קאמפען. באליוויע האט זיך געווענדעט צו דער פעלקער-ליגע מיט דער פאדערונג, אז עס זאל בנוגע פאראגוואי אנגעווענדעט ווערען דער 16-טער פונקט פון סטא-טוט פון דער פעלקער-ליגע. די פעלקער-ליגע האט ארויסגעשיקט קיין טשאקא אנ'אנקעטען-קאמיסיע מיט'ן ציל צו דערפיהרען צו א וואפען-שטילשטאנד. גלייכצייטיג האט די פעלקער-ליגע, לויט'ן פארשלאג פון פראנקרייך און ענגלאנד, רעקאמענדירט אלע מלוכות פון דער וועלט, צו פערווערען צו פער-קויפען געוועהר פאר ביידע צדדים. אבער אלע בע-מיהונגען צו דערפיהרען צו א שלום זענען נישט געלונגען. פאראגוואי, וועלכע האט דערווייל געהאט פערכאפּט די טשאקא, האט זיך קאטעגאריש אפּ-געזאגט אפּצוטרייבען די פערנומענע טעריטאריע, און באליוויען ווידער האט נישט געוואלט אנהייבען די אונטערהאנדלונגען אזוי לאנג, ווי דאס שטרייט-געביט וועט נישט ווערען אפּגערייניגט פון די פאראגוויאישע אפּטיילונגען. דעריבער דארף נאך בעמערקט ווערען, אז פאראגוואי האט ווייניגער געלי-טען פון פערבאט צו פערקויפען געוועהר, ווייל באליוויען האט נישט קיין פארטען און פאראגוואי האט זיך איהרע פארטען בעקומען געוועהר, זי האט נאר געמוזט טיילען צאהלען.

באליוויען האט דעריבער נישט געהאט קיין אנדערע ברירה, ווי פאדערן פון דער פעלקער-ליגע אנצוווענדען די פראצעדור, וואס איז בעשטימט דורך פונקט 15 פון סטאטוט פון דער ליגע, וואס שטראפט איבער דעם גאנצען ענין אויף דער פלע-נאר-זיצונג פון דער פעלקער-ליגע. דעם 24 יאנואר 1934 האט די פעלקער-ליגע אנגענומען א בעשלוס, אז די מלחמה-אפּעראציעס מוזען אפּגעשטעלט ווער-רען אין משך פון 6 טעג און די שלום-אונטערהאנד-לונגען דארפען זיך אנהויבען אין משך פון א חודש. צווישען ביידע ארמעען דארף פעסטגעשטעלט ווער-רען א נייטראלער שטח פון 150 קילאמעטער. אויב די שלום-אונטערהאנדלונגען וועלען נישט דערפיהרען צו דער פעסטשטעלונג פון די גרענעצען, דארף דער ענין איבערגעגעבען ווערען דער ענטשיידונג פון אינטערנאציאנאלען טריבונאל אין האאג, דער בעשלוס פון וועלכען איז פערפליכטענד פאר ביידע צדדים.

פאראגוואי האט זיך אפּגעזאגט נאכצוקומען די פאדערונגען, דאן האט די פעלקער-ליגע אראפּ-גענומען דעם פערבאט צו פערקויפען געוועהר צו באליוויען, דער פערבאט פאר פאראגוואי איז ווייטער געבליבען אין קראפט. געשעהען איז דאס דעם 14 יאנואר פון לויפענדען יאהר. אלס ענטפער דער-רויף האט דער פאראגוויאישער אויסערן-מיניסטער דעם 23-טען פעברואר פון איצטיגען יאהר טעלע-גראפיש געמעלדעט דעם סעקרעטאר פון דער פעל-קער-ליגע, אז פאראגוואי טרעט ארויס פון דער ליגע.

קאמף געגען אנטיסעמיטיזם

(ענדע פון 7. זייט)

די דעמאלסטיגע יודישע קעמפער מיט בערנאר לאזאר אין דער שפּיץ, האבען זיך געהאלטען אין שאטען, עפענטליך האבען די גרויסע פראנצויזישע מענער געפיהרט דעם קאמף קעגען די בעקאנטע אנ-טיסעמיטען, אלס א קאמף נישט נאר פאר דער בע-פרייאונג פון אלפרעד דרייפוס, נאר פאר דער בעפריי-אונג פון פראנקרייך פון די שווארצע און אומריינע כוחות.

וועגן אונטער דעם גיפטיגען איינפלוס, פון לעא דאדע זענען ענטשטאנען אין פראנקרייך געוויסע אנ-טיסעמיטישע קאמף-שריפטען און דראמען, וועלכע מען האט אויפגעפיהרט אויף געוויסע סצענעס, איז אין דערזעלבער צייט אויפגעפיהרט געווארען אין פאריז אויך אין די הויפּט-שטעט פון אייראפּע און א-[illegible] פון אנרי בערנשטיין, וואס האט לעכערליך געמאכט די משוגעת פון אנטיסעמיטיזם.

אין יאהר 1880 האט בערטאלד אויערבאך, אין זיינע בריף צו זיין ברודער יעקב, זיך גענומען צו בע קלאגען און צו בעזיפצען די ערשטע שפּראצונגען פונם אנטיסעמיטישען גייסט אין דייטשלאנד.

אויערבאך איז שוין דעמאלט געוועזן א גרייז-גרויער זקן, וואס האט שוין נישט געהאט גענוג כח צו פיהרען אנ'אפענעם קאמף קעגען די יודישע שונ-אים. די זעלבע זאך איז געוועזן מיט דעם יודישען פראפעסאר חיים שטיינטהאל, וועלכער האט רעא-גירט אויף דער ברוטאלער שפּראך פון די אנטיסע מיטישע פיהרער, צווישען וועלכע עס האבען זיך גע פונען בעקאנטע דייטשע געלערנטע, אויך נאר מיט עכט-יודישע זיפצען, וועלכע ער האט געלאזט הע-רען אין זיין בוך „שמע ישראל".

די דאזיגע זיפצען הערען זיך אויך אינם ווידוי-בוך יעקב וואסערמאן: „מיין וועג אלס דויטשע אונד יודע".

ארטור שניצלער האט אין זיין דראמע „פּראפעס-סאר בערנהארדי" פיל מוטיגער בעקעמפט די אונ-מענשליכע אנטיסעמיטען.

צו לויבען דעם בורא נאך זיינע פעולות

(ענדע פון 9. זייט)

מיר ווייסען אויך אז דער בורא איז מחויב המציאות, באופן אז דער נעגאטיווער תואר איז נע-הענטער צום אמת ווי דער פאזיטיווער, ווארים אין דעם לעצטען תואר פערגלייכען מיר איהם דאך מיט די איבעריגע ברואים, און ווי פריהער ערקלערט איז דאס א לעסטערונג אנשטאט לויבונג. דערפאר, ווען מיר לויבען איהם מיט די מעלות: ער איז נישט קיין קערפּער, נישט א צונויפגעשטעלטער פון א סך כו-חות, ער איז נאר איין פשוטע איינהייט א.א.וו. — האבען מיר שוין דערמיט גופא א קלארע פארשטע-לונג פון זיין מהות; נשט דארפענדיג צוויפלען: אפ-שר איז עס נישט דאס און יעס, נאר עפּעס אנ-דערש? ווייל מיר ווייסען קלאר, אז עדער אויסמאל וואס דער מענשליכער שכל קען אויסגעפינען, אין נישט גאט, ממילא בלייבט איינער, וואס איז אינגאנ-צען אנדערש פון אלע ברואים.

א משל דערצו גיט ער אין פרק ס' ערשטען טייל: א מענש וויל זיך מאכען א בעגריף פון א שיף, קיין מאל קיין שיף נישט האבענדיג געזעהען, איינער וועט איהם ערקלערען אז דאס איז נישט קיין מינעראל. דער צווייטער, אז זי איז נישט קיין בעשעפעניש, דער דריטער, אז זי איז נישט קיין בוים; דער פערטער, אז זי איז נישט געבוירען געווארען אין דער פארמע, נאר אויפגעבויט פון האלץ; דער פינפטער, — אז דאס איז נישט קיין פראם. דער זעקסטער, אז זי איז נישט קיין פלאכע... נישט קיין פירקאנטיגע, און נישט קיילעכדיג ווי א ראד, די לעצטע ידיעה, צוזא-מען מיט די פריהערדיגע האבען איהם שוין כמעט ערקלערט ווי די שיף זעהט אויס, דאס בעווייזט אז דורך נעגאטיווע תוארים דורך „ניטס" קען מען אויך בעגרייפען אזוי גוט ווי דורך „ניטס" קען מען אויך ערקלערט, קען מען דעם בורא נישט אויסמאהלען מיט „תוארים חיוביים", דערפאר איז א סך בעסער מיט די „ניטס"; ער איז „נישטא", ער איז נישט קיין „נישט ווייסער" נישט קיין „נישט קענער" נישט קיין „נישט חכם", נישט קיין „נישט בעשאַ-פער", נישט בעגרענעצט אונטער צייט און ארט און נישט בעגרייפליך אין זיין עצם מהות, נאר בעוואוסט דורך זיינע פעולות.

ריכטיג זאגען פילאזאפען: ער איז שטארק נישט ווייזענדיג זיין שטארקייט, פערבארגען פון די אויגען דורך זיין אומטומעדיגער אנוועזנהייט, אזוי אז אונזערע אויגען קענען נישט אנקוקען די זון ווע זי בעלייכט די גאנצע וועלט אין א ליכטיגען זו-נען טאג". דער רמב"ם זאגט דערויף דעם פסוק „לך דומיה תהילה" — שווייגען מיינט: דיר געלויבט וואס מעהר געלויבט אלץ מעהר איהם פערגליכען און בע-העפט צו יענע בראים מיט עהנליכע מעלות, דער-רום איז שווייגען דאס בעסטע לויבונג.

נישט קיין וואונדער וואס אט דער געדאנק האט געגען רמב"ם ארויסגערופען א פערביטערטקייט מצד אלע גרויסע יודישע געלערנטע וואס גלויבען אין פסוק בוכשטעבליך, אין דעם פסוק וועלכען דער רמב"ם קנייטשט און פשטלט ביז ער זאל מסכים זיין צו א-ריסטאטעלס מיינונג און דעם רמב"ם'ס פילאזאפישע קאנסעקווענץ, ער האט געוויס געמיינט צו מאכען אנ'אויסגלייך צווישען ביידע אמתן. און אליין נישט בעמערקט ווי ער צווינגט פשוט די תורה אנצונעה-מען די פילאזאפישע אויבערהערשאפט.

דערפון נעהמט זיך זיין גאנגערשאפט צו אלע פיוטים, אין וועלכע ער געפינט חרוף וגדוף, און אפילו כפירה, שוין נישט רעדענדיג פון פאנטאזיע און נארישקייט — א מיינונג וואס איז געגען דעם בעגריף פון אלע גרולי ישראל.

קלאנג־קינא־טעאטער
CORSO
לעגיאנוב 2/4

I. גרויסער דאפעלטער שלאגער־פראגראם!
„די בעזיגער פון די אינדיאנער"
גרויסע סענסאציאנעלע דראמע. אין דער הויפטראלע:
Randolh Scott

II. — צום ערשטע! מאל אין לאדז!
דאס טיכטיגע יונגעל
ריהרענדע געשיכטע פון א יונגעל'ס דרייסטקייט אין דער הויפטראלע:
Jackie Cooper
אנהייב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 11 פארמ.

קינא
CZARY
צעגעלניאנא 2.

אונזער קאנקורענצלאזער שלאגער־פראגראם!
1) דער 6־יעריגער פענאמענאלער שטערן
Shirley Temple
אין רייצענדען פילם — א. נ.
„דאס געהיימניש פון דער קליינער שירלעי"
2) סענסאציע איבער סענסאציע! — דאס ערשטע מאל אין לאדז! — רעוואלוציע־ווערק פון „פאראמאונט"
„ברענענדע פרעריע"
אין די הויפט־ראלען: NOAH BEERY
(פרוי פאנטערא) KATHLEN BURKE
RAUDOLPH SCOTT
אנהויב 4 א זייגער

די פרעכטיגסטע סקרעאציע פון
Franciszka GAAL i SZOEKE SZAKALL
אין פילם „סקאנדאל אין בודאפעשט"
„RAKIETA"
היינט אין קינא
פרייזען פון די פלעצער אויף אלע סעאנסען
54 גר. און 80 גר.

קינא־רעוויע
AMOR
89 פאמארסקא 89, טעל. 248-05.
דאס בילינסטע טעאטער אין לאדז

פון דאנערשטאג, דעם 14 מערץ ביז זונטאג, דעם 17 מערץ איינשליסליך, גרויסע רעוויע פון הומאר, פון געזאנג און טענץ א. נ.
„MARZEC KOTY i ZALOTY"
מיטן אנטייל פון R. Rewski, Miecio Mieczkowski, Arthur Lothar, Zofja Carino, Rita Konarzewska, H. Gryczyńska
ווי אויך די 7 יעהריגע פענאמענאלע טענצערקע Basia Wdowiakówna. אויפן עקראן: „אין שאטען פון די וואלקען קראצערס"
קאפעלמייסטער: A. Kochanowski דירעקטאר: M. Znamirowski דעקאראציעס: K. Warszawski אנהייב 6 נאכמ. שבת זונטאג, יום־טוב 2 בייט.

קינא־טעאטער
„SZTUKA"
לאדז, קאפערניקא 16a.
טעל. 140-72

היינט און פאלגענדע טעג!
Gruss und Kuss Veronika
גרויסע אלימפיאדע פון הומאר!
די נייעסטע קרעאציע פון
FRANCISZKA GAAL
די נייעסטע ווינער מוזיקאלישע קאמעדיע
„VERONIKA"
היינט און פאלגענדע טעג!
אנהייב אין געוו. טעג 4 נאכמיטאג
שבת, זונטאג און יום טוב 12 בייטאג

Leczniсa dla Zwierząt
Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel. 172-07
אפטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע
פאקען־שטעלען פון היגע געגען משונעת
שערען הינד און פערד, בעדער פון הונד
קאוועו פערד, גומעמען קאפיטעט.
עמפפאנגס־שעה'ן איז דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ"מ,
שבת פון 9—1 און 3—4½.

עלעקטרישע מאטארען נייע און געניצטע
פערקויף און אויסטויש, אויסבארגונג פון מאטארן
רעפעראציאנס־ווערקשטעל
רעפעראטור און איבערוויקלונג פון זעמטל. עלעקטרישע מאטארען
אינסטאלאציעס פון קראפט און ליכט
שנעלע און סאלידע אויספיהרונג.
Inż. S. LEBENHAFT, Łódź
Wólczańska 35, tel. 205-59.

Dr.
J. Neuman
כירורג
(וועלכער ארדינירט אין שפיטאל אויף דרעוונאווסקא).
נעמט אן אין דערהיים פון 6—8 אוונט
זאכאדניא 57, טעל. 128-95

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-38
Przyjmuje: od 8[30] do 10[30] rano, od 1-ej do 2[30] pp. i od 6 do 8[30] wiecz.
W niedzielę i święta od 10 r. do 1 pp.

Dr. H. Szumacher
הויט־ און וועגערישע קראנקהייטען
פיעטריקאווער 56
טעל. 148-62
נעמט אן פון 9 ביז 1; 5 ביז 9 אוונט
זונטאג און צנד. הנאות—פון 10 ביז 1.

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און וענערישע קראנקהייטען און מענער־שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט
זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער וואַרטע־זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייז

כעמיש־באקטעריאלאגישער־לאבאראטאריום
מ. שאץ
לאדז, פיעטריקאווער 37.
פיהרט דורך זעמטליכע ערצטליכע אנאליזען פון אורין, בלוט, פלעגמע א. א.

Zarząd Spółki Akcyjnej
„KOLEJ ELEKTRYCZNA ŁÓDZKA, Spółka Akcyjna"
ma zaszczyt zawiadomić PP. Akcjonarjuszów, że w czwartek, dnia 28 marca 1935 roku, o godzinie 17-ej odbędzie się w lokalu Banku Przemysłowców Łódzkich w Łodzi przy ul. Pierackiego Nr. 15
XXXV Zwyczajne Walne Zgromadzenie
z następującym porządkiem dziennym:
1. Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za rok 1934 i pokwitowanie władz Spółki.
2. Podział zysku za rok 1934.
3. Uchwalenie budżetu na rok 1935.
4. Wybór dwóch członków Zarządu (§ 26 statutu)
5. Wybór trzech członków Rady Nadzorczej (§ 38 statutu).
6. Wolne wnioski.
PP. Akcjonarjusze zamierzający uczestniczyć w tem Zgromadzeniu winni złożyć swe akcje albo kwity depozytowe notarjuszów lub krajowych instytucyj kredytowych w biurze Zarządu Spółki w Łodzi, ul. Tramwajowa Nr. 6, najpóźniej do dnia 20 marca 1935 roku włącznie.

מעטאל־בעטען
מאטראצען אלער ארט
קינדער־וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשטעס, אייז־קאסטענס, פעלד־בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער
פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס־לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ם פעצ. רעפעראטור־ווערקשטעל און לאקירער

LABORATORJUM ANALIZ LEKARSKICH
„HIGJENA"
Gdańska 31a, tel. 192-64
עפען א גאנצען טאג. נעמט אן אלערליי אנאליזן פאר אונפערמעגליכע — ביליגערע פרייזן.

GABINET SWIATŁOLECZNICZY
עלעקטרישע בעשטראלונגען, קווארץ־לאמפען, סאלוקס, דיאטערמע.
Gdańska 31a, parter, tel. 192-64
עס ווערט ארויסגעבארגט קווארץ־לאמפען אהיים.

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אן פון 4—8 אוונט.

Inż. A. Russak
נארוטאוויטשא 47, טעל. 245-08
נעהמט אן כעמיש־טעכנישע אנאליזען און אנאליזען פאר ערצטליכע דיאגנאסטיק.
כעמישע רעצעפטור.

רעטשניצע
פון דאקטוירים־ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען־קאבינעט
ווענעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

לאמפען־פאבריק
ש. פ. שמאל־עוויטש
לאדז, פאלודניאווא 8, טעל. 164-39
עמפפעהלט

לאמפען
אין מאדערנע סטיל־ארטען
צו די ביליגסטע פרייזען

א קראנקער מאגען
איז אפט גורם פערשידענע קראנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
איז א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען, זיי בעזייטיגען אבסטרוקציע, זענען א מילד נאטירליך דורכלאז־מיטעל. זיי בעזייטיגען די פוילונגס־עלעמענטען.
העלפט פארמס'ען דעם קערפער.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
מען אויך נעמען נעבעהויכט דורך קראנקע בעי לעבער־ליידען, נירען, גאלשטיינער און מערידען.

אכטונג!
גרויסער אויסוואהל פון פערשידענע
לאמפען
און זשיראנדאלען
ווי אויך אויפצופרישען זילבערנע און פלאטירטע זאכען
צו צוגענגליכע פרייזען.
אינהאבער:
ה. גאלדמאן
נארוטאוויטשא 34 6718

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל־ארצט פאר הויט־און געשלעכטס קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 1—2[30] מיטאג און פון 5—9 אוו. זונטאג פון 10—1 מיטאג
אלע ארט אנאליזען.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזן
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע־זאל

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען (סיפילי און טריפער), היילט מענער־שוועכע
פיעטריקאווער 90 טעל. 912-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום־טוב פון 8—2 נאכמ
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזן

פריוואט־קליניק
פון האלז־, נאז־ און אויערען־קראנקהייטען
86
Piotrkowska 55
Telefon 174-74
Dr. Dr. A. WOŁYŃSKI, J. IMICH

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין־קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
בעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

HURTOWNIA WYROBÓW GUMOWYCH
CH. TENENBLUM, Narutowicza 16
Telefon 140-59
POLECA: ARTYKUŁY CHIRURGICZNE, TECHNICZNE, SPORTOWE i t. p.

JENERALNA REPREZENTACJA
BERSON-SEMPERIT
UWAGA: Stale na składzie OPONY i DĘTKI rowerowe marki „SEMPERIT" po cenach ściśle fabrycznych! — HURT! — WSZYSTKO z GUMY! — DETAL!

ADRIA גדאנסקא 1
אנהייב 5 נאכמיטאג.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער סענסאציאנעלער ערָאטישער פילם רעזשי: M. Waszyński
„די שווארצע פערל"
אין דער הויפטראלע RERI, BODO אין די איבריגע ראלען: Żelichowska, Brodniewicz, Znicz, Frenkiel i Różycki
אויסטען פראגראם: קלאנג-צוגאבען PARAMOUNT

METRO 2 ציעזשאוואר
אנהויב 4 נאכמיטאג.

קלאנג-קינא **„PALACE"**
פעטריקאווער 108.

אונאפרופליך לעצטע 3 טעג!
מיט **Franciszka Gaal**
„PIOTRUŚ"
פערקלענערטע פרייזען.

קלאנג-קינא **CAPITOL**
זאוואדזקא 16

היינט פרעמיערע!! די פרעכטיגסטע קרעאציע פון NORMA SHEARER אין פילם א: נאמען: היינט פרעמיערע!!
„דיינע ליפען זאגען ליגען"
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע פון P.A.T. און לאנד-אקטואליטעטען. אנהויב פון די סעאנסען טעגליך 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 בייטאג

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76 טעל. 129-88.

היינט און פאלג. טעג! דער פרעכטיגסטער סאוויעטישער מוזיקאלישער פילם
„די וועלט לאכט" (Wiesołyje rebiata)
געלעכטער! טעמפא! הומאר
אין די הויפט-ראלען: Orłow, Utiesow, Kurichin, Striełkowa
נעכסטער פראגראם: **„Śluby Ułańskie"** מיט Modzelewska, Mankiewiczówna, Brodniewicz, Walter i Conti
שבת דעם 16 ד.ח. 12 בייטאג, זונטאג דעם 17 11 פארמיטאג פאר יוגענד „MISS FLORA" מיט Anna Ondra

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנסען ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פערשידענעס

א.ב.מ.ו.נ.ג 1 זל.! א רוטינירטע לעהרערין ער־טיילט לעקציעס פון דער פוילישער שפראך פאר הערזואקסענע מיט א ספעציעלער פערקירצטער מע־טאדע. שנעלע פארטשריט גאראנטירט. לעקציעס מיזפעס און אינצעלווייז. צו ערפאהרען פיעטריקא־ווער 17, לינקע אפיצינע, 2-ער שטאק, 1-ער איינגאנג האוויגנג 17. 6708

סוחרים, פאבריקאנטען און אנגעשטעלטע! בוכהאלטעריע, פיהרען האנדעלס-ביכער פראקטיש, לערנט אויס גרינדליך אין פעדלויף פון 6 וואכען, מאשין-שרייבען-קורס 10 זל. — פראקטישע גע־שעפטס-בוכפיהרונג און ביאנסען - צגנויפשטעלונג. אינפארמאציעס אין ביורא צעגעלניאנא 25. 6694

א דעקעל-שפר ווערט געזוכט צו קויפען, פיעט־ריקאווער 66, וו. 61. 6711

א דאמסקא ניי-מאשין אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען. צו ערפאהרען פאלודניאווא 38 וו. 17.

צוליב אפרייזע צו פערקויפען מעבעל און א שאמאטאוויוען, פראנציסקאנער 18 ביי ראטבארד.

צוליב אפרייזע צו פערקויפען שעהן פאסט ניי בעטגעוואנט און א שעהנעם טשעכישען פארצעלאן־סערוויז. אפערטען אונטער „אפרייזע". 6705

דעם יונגערמאן, וואס מען האט געשלאגען רוג גדאנסקא און 6-טען שיערפיען קאן זיך מעלדען אין אדמינסט. פון דער ציימונג אפנעמען די ברילען.

געלעגענהייטליך צו פערקויפען אין גוטען צו־שטאנד א מאדערן שלאף-צימער, עס-צימער, קוכען־איינריכטונג א. אז. וו. זעהר ביליג. טעל. 202-34 יע־דען טאג פון 11—9. 6712

א פאר בעטען מיט מאטראצען אין בעסטען צו־שטאנד וויל איך קויפען. ס'קען זיין מיט א גארדע־ראבע. אפערטען אונטער „פרימע" אין אדמ. 6700

שייטלען מיט פאריזער שרינגדען צו ביליגע פריי־זען צו בעקומען ביי פרוי ראזענבערג, קאמיענא 5.

א שטריק-מאשין ארגינעל-וואלטער ניי 80-12 זאנט. ביליג צו פערקויפען, קוראנט, טרעמבאצקא 16 צו טרעפען פון 4—3. 6713

א שפול-מאשין 20 שפינדעל אויף גרויסע און קליינע שפולען אין גוטען צושטאנד פרייזווירדיג צו פערקויפען ביי שטערן פאמארסקא 6. 6685

לעהרערין גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר ערוואקסענע אין פויליש יודיש און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען, לאסמאן, בושעזשי־נער 15.

עס ווערט געזוכט צו קויפען קליינע זאקען-מא־שינדלעך 120-132-144 נאדלען. אדרעסען ביטע אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע פון דער ציימונג אונטער מאשינדלעך. 6733

צו פערקויפען 8-ער און 9-ער הענדשקע-מאשי־נען אין בעסטען צושטאנד. צו ערפאהרען זאוואדז־קא 19 וו. 26. 6755

איך האב אנ'איינגעפיהרט געשעפט אין צענ־טרום שטאט, זוך איך א מענש, וועלכער זאל זיין בעקאנט אין ביוסטאנאשען ווי אויך פאסקעס אין מלאכה און האנדעל עווענטועל אלס שותף, אפער־טען זיך צו ווענדען אין אדמינ. אונטער „P".

איך האב אנ'איינגעפיהרט געשעפט אין צענ־טרום שטאט זוך איך א מענש, וועלכער זאל זיין בעקאנט אין בינדעס אדער אלס פאכמאן אדער אלס שותף אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער A. B.

אפרייזהאלבער צו פערקויפען א קאמפלעטע איינ־ריכטונג פאר פאבריקאציע פון עלעקטרישע האר־בראזי שערען (Karbówki) אוי מאסטי-ארטיקלעי צו ערפאהרען זאמענהאף 18 פארטער, קווער-אפיצי־נע. צו טרעפען פון 10—12 פארמיטאג. 6709

Dyplomowana nauczycielka udziela lekcyj w zakresie 8-miu klas. Dorosłych uczy specjalną metodą skróconą, zapewniającą szybkie postępy Opłata bardzo niska. Aleja 1 Maja 23, m. 15.

8-טונג זאקען-פאבריקאנטען! אויף א 16 מאשין מיט אנ'אפאראט נעהם איך אהן רענדער און טעניס פון 32/1-32/2, מיכאלאוויטש, פיל־סודסקיעגא 50. 6725

Inteligentna młoda gospodarna zajmie się zarządem domu, dziećmi, chorym (ą), rekonwalescentem (ą). Oferty również u „samotnego". 6717

Maszyny do pisania i liczenia (kupno i sprzedaż), przybory i wykonywanie reperacyj solidnie i tanio. Adolf Goldberg, Piotrkowska 91, tel. 137-54. 489

די געשמאקהאפטסטע פאנטשקעס און די בעסטע טאָרטען קענט איהר בעקומען אין דער צוקערניע שרודמיעסקא 11 קושמירעק, טעל. 211-54.

געלעגענהייטליך צו פערקויפען א 8-טער שטריק־מאשין צו ערפאהרען וועסאלא 12, וו. 9.

ראקאלען

לאזשי קענען בעקומען איינער אדער 2 יונגע־לייט אין א צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג. צו ערפאהרען נארוטאוויטשא 10 אין דער טישלעריי.

3 צימער און קוך צו פערמיטען קאנסטאנטינער 5 266 זל. א קווארטאל. צו ערפאהרען ביים וועכטער

א פראנט-פענסטער צו פערדינגען אויף א פרא־צאווניע שרודמיעסקא 27. צו ערפאהרען אין **Krawieckie Pogotowie,**

2 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען צו פערמיטען, שרודמיעסקא 61 צו ערפאהרען ביי רע־גענסבערג, נאוואמיעסקא 18. 6754

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 פריילינס, פראנציש־קאנער 58 וו. 45.

אפצוגעבען א גרויס צימער פאר הערען, עווענ־טועל פאר א פאר-פאלק מיט קוכען-בענוצונג ציגעל־גאס 8 וו. 15. 6607

אנ'ארט צום שלאפען פאר 1 פערזאן אין א בע־זונדער צימער. צו ערפאהרען זאוואדזקא 21 וו. 2 פון 1 ביז 4 נאכמיטאג. 6714

1 צימער מיט א קוך, עלעקטריע און 2 שטיבען מיט א קוך און ווי אויך געוועלבער מיט שטובען און ענצעלנע צו ערפאהרען ביי די ווירטין זגעה־זשער 43-45.

א גוט איינגעפיהרט אייזען-געשעפט אין צענ־טרום שטאט צוליב אפרייזע אפצוגעבען. אפערטען אין אדמינ. פאר „אייזען". 6715

א פראנטאווע צימער באלקאן, ערשטער שטאק אוועקצוגעבען פאמארסקא 3 וו. 7 אויף א געשעפט.

א בעקוועם ארט צו שלאפען אין א זוניגע שטוב פאר 2 פריילינס עווענטועל א פריילין און א יונ־גערמאן. נארוטאוויטשא 22 ערשטער שטאק וו. 38

איבערצוגעבען א שטוב מיט א קוך 1-טער שטאק קאמיענא 12 ביי וואקסמאן. 6723

איבערצוגעבען 2 שטובען און קוך מיט א גע־וועלב זאכאדניא 36 ביי לאנגשיצקי.

צוליב אפרייזע איז אוועקצוגעבען 2 מאנגלען מיט די וואוינונגען אין א גוטען פונקט. צו ער־פאהרען 11 ליסטאפאד 41 אין דער מאנגלעריי. שערפיען 34.

צו פערמיטען פון זאפארט א גוט איינגעארדענ־טע שניידער-ווערקשטעל מיט אלע זעמטליכע געגענ־שטענדע. צו ערפאהרען אל. 1-טער מאי 20, וו. 6 פראנט 1-טער שטאק. 6681

אכטונג. א געוועלב צו פערמיטען אויף נאווא־מיעסקא 21 פון זאפארט אהן אפטרעט-געלד אין הויף ביים ווירט ווראבלעווסקי. 6752

א גוט געוועלב אויף נאוואמיעסקא 24, אין הויף נעבען דער האלע איז צו פערדינגען. צו ערפאהרען ביים וועכטער אויפ'ן ארט. 6737

אפצוגעבען א צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג גינסטיג אויף א פראצאווניע, עווענטועל צו שלאפען א שעהנע קאוואלערקע לאכמאן נאוואמיעסקא 28.

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגע־לייט עווענטועל אוועקצוגעבען א שטוב, פעטרי־קאווער 59 וו. 20. 6734

אפצוגעבען א שטוב פאר 1 אדער 2 פערזאן, א בעזונדערן איינגאנג, בעקוועמליכקייט עווענטועל אויף געשעפט. טאקארז, פאמארסקא 13.

צו פערדינגען א בעקוועם סאליד ארט צום שלא־פען ביי איידעלע מענשען פאר 1 אדער 2 פערזאן פאלודניאווא 11 וו. 58.

אפצוגעבען א לאקאל אויף א גאנצען טאג ביז 8 אווענד אין צענטרום פאר זעהר א מינימאלען פרייז ביי לים פולנאצנא 11. 6753

איך זוך א גרויס צימער פאר א פאר פאלק מיט א בעזונדערן איינגאנג, מיט בעקוועמליכקייטען פון זאפארט, אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער „H. A". 7709

פרייע פאסטענס

עס ווערט געזוכט א טיכטיגער מענש, וואס זאל זיין בעקאנט אין די צווייג-שניידער צודאטען-בראנ־זשע אלס קוואליפיצירטער פערקויפער. צו מעלדען זיך ביי קוטנער וואלבארסקא 3.

ס'איז נויטיג א לערן-יונגעל אדער א מעדעל צו אנ'אבערלאק. צו ערפאהרען ביים ציימונגס-פערקוי־פער, קאנסטאנטינער 13. 6741

אנ'ענערגישער פעהיגער יונגערמאן זוכט א פאס־טען, עס קען זיין אלס עקספעדיענט אין א פאבריק אדער אין אנדערע אונטערנעהמונג געגען גרעסערע קויציע. אפערטען אונטער „קויציע" אין אדמינ.

עס ווערט געברויכט א לערן-מעדעל אין א גא־לאנטעריע-געשעפט ביז 16 יאהר אלט, באלד גע־צאהלט. צו מעלדען זיך זאכאדניא 19 וו. 6 פון 8 ביז 10 אין אווענד.

נויטיג א לערן-יונגעל פון אנשטענדיגע עלטערן צו א זייגער-מאכער. ביי ש. דלוזשניעווסקי 6-טען טען שערפיען 34. 6693

אנ'ארבייטער צו ווינדיאקען און קאמפאנעזען קען זיך ווענדען צו שטיצקי פולנאצנא 20. 6716

ס'ווערט געזוכט א יונגעל אין קאנפעקציע-גע־שעפט לערערמאן גלובנא 22. 6721

ס'ווערט געזוכט אנ'ארבייטער צו א J. B. מאשין, צו ערפאהרען ווסכאדניא 18, קאליגסקי. 6688

נויטיג א נייהערין אויף א ציק-צאק מאשין אויך א העפטערין אויף א סראפט-מאשין. טריקאטאזש־פאבריק Narutowicza 57 6732

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה

פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער ווים. שפאלטען
אין טעקסט—40- 60- 4
צווישען טעקסט—12- . . . . . 18- . . . . .
אויבער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט) שפאלטען קליינע אנאנסען ביז 15 ווער־טער 1 זל. יעדעס איבעריגע ווארט — 10 גר.

אבאנעמענטס-פרייז:
אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

פעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און פאר מיין פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנט־ווארטליך. די אדמיניסטראציע האט קיין רעכט ביטען און ענדערען

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 24.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kamiński